

БЮЛЕТЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Засновник:
Національна асоціація
кредитних спілок України

Свідectтво про реєстрацію:
КВ №10354 від 06.09.2005 року

Виходить з квітня 2005 року

Передплатний індекс — 94634

Випускаючий
редактор — Оксана Гайдук

Дизайн, макетування
та верстка — Андрій Козинець

Передрук
можливий лише
з посиланням на "Бюлетень
кредитних спілок України"

Національна асоціація
кредитних спілок України

Адреса:
вул. В.Чорновола, 25, 19-ий
поверх, к.49, Київ, 01135
тел./факс: (044) 501-18-75
електронна адреса:
unascu@unascu.org.ua

ЗМІСТ НОМЕРА:

<i>Міжнародний день кредитних спілок</i>	2
<i>Рада НАКСУ</i>	
Засідання Ради НАКСУ	4
<i>Подія</i>	
"Один світ - одна подія". Єдина Перша конференція кредитних спілок	6
Відгуки делегатів Єдиної Першої конференції кредитних спілок	12
<i>Статистика КС світу</i>	
Статистична інформація по кредитних спілках світу	16
<i>Конференція НАКСУ</i>	
Науково-практична конференція НАКСУ	19
<i>Актуально</i>	
П'ятий Краківський Правовий Форум	20
Олена Пуй: "Нам цікавий досвід НАКСУ"	22
Михайло Мамута: "Якби не було кредитних спілок, їх варто було б придумати"	24
<i>Підсумки I півріччя</i>	
Підсумки діяльності кредитних спілок у I півріччі 2010 року	26
<i>Фінансовий аналіз</i>	
Аналіз фінансової звітності кредитних спілок - членів НАКСУ за I півріччя 2010 року	29
<i>Вітаємо!</i>	
Кредитна спілка "Господар": "Шлях до збільшення кількості за рахунок якості - не наш шлях!"	38
Працівник кредитної спілки має бути трохи психологом	41
<i>Дискусійний клуб</i>	
"Мої колеги - джерело мого натхнення"	43
<i>Законодавство</i>	
Законотворча літня спека	45
<i>Поради та рекомендації</i>	
Кредитні договори: правильність оформлення як гарантія їх виконання (важливі моменти оформлення відносин з позичальником)	49
<i>Цікаво про гроші</i>	
З життя грошей	55
<i>Байки від Марічки Зозулі</i>	
Про те, як одна спілка село кредитувала	59

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

21 жовтня у всьому світі відзначають Міжнародний день кредитних спілок. Більше 10 років цей День святкують і кредитні спілки в Україні.

Національна асоціація кредитних спілок України є рівноправним членом Всесвітньої Ради кредитних спілок ще з 90-х років минулого століття, влившись таким чином у міжнародний рух кредитних спілок.

Цього року святкування професійного свята кредитних спілок відбувається в непростих обставинах. Світова фінансова криза, економічні обставини в державі, резонансні кримінальні справи по лідерах окремих кредитних спілок, які працювали не на громаду, а на власну кишеню, значною мірою підірвали довіру населення України та органів державної влади.

В таких умовах стабільна діяльність більшості кредитних спілок — членів НАКСУ, самовіддана праця їх лідерів та відповідальність перед громадою та суспільством викликає ще більшу повагу та вдячність.

Ми добре розуміємо, як непросто зараз кожному вистояти та ще й продовжувати послідовно розвиватись і збільшувати свої показники в умовах постійної антиреклами, відсутності, в кращому випадку, підтримки з боку держави, а то й просто неадекватних дій з боку державних чиновників, включаючи і окремих функціонерів регулюючого державного органу.

Однак ми впевнені, що ніякі спроби скомпрометувати весь кредитно-кооперативний рух не зможуть зупинити подальшого розвитку кредитної кооперації в Україні.

В день свята ми хочемо звернутись і до всіх членів кредитних спілок. Оздоровлення кредитно-кооперативного руху можливе тільки спільними зусиллями. Не будьте байдужими, повною мірою використовуйте свої права не тільки як клієнти, а й як співвласники кредитно-кооперативних установ. Не нехуйте участю у загальних зборах, допомагайте органам управління вашої кредитної спілки та контролюйте їхню діяльність, створюйте атмосферу відповідальності позичальників перед громадою, щоби ні в кого не з'явилося бажання привласнити та не повертати громадські кошти, чим би це не прикривалося.

В цьому році гасло, під яким святкується Міжнародний день кредитних спілок, звучить

«Близько. надійно. У ваших інтересах». Воно точно відображає всю сутність діяльності кредитних кооперативів, для членів яких дуже важливо, щоб їх кредитна спілка була поряд, щоб організація була надійною та керованою і щоб основою всього була взаємна довіра. Така філософія є основою світового руху кредитних спілок і має бути головною для всіх кредитних спілок України.

В день нашого спільного свята ми бажаємо всім кредитним спілкам України стабільності та довіри громадян, всьому кредитно-кооперативному руху очищення від «прилаштуванців», позитивних змін в законодавстві та подальшого успішного розвитку, а лідерам кредитних спілок витримки, творчої наснаги та ще більшої відповідальності перед своїми членами спілки та перед громадою. Всім фінансового благополуччя, змін на краще, міцного здоров'я та успіхів!

**З повагою,
Президент НАКСУ**

Петро КОЗИНЕЦЬ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — 2010

21 жовтня — Міжнародний день кредитних спілок. Цьогоріч кредитні спілки в усьому світі відзначатимуть його під девізом: «Близько. Надійно. У ваших інтересах!» Він цілком відбиває суть кредитних спілок, що ґрунтується на довірі та єдності при роботі з членами КС.

Уже понад 80 років кредитні спілки в усьому світі відзначають своє професійне свято. 17 січня 1927 року Ліга Кредитних Спілок штату Массачусетс (США) організувала перше офіційне свято для пайовиків кредитних спілок і робітників. Цей день було обрано тому, що 17 січня — День народження «Ангела Хранителя» Америки — Бенджаміна Франкліна (1706–1790 рр.).

Хоча в той час у Північній Америці кредитні спілки розвивалися досить активно, у людей або бракувало часу для святкування Міжнародного дня кредитних спілок, або вони ще не усвідомлювали важливості своєї діяльності. Таким чином, через певний час практика відзначання Дня кредитних спілок припинилася.

1948 року Національна Асоціація Кредитних Спілок США (CUNA) вирішила відновити святкування міжнародного професійного свята кооператорів. CUNA і Товариство взаємного страхування обрали для нього третій четвер жовтня. Причиною відновлення було те, що на той час багато керівників кредитних спілок Сполучених Штатів вважали, що потрібен привід, з якого б кооператори збиралися разом, аби віддати данину історії руху кредитних спілок, вплинути на кооперативну історію, поділитися результатами діяльності кредитних спілок і пропагувати ідею кредитної кооперації по всій країні. Цей день символізує міжнародне визнання позитивного впливу кредитних кооперативів на зміни в економічній і соціальній сферах.

Сьогодні, незважаючи на економічний спад, кредитні спілки та інші кооперативи в усьому

186 мільйонів людей у всьому світі обрали кредитні спілки

БЛИЗЬКО. НАДІЙНО. У ВАШИХ ІНТЕРЕСАХ!

**кредитні спілки:
відчуйте різницю**

**Міжнародний день
кредитних спілок
21 жовтня 2010 року**

WCU World Council of Credit Unions

Національна асоціація кредитних спілок України

світі показують високу стійкість на ринку фінансових послуг. Міжнародний день кредитних спілок — це, насамперед, велика подія для кожної кредитної спілки у будь-якій країні і, звичайно ж, для усього її членства. Крім того, цей день — слушна нагода для того, щоб привернути більше уваги до проблем кредитних спілок, які роблять велику і важливу справу — надають фінансову взаємодопомогу співгромадянам. Окрім того, це вдалий привід для проведення кредитними спілками різних заходів: Дня відкритих дверей, ярмарків, конкурсів, радіо- й телепередач, висвітлення подій у ЗМІ, благодійних акцій тощо.

Вітаємо кредитні спілки, їх лідерів та всіх спілчан з міжнародним святом!

ЗАСІДАННЯ РАДИ НАКСУ

7 вересня 2010 року відбулося чергове засідання Ради Національної асоціації кредитних спілок України. На зборах були присутні члени Ради НАКСУ: Анатолій Занюк, Олег Арсьонов, Людмила Васюхно, Олена Грузіна, Євген Дзюба, Андрій Дишлевський, Ольга Зеленська, Юрій Ковальов, Зіновій Ковбель, Олена Маковій, Ігор Мустафаєв, Мирон Сарвадій, Ганна Семенчук, Тетяна Хлопоніна, Валентина Чумакова; члени Наглядового Комітету НАКСУ: Ірина Боголюбова, Оксана Булаєнко, Володимир Тарновецький; Виконавча дирекція НАКСУ: Петро Козинець, Людмила Кравченко, Катерина Калустова.

Після вирішення організаційних питань та затвердження Протоколу попереднього засідання Ради НАКСУ, учасники зборів приступили до обговорення головних питань порядку денного. У першу чергу за пропозицією Віце-президента НАКСУ Людмили Кравченко було розглянуто питання про ситуацію у КС «Фортеця». Голова правління кредитної спілки «Фортеця» Олександр Фірсов інформував присутніх про поточний стан справ у КС «Фортеця». Було зазначено, що ситуація лишається складною, однак аналіз кредитного і депозитного портфеля свід-

чить про те, що ця кредитна спілка може розраховуватися з вкладниками і поновити роботу. Передусім проблема полягає у бездіяльності виконавчої служби і небажанні позичальників, які отримали великі кредити, їх повертати. Наразі продовжується робота по вирішенню цих проблем у тісній співпраці з НАКСУ.

Звітуючи перед присутніми про роботу Виконавчої дирекції НАКСУ, Президент НАКСУ Петро Козинець зазначив, що, порівняно з першим півріччям цього року, виходячи зі звітності кредитних спілок — членів НАКСУ за I півріччя, в цілому ситуація лишається без змін, проте зазначив, що процент прострочених кредитів зменшився. За даними фінансового департаменту НАКСУ, на кінець першого півріччя зі 150 спілок — членів НАКСУ 85 КС мають позитивну динаміку по активах, більше половини спілок — близько 75 % — показали зростан-

ня кредитного портфеля. В цілому падіння показників припинилося, за виключенням кількох проблемних КС, де ніякого покращення не відбувається. Тому коли виникає необхідність надати у пресі, на телебаченні чи у ДФП дані про діяльність кредитних спілок — членів НАКСУ, готується повний аналіз фінансової звітності КС і окремо звіт про фінансовий стан різних груп спілок, щоб за рахунок «проблемних» спілок не спотворювався фінансовий стан стабільних, ліквідних спілок.

Далі учасників засідання було інформовано про участь Президента НАКСУ з Головою Української світової кооперативної Ради Ігорем Ляшком у Світовому Конгресі Українців, що проходив у польському місті Перемишлі. Окрім того, протягом останнього періоду НАКСУ було організовано два великих семінари. У червні у м. Севастополі пройшов триденний семінар для членів органів управління кредитних спілок, який зібрав понад 60 керівників та членів органів управління кредитних спілок. На початку вересня відбувся семінар «Практичні рекомендації

щодо застосування вимог нової редакції Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» в кредитних спілках». Його було організовано НАКСУ спільно з Державним комітетом фінансового моніторингу України. Учасниками цього заходу були члени органів управління майже 60 кредитних спілок з усієї України.

Друга частина доповіді Президента НАКСУ стосувалася головного питання — про поточну ситуацію на ринку кредитних спілок та ситуацію, що склалася у взаємовідносинах з Держфінпослуг. Було зазначено, що на даний момент існують певні труднощі з налагодженням співпраці з новим керівництвом Держфінпослуг, державний регулятор часто відмовляє в отриманні

ліцензій стабільним кредитним спілкам з формальних причин. Петро Козинець підкреслив, що такий підхід ставить під загрозу саме існування ряду кредитних спілок. Присутніх було поінформовано про те, яких заходів вживається Асоціацією для виходу із ситуації, що склалася у взаємовідносинах з держрегулятором.

Доповідь Президента НАКСУ викликала активне та тривале обговорення членами Ради, оскільки питання переліцензування в даний момент є найголовнішим для кредитних спілок. За його результатами членами Ради НАКСУ прийняте рішення дати конкретні доручення Виконавчій дирекції НАКСУ, в тому числі і щодо необхідності проведення консультації з ВАКС з метою консолідації зусиль та вироблення комплексу заходів, яких необхідно вжити для розв'язання даної проблеми.

На завершення засідання члени Ради НАКСУ розглянули заяву, що надійшла до Президії Ради НАКСУ від кредитної спілки «Кредит-експерт» (м. Бориспіль), про вступ до НАКСУ. Після обговорення питання цю кредитну спілку було прийнято у члени Асоціації з повним статусом. Також члени Ради задовольнили заяву кредитної спілки «Борисфен» (м. Київ) про вихід з НАКСУ.

«ОДИН СВІТ — ОДНА ПОДІЯ». ЄДИНА ПЕРША КОНФЕРЕНЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

11–14 липня 2010 року у Лас-Вегасі (США) відбулася Перша конференція кредитних спілок, яка поєднала у собі дві події — Конференцію Всесвітньої Ради кредитних спілок (ВРКС (WOCCU)) і Конференцію Національної асоціації кредитних спілок США (НАКС США (CUNA)).

Загалом у форумі взяли участь понад 2 000 представників рухів кредитних спілок майже з 60 країн світу, що продемонструвало, як зазначив, Президент Всесвітньої ради кредитних спілок Піт Кріп, «відповідальність та мету, які всі ми бачимо, працюючи над тим, щоб кредитні спілки у світі стали найпотужнішою кооперативною економічною та демократичною моделлю».

Як багаторічний член Всесвітньої ради кредитних спілок, учасником Першої конференції кредитних спілок стала і Національна асоціація кредитних спілок України, яку було представлено делегацією у складі заступника Голови Ради НАКСУ, Голови правління КС «Кредитсталь» Ковальова Ю. В.

(м. Маріуполь Донецької області), члена Ради НАКСУ, Голови Правління КС «Моя родина» Маковій О. А. (м. Чернігів), члена Ради НАКСУ, Голови правління КС «Народна скарбниця» Ковбеля З. А. (м. Борщів Тернопільської області), члена Наглядового комітету НАКСУ, голови Спостережної ради КС «Прикарпаття» Тарновецького В. В., Голови правління КС «Прикарпаття» Довганюка В. М., члена КС «Прикарпаття» Прусака М. С. (м. Коломия Івано-Франківської області), Віце-президента НАКСУ, Голови правління ОКС НАКСУ Кравченко Л. Є. (м. Київ).

На порядок денний Конференції було винесено цілу низку питань, ключові з яких, узагальнюючи, можна було б об'єднати за наступними групами: сучасний стан та тенденції розвитку рухів кредитних спілок окремих країн в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи, модернізація профільного законодавства, інноваційні продукти та технології надання фінансових послуг, ефективне використання переваг кредитної кооперації для зростання потужності кредитних спілок, роль та відповідальність виборних і виконавчих органів.

В цілому, увазі учасників форуму було запропоновано щоденні загальні сесії, майже 30 освітніх сесій, вражаючи церемонії відкриття та закриття Конференції.

Головною подією Конференції стали чергові Загальні збори Генеральної асамблеї Всесвітньої ради кредитних спілок (ВРКС) — загальні збори членів ВРКС, які відбулися за участю делегації НАКСУ. Наразі членами ВРКС є 32 організації, асоційованими членами — 8 організацій та афілійованими — 3 організації, які разом, як зазначалося вище, представляють кредитні спілки майже 60 країн світу.

Відповідно до Статуту ВРКС, право голосування на Загальних зборах мають тільки члени ВРКС. Кількість голосів, що належить кожному з них, визначається в залежності від масштабу руху кредитних спілок країни і варіюється від 1 до 19, а саме: 19 голосів має лише одна організація — НАКС США, 4 голоси — Централь кредитних спілок Канади, по 3 голоси — 7 організацій, по 2 голоси — 5 організацій і по 1 голосу — 18 організацій. Національна асоціація кредитних спілок України вже декілька років поспіль голосує на Загальних зборах членів ВРКС двома голосами.

Серед основних питань порядку денного Загальними зборами були розглянуті звіти Голови, Секретаря та Скарбника Ради директорів, а також звіт Президента ВРКС. Представлена у звіті

та інформація стосувалася ВРКС, а також Сервісної групи ВРКС та Всесвітньої фундації кредитних спілок — двох установ, які входять до системи ВРКС. Зокрема, було зазначено, що станом на 31.12.2009 року агрегований розмір активів системи установ ВРКС становить 14 мільйонів доларів США, загальні доходи за 2009 рік склали 31,3 мільйона доларів, з яких 25,7 мільйона становили цільові грантові надходження, а загальні витрати склали 30,9 мільйона доларів, з яких 25,8 мільйона становили цільові витрати в рамках програм, що фінансувалися за рахунок грантових надходжень. В результаті річний нерозподілений дохід системи ВРКС склав 0,5 мільйона доларів США, а розмір капіталу збільшився до 3,5 мільйона.

Серед основних заходів, які були проведені ВРКС протягом 2009 року, було зазначено реалізацію у 13 країнах світу програм розвитку кредитних спілок, представництво кредитних спілок у Базельському комітеті, розвиток програм „Глобальна мережа керівників-жінок” та „Міжнародна програма партнерства”, проведення минулорічної Конференції ВРКС у Барселоні та інші.

Крім того, делегатами Загальних зборів з семи кандидатів було обрано чотирьох членів Ради директорів — Манфреда Дазенброка (об'єднання кредитних спілок SICREDI, Бразилія), Сильвестра Кадзора (об'єднання кредитних спілок MUSCCO, Малаві), Брайана МакКрорі (об'єднання кредитних спілок ILCU, Ірландія) та Мерлін Шилс (об'єднання кредитних спілок ABCUL, Велика Британія).

Серед інших подій Конференції не можна оминути увагою засідання керівників виконавчих органів об'єднань кредитних спілок, участь у якому взяла Віце-президент НАКСУ Людмила Кравченко. В ході засідання учасники обмінялися думками щодо заходів, що їх мають вжити об'єднання кредитних спілок для підтримки і розвитку свого

членства, аналізу впливу на банківську систему вимог Базель III та конкурентні переваги кредитних спілок, які виникають за таких обставин, ролі та завдань ВРКС в питаннях надання підтримки своїм членам. Стосовно останнього було наголошено на необхідності підтримки постійного діалогу між ВРКС та державними регуляторами діяльності кредитних спілок, включаючи надання постійної інформаційної підтримки цим регуляторам з боку ВРКС та поширення серед них передового світового досвіду з питань розвитку та регулювання діяльності кредитних спілок.

Рух кредитних спілок США

Поєднання Конференції ВРКС з Конференцією НАКС США дозволило ознайомитися з оцінками сучасного стану і перспектив руху кредитних спілок США, особливо беручи до уваги, що остання світова фінансова криза розпочалася саме з цієї країни. Так, серед ключових позитивних поточних результатів економіки США співдоповідями, головним економістом НАКС США Білом Хампелом (Bill Hampel) та старшим економістом НАКС США Майком Шенком (Mike Schenk) було зазначено зниження розриву між доходністю корпоративних та державних цінних паперів, незначне зростання індексів ринку житла (який показує попит на нові будинки) та споживання, зниження рівня безробіття, стабілізацію рівня доходів на душу населення, зростання фондового індексу S&P 500¹. Натомість наразі залишається на досить низькому рівні частка доходів, що спрямовується на створення заощаджень (3,6 % станом на квітень 2010 року), загальна сума несплачених боргів домогосподарств на 14 % перевищує обсяг наявних доходів, незважаючи на припинення падіння і початок

зростання чистої (за вирахуванням боргів) вартості майна домогосподарств, загальне її зменшення по відношенню до рівня липня 2007 року склало 11,3 трильйона доларів США. Отже, можна дійти висновку, що загалом економіка США демонструє тенденцію до повільного, але стабільного зростання. Спостерігається поштовх на ринку праці, про що свідчать паростки збільшення рівня доходів, впевненості та купівельної спроможності, хоча і за умови незначного інфляційного тиску.

Таким чином, дивлячись із липня 2010 року у 2011-й, достатньо ймовірним здається наступний прогноз:

Показники	Досягнуті		Досягнуті / Прогнозні				Прогнозні річні	
	Середній за 2004-2008 роки	2009 рік	1-й квартал 2010 року	2-й квартал 2010 року	3-й квартал 2010 року	4-й квартал 2010 року	2010 рік	2011 рік
% зміни ВВП	1,2 %	-2,4 %	2,7 %	3,5 %	2,25 %	2,25 %	2,68 %	2,75 %
Інфляція	2,54 %	2,8 %					1,5 %	1 %
Рівень безробіття	6,2 %	9,3 %	9,7 %	9,7 %	9,5 %	9,5 %	9,6 %	9,25 %
% ставка за коштами з федеральних фондів	3,06 %	0,16 %	0,13 %	0,19 %	0,15 %	0,15 %	0,16 %	0,35 %
% ставка за 10-річними борговими зобов'язаннями Казначейства США	4,13 %	3,28 %	3,72 %	3,49 %	3,25 %	3,5 %	3,49 %	3,75 %

При цьому, зважаючи на наявні тенденції зростання процентної ставки за коштами з федеральних резервів, зниження безробіття та інфляції, можна очікувати підвищення попиту на кредитні ресурси.

Зазначені досягнення та прогнози знаходять своє відображення і на ринку кредитних спілок США. Зокрема, протягом 2010 рік щодо КС спостерігається помірне зростання обсягів заощаджень та активів; повільне збільшення чистого доходу, передусім внаслідок зниження витрат на формування резервів на покриття збитків від кредитування (аналог РЗПВ), зростання чистих процентних та непроцентних доходів тощо. Натомість обсяг проблемних кредитів залишається вищим за норму, хоча пік вже пройдено, а майже відсутнє зростання обсягів кредитування створює передумови для активізації активних операцій з цінними паперами. При цьому, ключові показники щодо ринку кредитних спілок були представлені у наступній таблиці:

¹S&P 500 - фондовий індекс, у кошик якого включено 500 акціонерних компаній США, що мають найбільшу капіталізацію. Список належить компанії Standard & Poor's і нею ж складається. Акції всіх компаній зі списку S&P 500 беруть участь у торгах на найбільших американських фондових біржах, таких як Нью-Йоркська фондова біржа та NASDAQ. Середнє арифметичне значення цін акцій цих компаній відоме також як Індекс S&P 500. У якості критерію при розрахунках індексу використовується капіталізація. Індекс S&P 500 конкурує по популярності із промисловим індексом Доу-Джонса й заслужено називається барометром американської економіки. Вперше був розрахований 4 березня 1957 року. (Вікіпедія)

Показники	Досягнуті		Досягнуті / Прогнозні				Прогнозні річні	
	Середній за 2004-2008 роки	2009 рік	1-й квартал 2010 року	2-й квартал 2010 року	3-й квартал 2010 року	4-й квартал 2010 року	2010 рік	2011 рік
Заощадження	6,1 %	10,6 %	2,8 %	1,1 %	1,0 %	1,2 %	6 %	6 %
Кредитний портфель	6,6 %	1,0 %	-1,1 %	0,5 %	0,4 %	0,3 %	0 %	4 %
Активи	6,3 %	8,8 %	1,5 %	1,0 %	0,9 %	1,1 %	5 %	6 %
Членство	1,4 %	1,5 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	1,3 %	1,3 %

Безумовно, порівняння поточних та середніх показників попередніх років свідчить про наявність серйозних викликів, які постали перед системою кредитних спілок США, і необхідності адекватного реагування на них. При цьому, щодо останнього з боку НАКС США пропонуються наступні заходи:

- за потреби використовувати компенсаційні функції капіталу;
- уникати збільшення кредитних процентних ставок, підвищення розмірів обов'язкових внесків та зниження обсягів розподілу на паї, що в цілому має на меті зростання чистого доходу, якщо розмір капіталу є адекватним;
- усвідомити, що капітал є більш важливим, ніж чистий дохід;
- зважати на те, що зростання простроченості та витрат на формування резервів на покриття збитків від кредитування необов'язково вимагають внесення значних змін до кредитної політики;
- визначити планові показники щодо чистого доходу та неухильно їх відслідковувати;
- пропагувати серед членства страхування паїв.

Зазначені рекомендації заслуговують на особливу увагу з огляду на ухвалення та запровадження у систему КС США нового законодавства та регуляторних вимог, більш детальному представленню яких буде присвячено публікацію у наступному номері «Бюлетеня кредитних спілок України».

При цьому, за останній рік, як жартома зазначали учасники форуму, утворився достатньо численний «клуб країн з новим законодавством» щодо діяльності кредитних спілок.

Говорячи про наслідки впливу світової кризи на діяльність кредитних спілок, що мало місце у більшості країн світу, доповідачами неодноразово відзначалося про пряму та безпосередню залежність фінансового стану та розвитку ринку кредитної кооперації країни від загального ста-

ну її економіки. Підтвердженням цього стали і доповіді представників кредитних спілок Бразилії та Канади — країн, економіки яких успішно протистояли кризовим явищам.

Кредитно-кооперативний рух Бразилії

Економіка Бразилії демонструє стабільність курсу національної грошової одиниці, постійне зростання загальнонаціональних резервів, зростання ВВП, підвищення міжнародного рейтингу державних облігацій. Ці результати переконливо свідчать про те, що у світі існують країни, здатні винести уроки зі свого минулого, адже після подолання внутрішньої кризи 2002 року влада і бізнес Бразилії чітко дотримувалися декількох правил — забезпечення професійного управління раніше успішними підприємствами, недопущення неспроможності та ризикових операцій у банківській сфері, застосування монетарних та фіскальних стимулів зростання економічної активності. При цьому, як на мене, дуже показовими для порівняння із ситуацією в Україні є ремарки, зроблені доповідачем Паоло Чананеко (Paulo Chananeco F. De Barcellos Neto), директором з економіки та ризиків об'єднання кредитних спілок SICREDI, яке є найбільшим з п'яти існуючих на ринку кредитної кооперації Бразилії. По-перше, Бразилія повною мірою скористалася зростанням світової економіки до початку світової кризи у 2008 році, по-друге, навіть за умови негативного впливу та суттєвих проблем економік значної частини країн світу, Бразилії загалом вдалося відновити своє зростання не тільки тому, що вона знаходилася достатньо далеко від епіцентру кризи (США), але й тому, що протягом попередніх років економічного росту було запроваджено низку заходів, спрямованих на поліпшення структурних умов, і по-третє, сьогодні сценарій майбутнього виглядає набагато більш привабливим, ніж це здавалося протягом періоду активного зростання минулих років.

Слід підкреслити, що протягом 2005–2009 років зростання загального ВВП Бразилії скла-

ло 21,5 %, в той час як зростання ВВП фінансового сектору країни досягло рівня 54,7 %. Наразі до складу фінансового сектору країни входять 1 405 кредитних спілок та 581 інша фінансова установа, що свідчить про домінуюче за кількістю положення ринку кредитної кооперації. Натомість за обсягом активів на кредитні спілки припадає тільки 1,1 % від загального розміру активів фінансового сектору Бразилії. Однак, в абсолютному виразі лише активи кредитних спілок, що входять до складу об'єднання SICREDI, становлять 9,97 мільярда доларів США або 41,3 % від активів всіх кредитних спілок. При цьому, на 1,29 мільярда доларів США ці активи профінансовано за рахунок власного капіталу. Крім того, серед статистичних даних SICREDI можна навести наступні: кількість кредитних спілок, що їх об'єднує SICREDI, становить 128, які, у свою чергу, мають розгалужену мережу філій (понад 1 000), що охоплює 10 штатів Бразилії. Членство кредитних спілок системи SICREDI досягло 1,6 мільйона осіб. Аналіз ощадних і кредитних операцій свідчить про постійне перевищення обсягів депозитного портфеля над кредитним, а саме — на 330 мільйонів у 2008 році, на 580 мільйонів у 2009 році та на 890 мільйонів, як прогнозується, у 2010 році. Станом на кінець 2009 року обсяг кредитного портфеля склав 4,6 мільярда доларів США, а прогнозний результат на кінець цього року — 5,6 мільярда доларів США. Таким чином, можна констатувати, що у будь-якому разі кредитний портфель виступає найбільшою складовою активів і, відповідно, контроль рівня простроченості перебуває в зоні постійної уваги органів управління. Так, протягом 2007–2010 років показник рівня простроченості коливався в межах від 1,3 % до 2,2 %, причому найнижчі показники мали місце саме протягом 2008 року.

Зважаючи на досягнуті результати, Паоло Чананеко виділив декілька основних завдань системи SICREDI на майбутнє. Серед них, зокрема,

підтримка тенденцій зростання SICREDI, навіть за умови її діяльності у рамках висококонкурентного середовища; мінливої та динамічної економіки; збільшення частки кредитних спілок у фінансовій системі Бразилії; забезпечення зростання SICREDI як фактора для задоволення потреб свого членства та регіональних економік.

Система кредитної кооперації Канади

Не менш позитивне враження на учасників форуму справив огляд сучасного стану розвитку кредитної кооперації в Канаді, оскільки, незважаючи на нинішні скрутні часи у Північній Америці та Європі, 2009 рік видався дуже успішним для системи кредитних спілок Канади.

Фактично щодо агрегованого чистого доходу канадської системи кредитних спілок, 2008 та 2009 роки були двома найбільш вдалим, адже його розмір виявився більшим за 500 мільйонів доларів.

За основними показниками — активами, депозитами, кредитами — система продовжує зростати. Наразі загальні активи кредитних спілок Канади становлять 121 мільярд доларів США, а їх приріст за останні 12 місяців склав 6 %. Канадці тримають у депозитах кредитних спілок 110 мільярдів доларів США, що у порівнянні з минулим роком на 6,4 % більше. Кредитний портфель теж збільшився порівняно з минулим роком на 5,5 % і становить нині 100 мільярдів доларів США.

Членство також зросло, але нещодавно дещо знизилося до трохи більше ніж 5 мільйонів членів. Цей факт не викликає значної стурбованості, оскільки є результатом очищення списку членів та виведення кредитними спілками неактивних членів. Тим не менше, чисельність членства ретельно відслідковується і є підстави сподіватися на його зростання у наступних кварталах.

При цьому, якість надання послуг та рівень задоволення потреб членів з боку кредитних спілок відповідають найвищим критеріям, доказом чого є отримані кредитними спілками нагороди. П'ятий рік поспіль кредитні спілки здобувають відзнаку «Відмінні споживчі послуги» як найкращі з усіх фінансових установ у роздрібному банківському секторі. Крім того, Канадська федерація незалежного бізнесу відзначила кредитні спілки першим місцем за послуги, що надаються малому бізнесу з кількістю працівників від 1 до 50.

Суттєвим фактором змін у Канадській системі кредитних спілок залишається консолідація, яка триває упродовж більш ніж 20 років. Кількість кредитних спілок на сьогодні складає 410, та, скоріш за все, до кінця цього року цей показник знизиться до 400 чи навіть менше. В більшості випадків консолідація є результатом злиття невеликих кредитних спілок, не спроможних адекватно обслуговувати потреби своїх членів. У декількох випадках це було злиття крупних кредитних спілок, що призвело до створення ще більших кредитних установ. Наприклад, нещодавнє злиття кількох кредитних спілок в провінції Альберта призвело до створення кредитної спілки Servus з 10-мільярдними активами. Ще одне злиття такого масштабу має невдовзі відбутися у провінції Саскачеван.

Консолідація канадських кредитних спілок досягла такого рівня, коли вона може суттєво впливати на майбутнє провінційних централей та на Централь кредитних спілок Канади (також відому як Канадська Централь). Провінційні централі визначили, що вони мають зростати задля обслуговування великих кредитних спілок, які входять до складу їх членства. Два роки тому це призвело до злиття централей Британської Колумбії та Онтаріо у Першу центральну кредитну спілку. Злиття чотирьох Атлантичних канадських централей зараз перебуває у процесі розробки. Очікується, що Атлантичну централь буде сформовано на початку 2011 року. Також тривають переговори щодо створення у Канаді Централі прерій.

Якщо замість восьми провінційних централей виникне три регіональних, то найімовірніше це призведе до перерозподілу функцій між Канадською та регіональними централами. Наразі роль Канадської централі у системі кредитних спілок Канади переглядається.

Ключові зміни регуляторного середовища щодо діяльності кредитних спілок стосуються

федерального законодавства, відповідно до якого передбачається можливість заснування в Канаді федеральних кредитних спілок. Взагалі-то канадські кредитні спілки зареєстровані як корпорації та регулюються провінційними урядами, що позбавляє їх можливості надавати послуги поза межами відповідних провінцій. Тому, коли кредитні спілки стають більшими через природне зростання та консолідацію, провінційна реєстрація стає обмеженням у стратегіях зростання, яких дотримуються кредитні спілки.

Дещо несподівано те, що законодавство, у якому надається можливість створення федеральних кредитних спілок, подається у формі доповнення до Закону про банки і навіть визначає (для цілей цього закону) федеральні кредитні спілки як банки. Зрозуміло, що такий законодавчий підхід піднімає питання диференціації між банками та федеральними кредитними спілками, однак Канадська централь, тим не менше, підтримала це законодавство як добрий перший крок до створення прийнятного федерального статуту для кредитних спілок.

На думку експертів, зміна кредитними спілками провінційних статутів на федеральний не повинна мати негайного негативного впливу. Між тим, важливість такого законодавства полягає в тому, що воно надасть кредитним спілкам вибір у стратегіях розвитку, які зараз не є для них доступними. Скоріш за все, протягом наступних десяти чи більше років федеральне законодавство про кредитні спілки матиме вплив на подальший ріст та розвиток системи кредитних спілок Канади.

(Далі буде).

**Людмила Кравченко,
Віце-президент НАКСУ,
Голова Правління Об'єднаної кредитної
спілки НАКСУ**

ВІДГУКИ ДЕЛЕГАТІВ ЄДИНОЇ ПЕРШОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Юрій Ковальов, Голова правління кредитної спілки «Кредитсталь», м. Маріуполь:

— Їдучи на Конференцію, ми очікували побачити, як світовий кооперативний рух працює в умовах кризи, порівняти проблеми іноземних колег з нашими і довідатися, які шляхи виходу вони знаходять. Дана Всесвітня конференція кредитних спілок проходила саме в Сполучених Штатах, оскільки цьогогоріч Національній асоціації кредитних спілок США (CUNA) виповнилося 100 років, тобто ця подія — данина поваги кооперативному рухові США. Місцем проведення конференції був обраний Лас-Вегас, напевно, тому, що це місто є популярним центром, де проходять масштабні міжнародні заходи.

Кілька слів власне про Лас-Вегас. Його розташовано в природному котловані, навкруги — лише каміння та пустеля. Проте це цивілізоване місто з населенням понад 2 мільйони жителів — світова столиця гравального бізнесу. Там створено чудові умови для відпочинку, на найвищому рівні сфера послуг. Система казино побудовано таким чином, що в кожному готелі перший поверх обов'язково займає ігровий заклад. «Мінусом» було те, що ми потрапили у Вегас у літній розпал, постійна спека сягала 45 градусів вище нуля. Усі будівлі міста оснащені пристроями, що відбивають сонячне проміння, системи кондиціонування є скрізь: в готелях, казино, таксі, аеропорту, на монорейковій дорозі, що веде від готелю до готелю.

Конференцію було організовано на дуже високому рівні: місце проживання учасників заходу, процес реєстрації, самі засідання, які проходили у неймовірно великому комфортно-му залі, цікава тематика приємно дивували.

На Конференції було підкреслено, що Національна асоціація кредитних спілок США також переживає не кращі часи, і своє основне завдання вона вбачає в активному лобіюванні інтересів кредитних спілок. Це було головним висновком, бо інакше кооперативний рух можна втратити. У Сполучених Штатах є зацікавлені люди, які працюють безпосередньо з конгресменами і шукають підтримки у Резервній системі США. Інакше кажучи, нам показали кроки, яких було вжито для того щоб зберегти й примножити систему кредитної кооперації. У США існує державна підтримка кредитних спілок, CUNA має розгалужену мережу, у неї усталені взаємини з органами влади. Американські кредитні спілки — багаті установи, вони в змозі наймати юристів, інших фахівців, що займаються підготовкою законопроектів, з якими вони звертаються до конгресменів, щоб лобіювати прийняття того чи іншого рішення. Таким чином, ми зробили для себе висновок: перш ніж звертатися у певну державну структуру, потрібно підготувати проект документа, щоб хоча б частково було прийнято необхідні зміни у профільному законодавстві.

Протягом Конференції ми зустрічалися з нашими колегами, представниками делегацій з Російської Федерації, Азербайджану, нечисленної делегації з Білорусі. Це лише ті наші колишні співвітчизники, котрих нам пощастило знайти серед чотирьох тисяч делегатів, що представляли 67 країн світу.

На жаль, негативно позначалося незнання англійської мови. Якщо на пленарних засіданнях проблем з розумінням не виникало, оскільки працював перекладач, то на секціях було набагато складніше, проте це цілком наша провина.

Досить цікавими були виступи Джима Коллінза на тему менеджменту в умовах кризи. Доповіді були побудовані на основі конкретних цифр,

і сам лектор досить цікаво подавав матеріал.

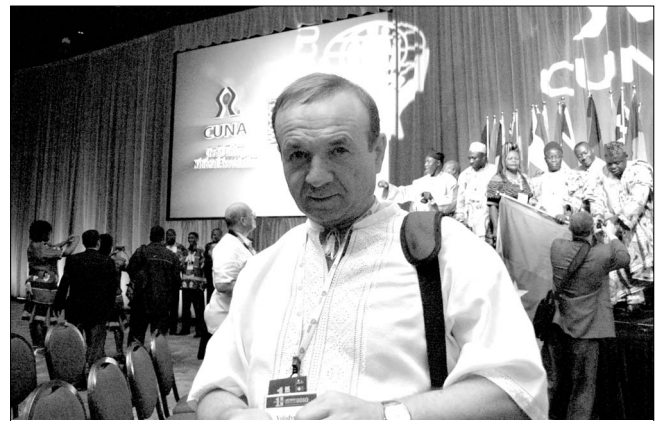
Програма нашого перебування в Лас-Вегасі була насиченою, кожен день розписано по годинах. По закінченню роботи на Конференції, за день до від'їзду в Україну, нам пощастило з'їздити на екскурсію до Великого каньйону. Це було дійсно незабутнє видовище.

Володимир Тарновецький, голова Спостережної ради кредитної спілки «Прикарпаття», м. Коломия Івано-Франківської області:

— Поїздка до Лас-Вегаса на Світову конференцію кредитних спілок (WOCCU) та американську конференцію CUNA лишила у нашій пам'яті незабутні враження, викликані цікавими доповідями, зустрічами, екскурсіями.

Цьогорічну делегацію від України складали виключно представники кредитних спілок — членів НАКСУ: Володимир Довганюк, Володимир Тарновецький, Мирослав Прусак (КС «Прикарпаття», м. Івано-Франківськ), Юрій Ковальов (КС «Кредитсталь», м. Маріуполь), Зиновій Ковбель (КС «Народна скарбниця», м. Борщів Тернопільської обл.), Олена Маковій (КС «Моя Родина», м. Чернігів). Очолювала делегацію Віце-президент НАКСУ, Голова Правління Об'єднаної кредитної спілки НАКСУ Людмила Кравченко.

Спочатку був досить нелегкий переліт на літаках американської авіакомпанії «Дельта» за маршрутом Київ — Нью-Йорк — Лас-Вегас, приблизна довжина якого 11,5 тис. км, а час льоту склав близько 16 годин, і це не враховуючи транзитного очікування в аеропорту. Нарешті вночі 10 липня сталося довгоочікуване поселення до готелю, за ним — неспокійний сон, адже

різниця між часовими поясами становить в цьому місті 11 годин. Вранці, відпочивши, ми відвідали басейн (а їх тут аж п'ять, до речі, ми жили в одному з найбільших готелів світу — «MGM Grand», де є все, чого душа бажає).

Користуючись нагодою, хочу дати кілька корисних порад майбутнім відвідувачам цього міста. По-перше, не варто бронювати місця в готелях заздалегідь, адже тут їх дуже багато (більше 40). Таким чином ви зекономите свої кошти і не дасте зайвої можливості українським посередникам підзаробити на вас. По-друге, майте на увазі, що вартість стандартного двомісного номера становить від 70 до 100 доларів на двох осіб в різних за класом готелях. І повірте, номери тут дійсно пристойні.

Вас може здивувати невисока ціна за світовими мірками — це дійсно так, але родзинка в тому, що більшість гостей Лас-Вегаса приїжджають сюди грати, грати і ще раз грати та програвати чималі суми коштів. Вся індустрія міста працює виключно для цього, людям створено максимально комфортні умови.

10 липня ми увесь день знайомилися з Лас-Вегасом, який дійсно є гордістю та символом США і з цілковитою підставою входить у п'ятірку найкрасивіших сучасних міст світу. Прогулюючись містом, людина немовби потрапляє до Парижа, Нью-Йорку, Риму та Венеції, Єгипту чи Греції. Тут навіть є свій Кремль.

Характерною ознакою вечірнього Лас-Вегаса є його неймовірне освітлення і безупинна повсюдна, в кожному куточку, робота кондиціонерів, адже спека сягала щодня 45 градусів за Цельсієм.

11 липня відбулася офіційна реєстрація учасників конференції. Після неї — перегляд фінального матчу Чемпіонату світу з футболу між командами Іспанії та Нідерландів, урочиста церемонія відкриття і міжнародний парад прапорів.

Отож, з 12 липня почалися робочі будні конференції.

Головний доповідач Генеральної сесії Джим Коллінз виступив з доповідями на теми «Як хороші організації можуть стати кращими» та «Новий ринок для малого бізнесу: потенціал росту для будь-якої кредитної спілки».

Навчальні сесії було побудовано з багатьох тем. Наведу для прикладу, на мій погляд, найцікавіші з них: «Групове кредитування: що це таке, переваги та недоліки», «Банківські операції по мобільних телефонах: чому люди навчилися на передовій», «Доступ кредитних спілок до альтернативних капіталів: проблеми та можливості» та багато інших.

Під час генеральних сесій за необхідності можна було скористатися послугами безкоштовного російськомовного перекладача. Під час інших сесій потрібне було знання англійської мови або додаткове замовлення перекладача.

По закінченню офіційної частини у другій половині дня ми отримали нагоду поспілкуватися з представниками інших делегацій, обмінятися досвідом, враженням від почутого. У нас з'явилися друзі з Азербайджану, Канади, Росії, Білорусі.

14 липня відбулися заключна Генеральна сесія, церемонія нагородження та урочисте закриття Конференції.

Наступного дня на нас чекала цікава екскурсійна поїздка за 200 км від Лас-Вегаса, до Великого каньйону — дива, створеного природою. Упродовж подорожі ми відвідали знамениту греблю Гувера та Долину кактусів, знемагаючи від нестерпної спеки навколишньої пустелі.

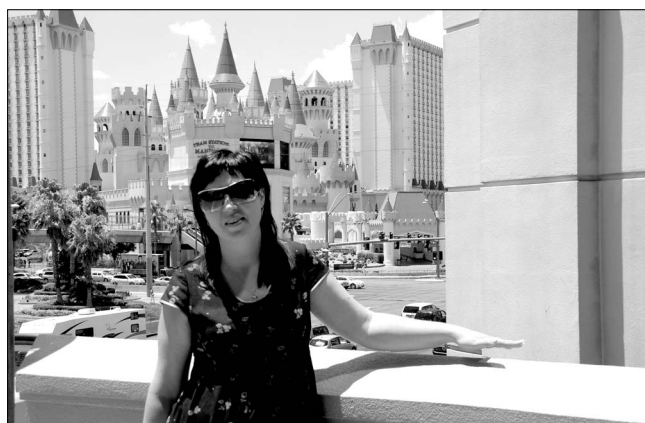
Час нашого офіційного перебування у Сполучених Штатах добігав кінця, проте наша невелика група з Коломиї вирішила затриматися ще на кілька днів. Нам випала нагода приватним чином побувати у Вашингтоні, Балтиморі та Оушен-Сіті. У Балтиморі ми ознайомилися з роботою української федеральної кредитової кооперативи «Самопоміч» та обмінялися живим досвідом з колегами. Сподіваємося, що в майбутньому нам вдасться налагодити тісну співпрацю.

На завершення хочу зазначити, що цьогорічна подорож до США видалася для кожного з нас вельми пізнавальною, ми збагатилися незабутніми спогадами та знайшли нових друзів.

Олена Маковій, Голова правління кредитної спілки «Моя родина», м. Чернігів:

— На цьогорічну Всесвітню конференцію кредитних спілок мене, як представника від кредитної спілки з Чернігівської області, проводжала велика кількість друзів та знайомих. На такий масштабний захід, де збираються професіонали з кредитних спілок з усього світу, що мають спільне коріння, спілкуються, діляться досвідом, я їхала вперше. До Сполучених Штатів Америки було направлено делегацію з семи представників кооперативного руху України.

Шлях був тривалим — прибуттю до Лас-Вегаса, місця проведення конференції, передував 16-годинний переліт з пересадкою в Нью-Йорку. Близько першої години ночі літак приземлився, ми прибули до спекотного міста. Для нас, європейців, розуміння пустелі дещо не поєднується з усілякими розвагами (казино та нічними

клубами, повз які неможливо пройти). Спочатку це захоплює і навіть інколи шокує. Але ми мали опанувати себе: все ж таки ми приїхали на конференцію, поєднати бізнес і навчання і лише в перервах встигнути відпочити та переглянути (не закриваючи рота від подиву) оточуючі цікавинки.

Нашу делегацію розмістили у чотиризірковому Гранд-готелі MGM, котрий розташовано на

півдні Лас-Вегаса. В цьому ж готелі проходила переважна більшість запланованих заходів.

Програма конференції була дуже насиченою: церемонія відкриття, міжнародний парад прапорів, сесії, лекції Джима Коллінза та Кевіна Карола, спілкування з представниками кооперативної спільноти з усього світу (особливо тісне — з кооператорами з Російської Федерації, Узбекистану, Азербайджану, Білорусі). Цікавим досвідом поділились американські та ірландські колеги, нашому спілкуванню не завадив навіть мовний бар'єр.

Я зрозуміла, що завдяки таким заходам Україна має позитивний імідж, вони сприяють підвищенню рівня кваліфікації завдяки інформації, отриманій від лідерів з кращих шкіл бізнесу. Усе

це в кінцевому результаті безумовно веде до підвищення якості обслуговування членів наших кредитних спілок.

Зіновій Ковбель, Голова правління кредитної спілки "Народна скарбниця", м. Борщів Тернопільської області:

— Під час поїздки я побачив більше, ніж очікував. Я прагнув особисто пізнати те, що ми чули роками про Сполучені Штати, про кооперативну спільноту, світовий кооперативний рух. Побачивши усе на власні очі, я, як українець, засмутився. Тому що ми, вважаючи себе вже півтори тисячі років українцями, не зуміли зробити того, чого досягли США за 250 років. Відверто кажучи, я був шокований. І зробив висновок, що для розвитку кооперативного руху в Україні до такого рівня нам потрібно засучити рукави і наполегливо працювати, або ми станемо тією народністю, яку через кілька тисячоліть досліджуватимуть вчені, не розуміючи, як можна жити в раю — і бідно.

Про деталі поїздки вже розповіли мої колеги. Додам лише, що Всесвітня Рада кредитних спілок (WOCCU) повідомила учасників конференції про те, що від імені цієї світової організації до ООН буде надіслано звернення з проханням надання фінансової допомоги

кредитним спілкам — членам цієї світової організації, що опинилися у кризовому становищі.

Тепер кілька слів про моє враження від самого Лас-Вегаса. Це місто посеред пустелі та лісів кактусів почали зводити з 1933 року. У той час у Сполучених Штатах сталася фінансова криза, проте уряд піклувався про майбутнє свого народу. По усій країні було заборонено гральний бізнес. Натомість цю індустрію було зосереджено у на ті часи невеликому містечку Лас-Вегас. Люди, які розуміли, що на цьому можна мати зиск, вкладали великі кошти, було споруджено надсучасні готелі, які по сьогодні обслуговує місцеве населення міста, яке сьогодні складає 2 мільйони жителів.

Наостанок про сумне. Для мене було гнітючим те, що люди їдуть у Вегас просто витратити по кілька тисяч доларів, а ми мусимо важко працювати, щоб заробити для своєї сім'ї такі гроші.

СТАТИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ПО ПОКАЗНИКАХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК СВІТУ

(За даними ВРКС станом на 01.01.2010 (в доларах США))

АФРИКА							
ЧЛЕНИ ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Гана	409	281 447	2,0%	93 857 008	76 241 002	11 113 307	103 604 847
Камерун	203	302 068	2,9%	192 586 164	122 618 203	7 178 697	226 267 515
Кенія	3 996	3 835 250	17,8%	2 750 754 034	2 517 445 869	179 328 367	3 289 351 841
Малаві	58	100 484	1,4%	13 818 599	14 118 047	2 076 395	18 229 080
Південно-Африканська Республіка	31	20 012	0,1%	15 308 275	11 395 054	1 035 942	16 548 317
Сейшельські острови	1	11 137	18,2%	8 811 554	6 430 943	577 086	9 767 367
ВСЬОГО по членах	4 698	4 550 398	5,3%	3 075 135 634	2 748 249 117	201 309 794	3 663 768 967
Інші країни							
Бенін (b)	35	1 316 353	28,7%	102 354 465	68 449 548	н.д.	н.д.
Буркіна-Фасо (b)	70	1 441 952	17,8%	163 793 891	151 830 990	н.д.	н.д.
Гамбія	86	37 078	3,9%	7 824 794	6 010 766	н.д.	н.д.
Гвінея-Бісау (b)	19	18 378	2,1%	604 052	528 267	н.д.	н.д.
Ефіопія (a)	5 975	477 817	1,1%	88 381 822	12 846 339	9 324 233	99 193 964
Зімбабве (a)	53	65 000	1,1%	500 000	600 000	200 000	1 600 000
Кот-д'Івуар (b)	97	2 288 643	19,6%	218 167 472	73 159 369	н.д.	н.д.
Лесото	70	55 000	4,3%	8 225 736	5 483 824	н.д.	н.д.
Ліберія	105	18 715	1,0%	2 357 787	366 410	1 963	н.д.
Малі (b)	132	1 356 882	22,0%	120 083 720	150 335 349	н.д.	н.д.
Маврикій	108	92 000	10,2%	60 120 150	58 170 108	8 120 431	68 020 008
Нігерія (b)	114	189 600	2,6%	13 217 813	13 340 407	н.д.	н.д.
Свазіленд	67	34 263	4,3%	66 332 604	54 136 694	3 397 714	н.д.
Сенегал (b)	681	1 900 212	25,3%	296 469 083	345 147 636	н.д.	н.д.
Того (b)	73	873 615	26,0%	149 873 952	125 063 247	н.д.	н.д.
Уганда	2 021	878 912	5,7%	63 506 634	63 773 468	20 546 264	117 674 056
ВСЬОГО по інших країнах	9 706	11 044 420	7,8%	1 361 813 974	1 129 242 422	41 590 605	1 280 340 535
ВЬОГО по Африці	14 404	15 594 818	6,8%	4 436 949 608	3 877 491 540	242 900 398	4 944 109 502 (e)

АЗІЯ							
ЧЛЕНИ ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Азербайджан	48	9 432	0,2%	4 607 616	14 953 157	488 334	15 402 107
Індія	1 721	20 000 000	2,7%	33 946 829 829	20 940 860 962	3 334 309 966	42 001 270 336
Узбекистан	103	153 063	0,8%	114 931 190	121 792 378	17 516 872	140 320 895
ВСЬОГО по членах	1 872	20 162 495	2,6%	34 066 368 635	21 077 606 498	3 352 315 172	42 156 993 337
Інші країни							
Афганістан	18	46 243	0,3%	2 078 720	7 441 590	459 426	10 571 477
Бангладеш (c)	518	205 583	0,2%	55 000 000	31 000 000	7 000 000	64 000 000
В'єтнам	1 037	1 503 333	2,5%	853 781 111	1 034 351 055	30 174 277	1 176 466 944
Гонконг	44	72 286	1,4%	770 197 741	86 086 013	25 649 812	805 787 285
Індонезія (a,c)	950	1 153 931	0,7%	443 000 000	421 000 000	17 000 000	527 000 000
Камбоджа	80	48 080	0,5%	865 889	1 484 708	308 714	2 497 069
Киргизстан (a)	248	26 712	0,8%	4 942 603	11 050 254	5 104 584	23 449 735
Корея	982	5 192 540	14,8%	31 400 289 618	19 693 557 064	656 463 561	34 118 312 994
Лаос (a,c)	48	3 498	0,1%	55 000	39 000	н.д.	58 000
Малайзія (a,c)	350	44 093	0,3%	20 000 000	10 000 000	700 000	23 000 000
Маянмар (a,c)	1 897	388 295	1,2%	10 200 000	6 000 000	900 000	11 000 000
Монголія (c)	217	28 069	1,4%	26 000 000	23 000 000	800 000	31 000 000
Непал	670	413 192	2,4%	37 414 370	40 994 977	1 656 645	42 841 675
Сінгапур	34	200 000	5,6%	500 000 000	122 000 000	33 000 000	660 000 000
Таїланд	2 216	3 132 875	6,7%	22 094 350 024	20 569 683 663	1 246 913 173	28 427 199 269
Тайвань	336	201 486	1,2%	584 905 666	322 950 417	63 782 456	729 715 878
Філіппіни	1 276	2 212 150	3,7%	572 742 631	859 347 389	63 995 769	1 463 948 471
Шрі-Ланка	8 440	884 136	6,1%	38 792 462	36 061 585	8 288 913	53 199 590
ВСЬОГО по інших країнах	19 361	15 756 502	2,6%	57 414 615 835	43 276 047 714	2 162 197 330	68 170 048 387
ВСЬОГО по Азії	21 233	35 918 997	2,6%	91 480 984 470	64 353 654 212	5 514 512 502	110 327 041 725

КАРИБСЬКИЙ БАСЕЙН							
ЧЛЕНИ ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Антигуа і Барбуда	5	25 532	44,8%	43 823 958	35 859 179	3 001 231	52 166 013
Багамські острови	10	34 170	16,5%	196 692 801	161 326 435	13 909 128	235 931 323
Барбадос	35	129 476	63,8%	510 754 941	514 097 331	44 959 696	659 380 039
Беліз	13	118 383	65,6%	206 189 057	174 676 109	37 708 885	259 281 268
Бермудські острови (d)	1	5 155	11,3%	6 873 990	6 177 177	1 406 000	8 394 944
Гайана	29	34 287	6,5%	12 505 096	13 588 746	1 342 873	18 485 253
Гренада (d)	13	39 452	66,7%	92 033 917	90 668 465	3 724 382	113 589 607
Домініка	15	60 803	н.д.	154 088 062	113 711 972	8 326 900	174 365 734
Домініканська Республіка	14	329 676	5,5%	381 214 202	314 717 621	23 557 407	465 571 886
Кайманові острови	2	12 132	34,8%	178 442 818	162 122 418	16 870 677	198 101 765
Монсеррат (d)	1	4 223	н.д.	15 548 963	13 417 246	358 566	18 910 751
Нідерландські Антілі (d)	13	18 360	12,0%	35 700 000	40 800 000	1 428 000	66 300 000
Сент-Вінсент і Гренадіни	9	51 381	74,0%	86 564 163	65 580 224	11 892 784	90 329 746
Сент-Кітс і Невіс	3	15 297	57,9%	46 095 657	38 059 198	6 961 600	56 017 467
Сент-Люсія (d)	12	65 881	61,9%	88 450 426	92 121 665	53 19 108	127 914 734
Суринам (d)	30	65 744	20,5%	50 974 989	34 967 191	6 496 248	59 472 496
Тринідад і Тобаго (d)	129	575 000	64,4%	892 296 973	859 374 135	56 612 023	1 209 677 419
Ямайка	47	968 558	56,1%	508 543 355	418 190 698	112 531 739	652 105 551
ВСЬОГО по членах	381	2 553 510	23,8%	3 506 793 368	3 149 455 811	404 307 245	4 465 995 995
Інші країни							
Гаїті	175	469 870	8,9%	46 037 977	39 262 808	н.д.	н.д.
ВСЬОГО по Карибському Басейну	556	3 023 380	18,9%	3 552 831 345	3 188 718 619	404 307 245	4 465 995 995

ЄВРОПА							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Велика Британія	453	788 257	2,0%	903 471 857	751 468 816	141 583 575	1 072 321 685
Естонія	19	3 019	0,3%	8 558 633	10 790 176	4 766 633	16 195 073
Ірландія	503	2 955 000	75,4%	17 274 395 138	9 243 492 719	2 938 309 827	20 052 172 916
Македонія	1	7 628	0,5%	3 599 944	4 206 682	2 096 804	6 091 896
Польща	62	2 026 120	7,4%	3 765 873 070	2 921 459 734	285 212 624	4 042 441 061
Румунія	17	71 458	0,5%	38 722 174	35 998 305	8 644 327	48 501 515
Росія	130	207 710	0,2%	129 586 120	128 796 405	4 465 122	162 082 723
Україна	729	2 190 000	6,8%	477 479 546	493 359 162	56 816 366	532 314 805
ВСЬОГО по членах	1 914	8 249 192	3,7%	22 601 686 482	13 589 571 998	3 441 895 278	25 932 121 674
Інші країни							
Білорусь	14	1 047	0,02%	585 824	630 563	82 062	676 620
Латвія	34	25 194	1,6%	16 340 874	17 191 536	1 028 503	20 009 747
Литва	61	102 403	4,1%	296 503 352	229 682 340	3 621 616	366 002 282
Молдова	395	124 139	3,9%	9 631 048	26 600 734	364 529	30 169 794
Всього по інших країнах	504	252 783	1,8%	323 061 099	274 105 174	5 096 710	416 858 443
ВСЬОГО по Європі	2 418	8 501 975	3,6%	22 924 747 581	13 863 677 172	3 446 991 988	26 348 980 117

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Болівія	24	466 685	8,0%	430 157 431	357 443 803	62 156 732	513 692 000
Бразилія	855	3 468 191	2,6%	11 554 102 882	12 134 150 015	3 810 616 738	19 404 767 016
Гватемала	27	918 254	12,2%	555 566 096	466 895 032	110 037 174	710 381 140
Коста Ріка	67	702 189	24,6%	1 399 276 411	592 912 564	44 877 373	2 021 770 284
Мексика	54	2 588 357	3,6%	2 353 779 770	2 117 172 898	193 227 454	2 760 388 682
Нікарагуа	8	39 231	1,1%	9 440 952	5 004 852	-962 834	10 095 129
Панама	161	105 239	4,9%	376 823 668	129 357 760	35 892 834	751 324 996
Парагвай (а)	46	350 000	8,6%	1 895 577 650	1 614 153 688	45 636 419	2 330 637 810
Перу	161	787 619	4,1%	963 951 598	836 040 129	57 324 358	1 116 708 334
Сальвадор (а)	31	116 512	2,7%	133 472 713	137 947 108	11 162 824	173 799 720
ВСЬОГО по членах	1 434	9 542 277	3,8%	19 672 149 171	18 391 077 849	4 369 969 073	29 793 565 111

Інші країни							
Гондурас	76	614 792	13,5%	425 756 644	459 202 678	77 578 541	568 545 129
Еквадор	34	1 856 643	20,3%	1 589 075 873	1 314 381 117	110 583 022	1 936 792 081
Колумбія (а)	202	1 876 790	6,3%	2 341 263 131	н.д.	190 330 971	3 429 818 186
Уругвай	33	196 776	8,8%	6 025 821	н.д.	н.д.	7 446 769
Чилі	5	894 721	8,0%	1 082 488 730	2 111 995 689	523 618 780	2 366 215 142
ВСЬОГО по інших країнах	350	5 439 722	9,5%	5 444 610 198	3 885 579 484	902 111 314	8 308 817 309
ВСЬОГО по Латинській Америці	1 784	14 981 999	4,8%	25 116 759 370	22 276 657 334	5 272 080 386	38 102 382 420

ПІВНІЧНА АМЕРИКА							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Канада	945	10 818 031	47,0%	197 826 729 323	189 052 625 559	13 254 696 838	229 693 740 409
Сполучені Штати Америки	7 708	91 156 643	44,3%	763 341 482 435	580 454 197 994	87 820 878 727	896 823 977 926
ВСЬОГО по членах	8 653	101 974 674	44,6%	961 168 211 758	769 506 823 553	101 075 575 565	1 126 517 718 335
ВСЬОГО по Північній Америці	8 653	101 974 674	44,6%	961 168 211 758	769 506 823 553	101 075 575 565	1 126 517 718 335

ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Австралія	111	3 470 000	24,0%	36 671 519 287	34 241 338 966	3 597 488 546	42 172 247 180
Нова Зеландія	22	170 496	6,1%	356 953 004	343 425 690	77 195 459	445 067 754
ВСЬОГО по членах	133	3 640 496	21,1%	37 028 472 291	34 584 764 656	3 674 684 005	42 617 314 934
Інші країни							
Папуа Нова Гвінея	20	250 000	7,0%	117 760 000	76 630 000	106 800 000	249 160 000
Соломонові острови (а)	16	9 537	2,8%	3 415 831	2 655 856	278 394	4 446 559
Тонга	84	4 931	6,5%	1 083 741	498 126	51 002	1 099 209
Фіджі (а)	29	15 243	2,5%	19 952 445	21 037 941	н.д.	24 501 189
ВСЬОГО по інших	149	279 711	6,1%	142 212 017	100 821 923	107 129 396	279 206 957
ВСЬОГО по Тихо-Океанському регіону	282	3 920 207	17,9%	37 170 684 308	34 685 586 579	3 781 813 401	42 896 521 891

ВСЬОГО	Кількість КС	Кількість членів	Проникнення *	Заощадження	Кредитний портфель	Резерви	Активи
Члени (включаючи афілійованих та асоційованих)	19 085	150 673 042	9,5%	1 081 118 817 339	863 047 549 482	116 520 056 131	1 275 147 478 354
Інші країни	30 245	33 243 008	4,0%	64 732 351 101	48 705 059 526	3 218 125 355	78 455 271 632
ВСЬОГО У СВІТІ	49 330	183 916 050	7,6%	1 145 851 168 440	911 752 609 009	119 738 181 486	1 353 602 749 986

*Проникнення вираховується як відношення кількості членів кредитних спілок до економічно активного населення від 15 до 64 років.

н.д. - немає даних

(а) Дані станом на 31 грудня 2008 року

(b) Дані Західно-Африканського Центрального Банку

(c) Дані від Асоціації Азіатської Конфедерації Кредитних Спілок

(d) Дані від Карибської Конфедерації Кредитних Спілок

(e) Сумарні активи по Африці було вираховано приблизно по кредитних портфелях окремих країн Африканського континенту

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ НАКСУ

18–23 вересня 2010 року відбулася чергова щорічна Науково-практична конференція НАКСУ. Цього разу місцем її проведення було обрано єгипетське курортне містечко Таба, в якому зібралися 72 представники майже 40 кредитних спілок — членів НАКСУ та Виконавчої дирекції Асоціації.

У ході конференції увагу її учасників передусім було сконцентровано на пошуку методів, які мають забезпечити адекватний захист існуючих напрацювань від викликів, що відчувають на собі кредитні спілки. Зокрема, йшлося про необхідність відновлення діалогу з Держфінпослуг щодо ключових аспектів діяльності КС. При цьому, учасники були однастайні у своїй готовності до конструктивної співпраці з державним регулятором. В той же час, у виступах лідерів кредитних спілок неодноразово звучали побоювання з приводу того, що на хвилі кампанії по боротьбі зі зловживаннями на ринку КС, Держфінпослуг створюватиме штучні перешкоди класичним, надійно працюючим кредитним спілкам. Приводом для таких думок, на-

самперед, є фактичне припинення переліцензування, що, як наголошували учасники, призводить до значних ускладнень у їх роботі та не дозволяє забезпечити надання необхідних членам КС фінансових послуг.

Як завжди, учасники конференції присвятили значну частину свого часу обміну досвідом, обговоренню останніх судових прецедентів та шляхів розв'язання проблем у сфері виконання судових рішень, ознайомленню з новими фінансовими продуктами та юридичними нюансами.

Під час перебування у Єгипті усі бажаючі мали можливість відвідати його визначні історичні пам'ятки, а також ознайомитися з культурною спадщиною Ізраїлю та Йорданії.

В цілому, цьогорічна Науково-практична конференція НАКСУ переконливо підтвердила, що переважна більшість кредитних спілок системи НАКСУ, незважаючи на несприятливий економічний та регуляторний клімат, працює у нормальному режимі, демонструючи фінансову стійкість, а проведені в ході конференції дискусії та обговорення, безперечно, допоможуть у вирішенні завдань, які стоять перед кредитними спілками на сучасному етапі.

П'ЯТИЙ КРАКІВСЬКИЙ ПРАВОВИЙ ФОРУМ

6–8 жовтня 2010 року у Києві проходив П'ятий Краківський Правовий Форум, присвячений законодавчому забезпеченню й регулюванню всеохоплюючої фінансової системи. Організатором Форуму виступила відома міжнародна організація з Польщі Центр Мікрофінансування (МФЦ) у співробітництві з Російським Мікрофінансовим Центром (РМЦ) та Консультативною групою допомоги бідним (CGAP).

Краківський форум, що організовується з 2001 року, від самого початку набув визнання як важлива платформа для обміну знаннями та підтримки зусиль по вдосконаленню політики й нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів ринку фінансових послуг, що працюють із малозабезпеченими громадянами та підприємцями, і вніс вагомий вклад у реформування відповідної політики в країнах регіону.

Особливістю даних форумів є те, що їх учасниками є зазвичай не представники ринків, а політики та високопосадовці, які опікуються небанківською фінансовою сферою у своїх державах.

Центр Мікрофінансування розташований у Польщі, він являє собою мережу мікрофінансових організацій (МФО), які працюють у Європі й Азії. МФЦ розпочав свою діяльність наприкінці 1997 року як регіональна мережа, що поєднує 21 МФО, яка надавала послуги винятково своїм членам. Сьогодні ж, завдяки різним заходам і програмам, МФЦ співпрацює як зі своїми членами, так і з МФО, які не є його членами, а також з національними асоціаціями, політиками, донорами, кредитними організаціями та інвесторами.

МФЦ відіграє роль каталізатора в процесі подолання дисбалансу на ринку, який виник в області фінансових послуг і фінансової освіти для населення з низькими доходами, надаючи допомогу у розвитку потенціалу МФО, підтримуючи концепцію всеохоплюючих фінансів у політичних колах, у регуляторних органах, у традиційному банківському секторі та серед інвесторів.

У 2010 році МФЦ продовжує діяльність в області розробки світових стандартів відповідально-

го фінансування, а також докладає зусиль, щоб забезпечити всі організації, що є його членами, системами для підтримки стандартів захисту споживачів і виробити відповідну політику в цій області.

За словами **Гжегожа Галусека**, виконавчого директора Центру Мікрофінансування, місцем проведення П'ятого Краківського Правового Форуму було обрано саме Київ з двох причин. По-перше, це Форум країн СНД, до складу якої входить Україна, що має багатолітній досвід роботи з мікрофінансування населення з низькими доходами і важливі напрацювання. Про них варто розповісти колегам, поділитися позитивним здобутками. Крім того, український рух кредитних спілок добре розвинутий, він вважається одним з найбільших у світі. Тому іншим країнам, де також існує система кредитної кооперації, проте існують проблеми та перешкоди, було б цікаво дізнатися, як в Україні працює ця модель.

По-друге, в Україні не було використано можливість розвитку банків, кредитних спілок, що займаються мікрофінансуванням, тому було вирішено, що є сенс показати досвід інших країн у сфері розвитку інституцій у галузі мікрофінансування малого бізнесу. На думку організаторів заходу, на фінансовому ринку України є ніші, які можна заповнювати, і шляхом спілкування фахівців на поточному Форумі буде можливим визначити шляхи розвитку мікрофінансування в Україні.

«На мою думку, кредитна кооперація — найбільш важливий метод фінансування людей, що мешкають у невеликих містах та селах, які не мають доступу до банківських продуктів. Україна має давню історію розвитку кредитних спілок, і сьогодні вони досить добре розвинуті», — сказав пан Гжегож.

У цього річного Краківському Правовому Форумі взяли участь політичні керівники високого рівня: заступники міністрів фінансів, міністрів економіки, Голови національних банків, керівні особи фінансових регуляторів, держслужбовці, а також регіональні й міжнародні експерти з десяти країн Східної Європи і Центральної Азії, об'єднаних загальною історією та загальними традиціями правового регулювання з України, Казахстану, Молдови, Таджикистану, Білорусі, Азербайджану, Вірменії, Киргизстану, Росії, Туркменистану.

Від України у засіданнях Форуму взяли участь виконавчий директор з економічних питань НБУ Ігор Шумило, заступники Голови Держфінпослуг Валентина Левченко та Ірина Говорун, інші високопосадовці.

Даний Форум став дискусійним майданчиком для політичних керівників та фінансових регуляторів країн регіону, надавши учасникам можливість вивчити та обговорити з колегами стратегічні питання, пов'язані з фінансовою доступністю у сьогоднішньому контексті, та ознайомитися з досвідом країн регіону у вирішенні цих завдань; розглянути конкретні приклади політики, законів, нормативних вимог та інших заходів, що сприятимуть формуванню загальнодоступного фінансового ринку в країнах-учасницях, укріпленню фінансової стабільності та захисту людей з низькими доходами на основі регіональних і міжнародних моделей. Серед широкого кола обговорюваних тем були, зокрема, наступні: «Фінансові кооперативи: еволюція моделей, управління ризиками і регулювання», «Ощадні послуги — необхідні вимоги для залучення внесків клієнтів з низькими доходами й забезпечення безпеки таких

внесків», «Ліцензування й регулювання — фінансові кооперативи й кредитні недепозитні мікрофінансові організації», «Мікрофінансування й фінансова криза — роль держави в антикризових заходах і перші результати таких заходів». Крім того, на Форумі було обговорено шляхи вдосконалення політики й нормативно-правового середовища для розвитку всеохоплюючих фінансових систем.

Особливий інтерес у часників Форуму викликала тема кредитної кооперації. Співдоповідачами на дану тему були президент Російського Мікрофінансового Центру **Михайло Мамута**, заступник Голови Держфінпослуг України **Ірина Говорун**, член Ради Національної Комісії з регіональних ринків Республіки Молдова **Олена Пуй** та начальник Управління нагляду за небанківськими установами Національного банку Киргизької Республіки **Саматбек Джумашев**.

Олена Пуй, окрім іншого, акцентувала увагу учасників Форуму на прогалинах у пруденційному регулюванні діяльності небанківських організацій, що призводить до проблем в області захисту прав споживачів та системних ризиків.

Михайло Мамута зупинився на новаціях у кредитно-кооперативній системі Росії, що полягає у створенні законодавчих умов для системи саморегулювання ринку.

У активному обговоренні взяли участь Президент НАКСУ **Петро Козинець**, заступник Голови Держфінпослуг України Ірина Говорун та старший консультант з питань політики Центру Мікрофінансування **Петр Коринський**.

Далі пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з учасниками Форуму.

Петр Коринський — відомий експерт в області міжнародного розвитку з двадцятилітнім практичним досвідом у галузі розробки та впровадження різних економічних програм у Центральній Європі, Азії та Латинській Америці. Довгий час він очолював діяльність з економічного розвитку Інституту «Відкрите суспільство» у Нью-Йорку, фінансованого Джорджем Соросом. Інститут активно працював у країнах Східної Європи по реалізації проектів розвитку фінансового сектору. З 2000 по 2003 роки Інститут під керівництвом П. Коринського реалізував в Україні у співпраці з Міжнародним фондом соціальної адаптації та НАКСУ проект фінансової підтримки розвитку кредитних спілок. Це був перший досвід залучення зовнішніх фінансових ресурсів у кредитні спілки України на зворотній

основі, участь у якому брали більше 20 кредитних спілок і який був успішно реалізований. Завдяки проекту був даний значний поштовх

динамічному розвитку КС в Україні та започаткований Стабілізаційний фонд НАКСУ.

Крім того, Петр Коринський був членом Ради директорів кількох неприбуткових організацій по усьому світові, працював у Світовому Банку.

— Пане Петре, нам приємно через багато років знову бачити Вас в Україні. Ви — людина, що мала реальне відношення до становлення української кооперації.

— Так, я пам'ятаю, якими були перші кроки та подальший розвиток кредитних спілок в Україні. Навіть 10 років тому це були малі інституції і тоді ніхто й гадки не мав, як розвиватиметься

цей сегмент фінансового ринку у майбутньому. Згодом кооперативний рух України зазнав великих позитивних змін. Сьогодні в Україні існує найбільша у Європі, після Ірландії та Польщі, система кредитної кооперації.

Я пишаюся тим, що свого часу зміг долучитися до процесу становлення системи кредитної кооперації в Україні і зробити свій, хай невеликий, внесок у вигляді надання допомоги кредитним спілкам у отриманні фінансових ресурсів та відпрацювання моделі зовнішніх запозичень, щасливий з того, що започаткований 10 років тому Стабілізаційний фонд НАКСУ успішно функціонує та розвивається.

Олена Пуй: «Нам цікавий досвід НАКСУ»

У Республіці Молдова діяльність з мікрофінансування здійснюється ощадно-позичковими асоціаціями та мікрофінансовими організаціями, які забезпечують доступ фізичних і юридичних осіб (включаючи малі та середні підприємства) до невеликих позик. Діяльність таких установ регулює Національна Комісія з фінансового ринку. Олена Пуй, член Ради Адміністрації Національної Комісії, перебуваючи у Києві на П'ятому Краківському Правовому Форумі, люб'язно погодилася розповісти читачам «Бюлетеня» про роботу органу нагляду та стан ринку мікрофінансування Молдови.

У функції органу нагляду в Республіці Молдова входять авторизація суб'єктів цього сегмента ринку, регламентування діяльності, а також підтримка й розвиток ринку кредитної кооперації, захист інтересів усіх його суб'єктів.

У нашій системі є й проблеми, і прогрес, тому, я вважаю, наша присутність на заході такого рівня дуже важлива: ми обмінюємося досвідом з колегами з інших країн, нам, зокрема, дуже цікавий досвід України.

Ощадно-позичкові асоціації Молдови працюють у сільській місцевості. Після реформи в 2007 році у Молдові було створено Національну Комісію з фінансового ринку (орган нагляду, мегарегу-

лятор), вона стала правонаступницею Національної комісії з цінних паперів, органу нагляду за ощадно-позичковими асоціаціями, страховими компаніями та пенсійними фондами. Реформа торкнулася суб'єктів фінансового ринку, було прийнято новий Закон про ощадно-позичкові асоціації, який набув чинності з 1 січня 2008 року. Відповідно до цього Закону було розроблено всі підзаконні нормативні акти для регламентування діяльності ощадно-позичкових асоціацій.

Національна Комісія з фінансового ринку займається перевіркою дотримання норм фінансової обережності (пруденційні вимоги) і непруденційних вимог, веде перевірку даних, включених у фінансові звіти, і їх достовірності. З даних видно, що еволюція даного сектора ринку з 2003 по 2008 рік мала позитивну тенденцію до розвитку ощадно-позичкових асоціацій. Ріст портфеля позик, загального обсягу активів становив у кожному році в середньому 38 %. 2009 року криза торкнулася й цього сегмента фінансового ринку, і показники знизилися. Так, наприклад, активи знизилися на 21,2 %. Це зниження викликане необхідністю формування ощад-

но-позичковими асоціаціями резервів та зменшенням обсягів кредитування ззовні.

Відповідно до нового Закону, у нашій країні існує три категорії ліцензій для ощадно-позичкових асоціацій. Категорія «А» передбачає право вести діяльність винятково в межах адміністративно-територіальної одиниці першого рівня — у селах. Членами таких асоціацій мають право бути тільки фізичні особи. Асоціації категорії «А» повинні мати мінімум 50 членів і мають право лише видавати позики своїм членам, без права відкривати представництва або філії. Асоціації категорії «Б» можуть працювати в межах територіально-адміністративної одиниці другого рівня — у районах. У цих же межах дозволено відкривати філії й представництва. Крім видачі позичок, такі асоціації залучають кошти у вигляді депозитних внесків від своїх членів. Ліцензію категорії «С» з правом вести діяльність і відкривати філії по всій території Республіки Молдова можуть отримувати ті асоціації, які працюють не менше року в категорії «Б». Членами таких асоціацій можуть бути і фізичні, і юридичні особи. Правда, дотепер жодна асоціація не одержала таку ліцензію.

До адміністраторів ощадно-позичкових асоціацій висуваються певні неспрунційні вимоги. Оскільки адміністратори управляють фінансовими ресурсами своїх членів, вони повинні мати відповідну освіту, досвід роботи, гарну репутацію. Асоціації категорії «А», де рівень ризику невисокий, зобов'язані щоквартально надавати звіти в державний орган, асоціації категорії «Б» — щомісяця, щодо них проводиться більш жорсткий нагляд з боку Національної Комісії з фінансового ринку. Обов'язковому щорічному аудиту підлягають тільки асоціації категорій «В» і «С», і лише у тому разі, якщо активи становлять у еквіваленті понад 800 тисяч доларів.

Важливий аспект — фінансування асоціацій із власних джерел. В органі нагляду зазначається, що ощадно-позичкові асоціації мають досить низький рівень самостійності, тому що рівень фінансування за рахунок коштів вкладників становить лише 22 %, усе інше — це залучені кошти ззовні. Для порівняння: WOCCU рекомендує цей показник на рівні 70–80 %. Приблизно 4 % активного населення Республіки Молдова користується послугами ощадно-позичкових асоціацій. У країнах Центральної й Східної Європи цей показник становить 4,4 %.

Середній розмір позичок і внесків коливається в еквіваленті від 600 до 800 доларів. Це невеликі суми, але для населення сільської місцевості, яке має невисокий рівень доходу, цього цілком

достатньо для підтримки малого бізнесу.

Процентні ставки по позичках, видаваних ощадно-позичковими асоціаціями, майже не відрізняються від банківських: 16–17 % (банки видають кредити під 15 % річних).

Асоціації зобов'язані мати інституціональні резерви. Приміром, ті, що належать до категорії «А», формують резервний капітал не менше 5 % від розміру активів і повинні постійно підтримувати його на цьому рівні. Резервний капітал в 10 % від розміру активів формують асоціації категорії «Б». Умови надання фінансових послуг, тобто політика управління активами й зобов'язаннями, затверджується загальними зборами членів, радою асоціації.

Для одержання ліцензії ощадно-позичкова асоціація зобов'язана представити в орган нагляду бізнес-план на 3 роки (з різними рівнями деталізації залежно від категорії), підтвердити відповідність адміністратора вимогам органу нагляду. У разі коли асоціація представила всі необхідні документи і орган нагляду не має зауважень, протягом 15 днів вона одержує безстрокову ліцензію. Ціна ліцензії для ощадно-позичкових асоціацій, приміром, категорії «Б» еквівалентна приблизно 200 доларам. Раніше ліцензії видавалися на 5 років, після прийняття нового Закону введено безстрокові ліцензії. Якщо асоціація має намір розширити свою діяльність, вона подає в орган нагляду відповідні документи. Після отримання прогнозів і звітних даних і у разі відсутності зауважень, протягом 15 днів регулятор видає такий асоціації ліцензію.

2008–2009 роки були інтенсивними роками роботи мегарегулятора: асоціаціям було знову видано майже 370 ліцензій (у зв'язку з поділом асоціацій за трьома категоріями, чого раніше не було).

Сьогодні Національна Комісія займається переважно проведенням перевірок, концентруючись на перевірках діяльності асоціацій категорії «Б», оскільки ризики в їхній діяльності досить високі. Робота асоціацій категорії «А» в основному підлягає перевіркам у разі виникнення претензій з боку членів асоціацій. Крім того, іде впровадження системи звітності в електронному форматі, що, сподіваюся, поліпшить роботу органу нагляду та самих асоціацій.

У сегменті ощадно-позичкових асоціацій ми зіштовхнулися з проблемами, пов'язаними з побудовою фінансових пірамід і різноманітних шахрайських схем. Якщо виникає підозра, до асоціацій направляються перевірки і, у разі підтвердження несумлінного ведення діяльності, анулюється ліцензія такої асоціації й порушу-

ється карна справа. Завдяки таким заходам випадки шахрайства нечисленні.

Відповідно до нового Закону, з 1 січня 2009 року Національна комісія мала розробити регламент створення фонду стабілізації. Це не фонд гарантування внесків у класичному розумінні, а фонд підтримки ощадно-позичкових асоціацій у випадку виникнення у них тимчасових фінансових ускладнень. Створення і управління коштами такого фонду було покладено на Національну Комісію з фінансового ринку. Провівши консультації з закордонними фахівцями Всесвітнього Банку в рамках проекту RISP 2 і попередні дослідження, ми дійшли висновку, що такий фонд створювати зарано, оскільки система кредитної кооперації Молдови недостатньо розвинена, щоб у період кризи починати формування стабілізаційного фонду з коштів ощадно-

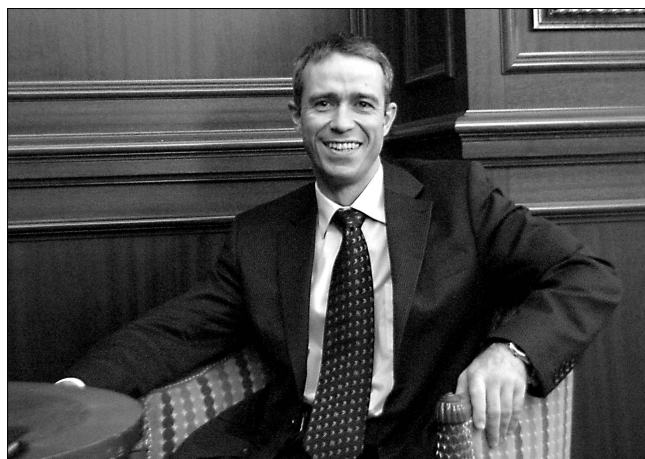
позичкових асоціацій. Закон передбачає фонд ліквідності, створювати і управляти яким зобов'язана центральна ощадно-позичкова асоціація (аналог об'єднаної кредитної спілки в Україні. — Прим. ред.). На сьогодні ліцензію має одна центральна асоціація ощадно-позичкових асоціацій, про вона ще не розпочала формування фонду ліквідності. У цьому плані нам дуже цікавий досвід НАКСУ.

Напередодні професійного свята кооператорів усього світу, що працюють на благо своїх співгромадян, бажаю великих успіхів у розвитку, досягнень і сподіваюся, що проблеми, з якими ми стикаємося сьогодні, якнайшвидше вирішаться. У нас із вами є спільні проблеми, але я переконана, що в результаті нашого спілкування обов'язково знайдуться шляхи їх вирішення. Усіх благ і успіхів!

Михайло Мамута: «Якби не було кредитних спілок, їх варто було б придумати»

Кредитно-кооперативний рух Росії сьогодні зазнає значних змін. Це пов'язано з прийняттям нового Федерального Закону про кредитну кооперацію. Про стан справ у російських кооператорів у цілому та про оновлений профільний законодавчий акт зокрема ми попросили розповісти президента Національного партнерства учасників мікрофінансового ринку і Російського Мікрофінансового Центру Михайла Мамуту, який був у числі співорганізаторів П'ятого Краківського Правового Форуму.

Кооперативний рух у дорадянській історії пройшов досить довгий шлях, проте його було практично повністю знищено у період побудови соціалізму як чуже класове явище. Після 70-річної перерви, практично відразу після розпаду СРСР, він почав своє відродження. Багато з кооператорів, які ініціювали відродження кредитної кооперації у Росії, успішно працюють і сьогодні. З іншого боку, на жаль, 18-річний розвиток кредитної кооперації не був підкріплений належним державним регулюванням. Закони приймалися із запізненням, мали незавершений

Михайло Мамута — президент Національного партнерства учасників мікрофінансового ринку (НАУМІР) та Російського Мікрофінансового Центру. Є членом ряду Урядових і Парламентських комісій з розвитку малого та середнього підприємництва, заступник голови експертної ради Комітету Держдуми з мікрофінансування та кредитної кооперації. Основними пріоритетами його діяльності є політика та регулювання мікрофінансування і дистанційного фінансового обслуговування, включаючи реформування електронних грошей, та законодавство для кредитної кооперації.

характер, лише частково регулюючи діяльність кредитних спілок, і у результаті, на нашу думку, за ці 18 років досягнуто набагато менше, ніж мало бути і ніж те, на що заслуговує сектор кредитної кооперації в Росії. Тому що за відсутності справедливого регулювання, на жаль, у розвитку ринку стали помітними, особливо протягом останніх років, певні перекося: траплялися ви-

падки некомпетентного управління (не існувало ніяких вимог до підготовки керівників кредитних кооперативів), мали місце випадки шахрайства, коли кредитні кооперативи створювалися як механізми для збору грошей. На щастя, такі фінансові піраміди не встигли стати масштабними, але на регіональному рівні вони досить активно «падали», особливо у період кризи. Добропорядні учасники ринку та їх об'єднання, як могли, намагалися зберегти сутність та ідеологію кредитної кооперації, розробляли власні стандарти, проте, як ви розумієте, з глобальної точки зору цього було вкрай недостатньо, особливо враховуючи відсутність вимог до стандартів з боку відповідних законів. Тому вийшло так, що на початок кризи у Росії, за різними оцінками, діяло 2500-2700 кредитних кооперативів, які входили у профільні асоціації кредитних кооперативів. Для виправлення ситуації, посилення здорового ядра кредитної кооперації та забезпечення його розвитку, йому потрібно було допомогти законодавчо.

Так, свого часу, 100 і більше років тому, кооперативи могли успішно працювати на базових принципах Райффайзена, Дежардена та ін. Проте, на жаль, світ за цей час сильно змінився, і ці принципи, на наш погляд, перестали бути достатніми через збільшення горизонтальної мобільності суспільства, особливо у містах, та розвитку фінансового ринку. Сьогодні у більшості країн світу, включаючи і Україну, діяльність кредитних спілок підлягає досить суворому регулюванню та нагляду, який, безумовно, повинен реалізовуватися з урахуванням кооперативних принципів.

У 2009 році набув чинності новий Російський Закон про кредитну кооперацію, який помітно посилив роль регулювання, зробив його більш якісним, прозорим, а також запровадив нагляд на ринку кооперації. Ми вважаємо, що сьогодні кредитні кооперативи пройшли певний Рубікон, коли кооперація перебувала у забуттю з боку держави стані, і тепер її розвиток відбуватиметься якісно новим, більш стійким чином.

Оскільки Центральний Банк Росії не регулює ринок кредитної кооперації, а іншого регулятора з такими ж функціональними можливостями у РФ немає, постало питання: як забезпечити нагляд за кредитними кооперативами, адже якщо у Законі прописано вимоги, обов'язково повинен бути і нагляд за їх виконанням. Тому народилася ідея запровадити механізм, який реалізовано у тому чи іншому вигляді і у Канаді, і

у ряді європейських країн, коли об'єднанням кооперативів делегуються права по здійсненню нагляду за своїми членами. Ця модель більше відповідає принципам кредитної кооперації, ніж прямий нагляд, і дозволяє, крім того, підвищити практичну значущість об'єднань. Ми мали перекласти цю модель у рамки російського законодавства, щоб вона відповідала загальним правовим підходам, тому формально для організації такої системи нагляду було обрано модель саморегулювних організацій (у РФ є відповідний Закон про СРО). Було створено робочу групу, куди входили усі об'єднання кредитних кооперативів, це був відкритий процес. Хочу зразу обмовитися, що це не «чиста» СРО, це, скоріше, «основа СРО», на яку наросло усі специфічні нюанси для якісної реалізації Закону про кредитну кооперацію. Тобто регулятор доручає саморегулювній організації здійснювати нагляд за своїми членами. Якщо з цими функціями саморегулювна організація не справляється, регулятор має право застосувати ряд повноважень до цієї організації аж до виключення її з реєстру СРО кредитних кооперативів (звісно, це крайній захід). Це принципова відмінність від моделі «чистої» СРО, яка і створюється, і ліквідується виключно за рішенням своїх членів. Нюанс полягає ще й у тому, що, оскільки ми використовували Закон про СРО, у нас немає заборони на створення кількох саморегулювних організацій. До них є лише мінімальні вимоги: мати у своєму складі не менше 100 кредитних кооперативів чи не менше 100 тисяч пайовиків. На нашу думку, ринок сам відрегулює питання кількості СРО шляхом здорової конкуренції. Звичайно, мова не йде про десятки СРО, скоріш за все, їх буде 3-5, при цьому, один кредитний кооператив може бути членом лише однієї СРО на власний вибір. Така модель надає велику самостійність у кооперативному секторі, СРО виконують більш широке коло функцій, а не лише нагляд (навчання, розробку стандартів тощо). У системі мають з'явитися кооперативи другого рівня, товариство взаємного страхування, інші структурні проекти, побудовані на базі СРО. Тому ми вважаємо, що на сьогодні дана модель для Росії, можливо, не ідеальна, проте оптимальна з практичної точки зору. Безумовно, лише досвід дасть розуміння того, що саме потрібно у ній доопрацювати. Знову ж таки, ідеального регулювання не існує в принципі: будь-який закон є результатом компромісу між регулятором і учасниками ринку, з одного боку, і різними регуляторами — з іншого.

Я, як один із розробників, хочу зазначити, що процес прийняття цього Закону був дуже нелегким: доводилося проводити узгодження з десятками відомствами, і у всіх були різні позиції. У результаті ми досягли, ймовірно, максимального результату з урахуванням ситуації, що склалася на момент прийняття Закону на ринку. Тепер протягом року-двох ми спостерігатимемо, як ця модель працює, і за необхідності вноситимемо корективи, тобто сьогоднішній Закон варто розглядати не як фінальний продукт, а як початковий етап регулювання.

Кредитна кооперація — це, безумовно, унікальне явище як на фінансовому ринку, так і з точки зору своєї соціальної функції. Якби не було кредитних спілок, їх було б варто придумати. Тому що вони займають таку нішу на ринку надання фінансових послуг, яку більше ніхто інший зайняти б не зміг. Ми впевнені, що це не тимчасовий феномен, а постійне явище, і на честь Міжнародного дня кредитних спілок щиро бажаємо кредитним спілкам та їхнім членам подальшого розвитку та процвітання!

ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК ЗА I ПІВРІЧЧЯ 2010 РОКУ

Станом на 30.06.10 у Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 700 кредитних спілок.*

Таблиця 1. Кількість кредитних спілок у Державному реєстрі фінансових установ

Реєстрація кредитних установ	I півріччя 2008 року	I півріччя 2009 року	I півріччя 2010 року
Кількість кредитних спілок на кінець періоду	806	821	700

Зменшення кількості кредитних спілок є наслідком прояву фінансової кризи - істотного погіршення платоспроможності кредитних спілок, у результаті чого посилюється контроль з боку Держфінпослуг, зокрема, вжиття заходів до кредитних спілок, які систематично не виконували заходів впливу, що раніше застосовувалися до них Держфінпослуг.

Результати діяльності кредитних спілок за I півріччя 2010 року та динаміка основних показників за I півріччя 2008-2010 рр. наведені в **табл. 2**.

За результатами звітного періоду, як і раніше, більшість кредитних спілок (359) об'єднувала відносно невелику кількість членів - до 1 000 осіб. Так, станом на 30.06.10 розподіл за кількістю членів кредитних спілок зображено на **рис. 1**. (див. наступну сторінку).

* За офіційною інформацією ДФП.

Таблиця 2. Динаміка основних показників діяльності кредитивних спілок

Кредитні спілки	Станом на 30.06.08	Станом на 30.06.09	Станом на 30.06.10	Темпи приросту, %	
				станом на 30.06.09/ станом на 30.06.08	станом на 30.06.10/ станом на 30.06.09
Кількість зареєстрованих кредитних спілок (на кінець періоду)	806	821	700	1,9	-14,7
Кількість членів КС (тис. осіб)	2 526,6	2 151,6	1 520,6	-14,8	-29,3
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду (тис. осіб)	169,0	124,0	70,6	-26,6	-43,1
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори (тис. осіб)	645,9	446,2	336,7	-30,9	-24,5
Загальні активи (млн. грн.)	6 072,9	4 618,1	2 983,5	-24,0	-35,4
Кредити, надані членам КС (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	5 376,0	4 121,3	2 743,2	-23,3	-33,4
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	4 011,0	3 122,7	1 662,3	-22,1	-46,8
Капітал (млн. грн.)	1 716,6	1 149,6	954,4	-33,0	-17,0

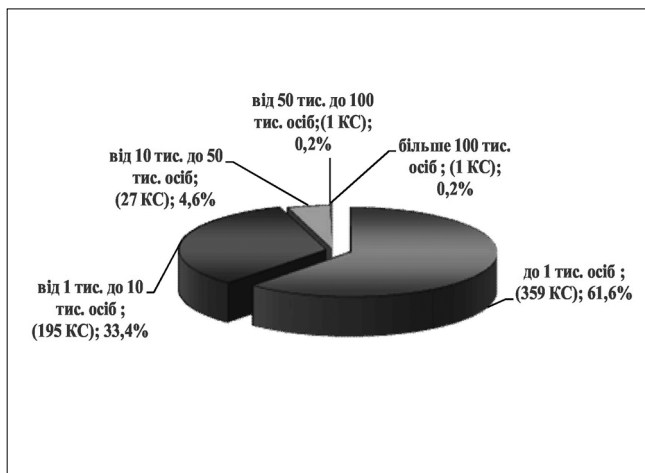

Рис. 1. Групування кредитних спілок за кількістю членів станом на 30.06.10 (за даними, поданими 583 кредитними спілками)

Станом на 30.06.10 кількість членів кредитних спілок становила 1520,6 тис. осіб, з яких 336,7 тис. осіб або 22,1 % - члени КС, які мають діючі кредитні договори, та 70,6 тис. осіб (4,6 %) - члени спілок, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках (рис. 2).

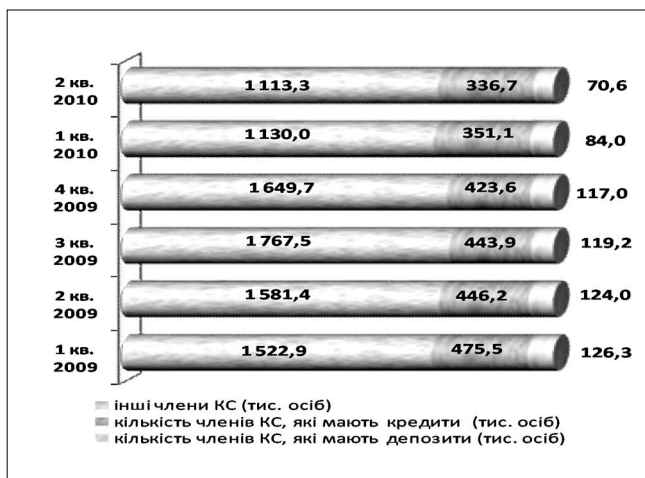

Рис. 2. Динаміка кількості членів кредитних спілок

Частка членів кредитних спілок, які не є вкладниками, становила більше 70 % впродовж 2009 року та I півріччя 2010 року. Водночас, такі члени кредитних спілок мають вирішальну кількість голосів та безпосередній вплив на прийняття управлінських рішень, у тому числі не на користь вкладників.

У цілому, система кредитних спілок України станом на 30.06.10 демонструвала зниження показників діяльності в порівнянні з минулими періодами (рис. 3).

Загальний обсяг активів кредитних спілок станом на 30.06.10 становив 2 983,5 млн. грн. і порівняно з аналогічним періодом 2009 року

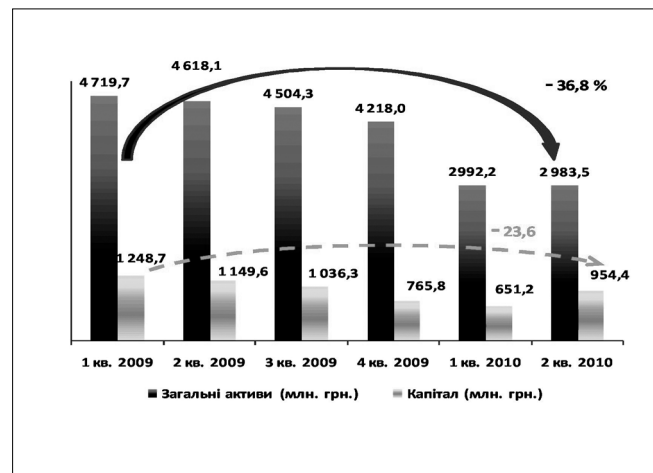

Рис.3. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

зменшився на 35,4% (станом на 30.06.09 становив 4 618,1 млн. грн.).

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок станом на 30.06.10 становив 954,4 млн. грн. Найбільшу питому вагу в його структурі становив пайовий капітал (758,5 млн. грн.).

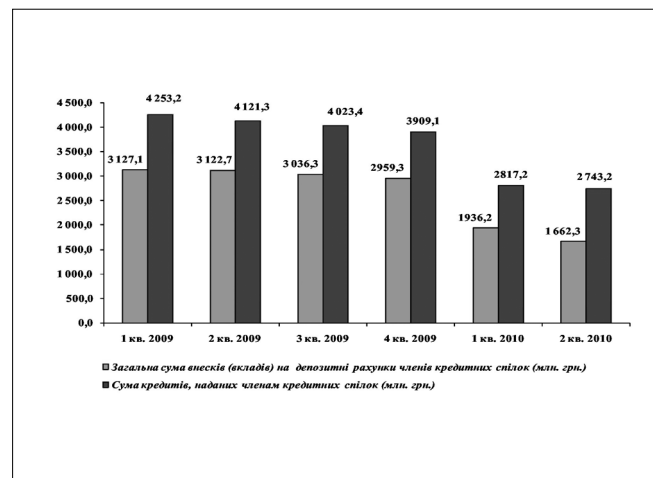

Рис. 4. Динаміка кредитування та залучення внесків членів кредитних спілок

Станом на 30 червня 2010 року в порівнянні з аналогічним періодом 2009 року внески (вклади) членів кредитних спілок на депозитні рахунки зменшились на 46,8 % (до 1 662,3 млн. грн.); кредити, надані членам кредитних спілок, зменшились на 33,4 % (до 2 743,2 млн. грн.).

Загальна сума заборгованості 336,7 тис. членів кредитних спілок, які мали діючі станом на 30.06.10 кредитні договори, становила 2 743,2 млн. грн., тобто в середньому кожен член - позичальник кредитної спілки на кінець періоду мав 8,1 тис. боргу за кредитом.

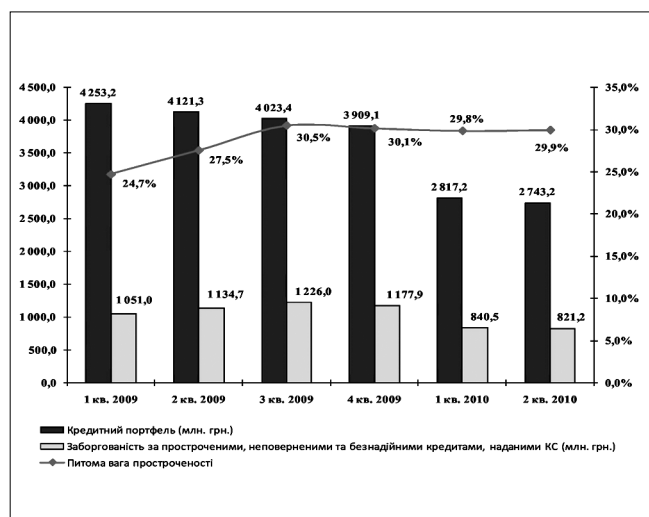

Рис. 5. Пітома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок

За перше півріччя 2010 року **кредитний портфель скоротився** на 33,4 % порівняно з аналогічним періодом минулого року і **становив 2 743,2 млн. грн.** Наслідком проведення кредитними спілками заходів щодо повернення прострочених кредитів у I півріччі 2010 року стало зменшення заборгованості за простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами на 27,6 % порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Незважаючи на значне скорочення обсягів кредитування кредитними спілками, як і в попередні роки, найбільший попит мають **споживчі кредити**, частка яких становить **39 % або 1 064,3 млн. грн. (рис. 6)**. Друге місце посідають кредити на інші потреби - 29 % або 802,0 млн. грн. Значну частку мають комерційні кредити та кредити, видані на придбання, будівництво та ремонт житла. Кредитування ведення селянських та фермерських господарств, як і в попередні періоди, має незначну частку в загальному обсязі виданих кредитів.

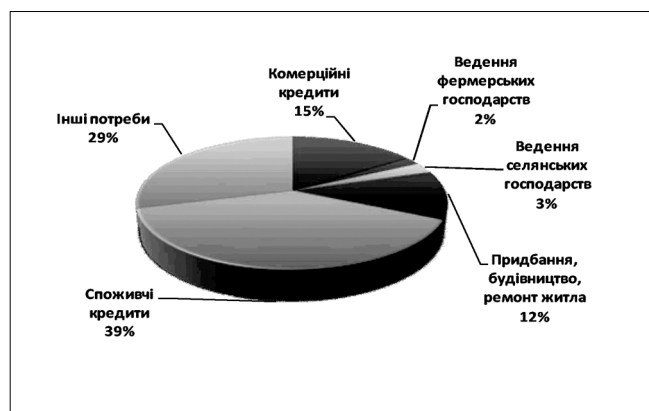

Рис. 6. Структура кредитів за видами станом на 30.06.10

За строковістю повернення, як і в попередньому році, найбільша частка всіх кредитів (55,6 %) - отримана на строк від 3 до 12 місяців. Найменший попит мають короткострокові кредити зі строком повернення до 3 місяців (2,7 % від загального обсягу виданих кредитів станом на 30.06.10).

Залучення внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки на строк від 3 до 12 місяців та понад 12 місяців мало майже рівні частки - 44,9 % та 48,4 % відповідно, незначну частку (4,2 %) становлять внески (вклади) на депозитні рахунки членів кредитної спілки строком до 3 місяців (рис. 7).

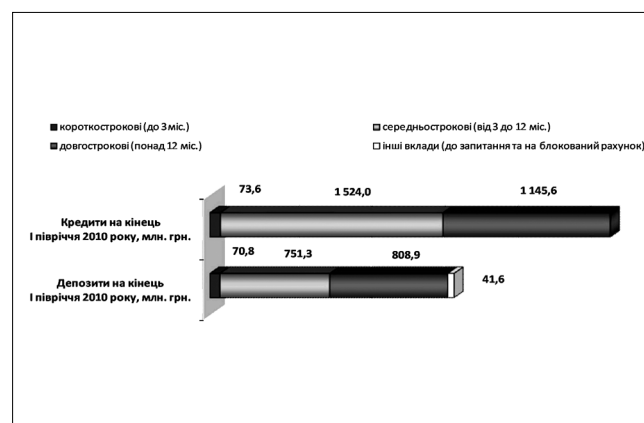

Рис. 7. Розподіл кредитів та депозитів за строками повернення станом на 30.06.10

Динаміка надання фінансових послуг за термінами їх погашення, зображена на **рис. 7**, показує зміну в структурі надання кредитними спілками фінансових послуг за строками, що в свою чергу підвищує платоспроможність кредитних спілок та надає можливість вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед членами кредитних спілок.

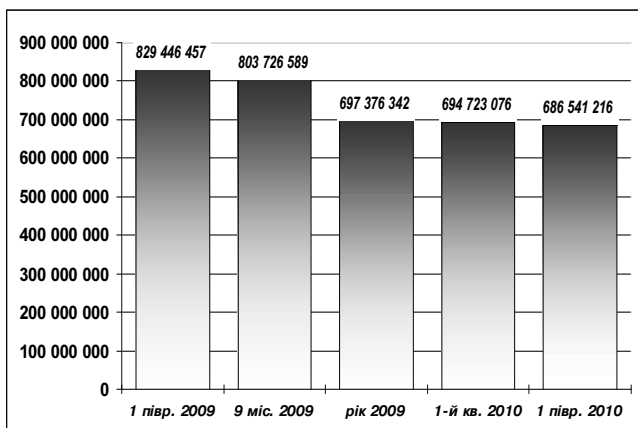
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК – ЧЛЕНІВ НАКСУ ЗА ПЕРШЕ ПІВРІЧЧЯ 2010 РОКУ

Членами НАКСУ станом на 30.06.2010 є 150 кредитних спілок. У розрахунках даних, приведених на одну кредитну спілку, враховується 148 кредитних спілок - членів НАКСУ, що подали звітні дані за 2 квартал 2010 року.

ЗВЕДЕНІ ДАНІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК – ЧЛЕНІВ НАКСУ (ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ)

■ АКТИВИ

Діаграма 1. Сумарні активи кредитних спілок (грн.)

В другому кварталі 2010 року тривала тенденція щодо скорочення активів. Станом на 1 липня 2010 року активи кредитних спілок - членів НАКСУ склали 686 541 216 грн., що свідчить про зменшення активів порівняно з 1-м кварталом 2010 року на 8,2 млн. грн. або 1,2 %.

Уявлення про наявну структуру членства в НАКСУ дає наступна таблиця:

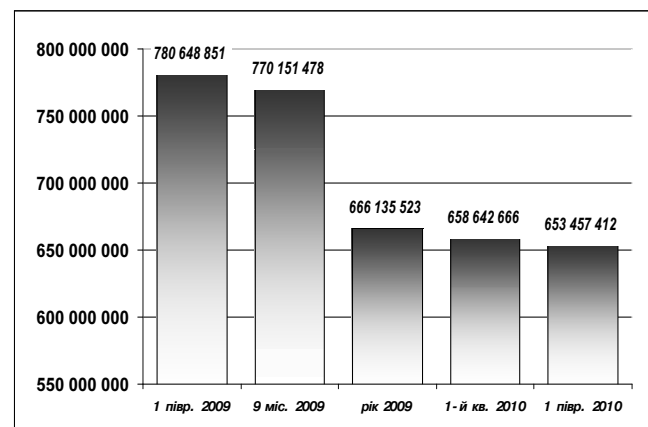
Таблиця 1. Структура кредитних спілок — членів НАКСУ за активами

	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Активи	% від загальної суми активів	Середні активи по групі КС
Менше 100 тис. грн.	5	3,38 %	284 022	0,04 %	56 804
Від 100 до 500 тис. грн.	16	10,81 %	4 656 180	0,68 %	291 011
Від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	14	9,46 %	10 444 766	1,52 %	746 055
Від 1 до 2 млн. грн.	33	22,30 %	48 291 027	7,04 %	1 463 364
Від 2 до 5 млн. грн.	54	36,48 %	182 346 053	26,56 %	3 376 779
Понад 5 млн. грн.	26	17,57 %	440 519 168	64,16 %	16 943 045
Всього	148	100 %	686 541 216	100 %	4 638 792

Середні активи кредитних спілок - членів НАКСУ протягом 2-го кварталу зменшились і склали 4 638 тис. грн., станом на 1 квітня 2010 року цей показник складав 4 662 тис. грн. Також слід відзначити, що зменшення середніх активів відбулося в кредитних спілках з активами понад 500 тис. гривень.

■ КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ

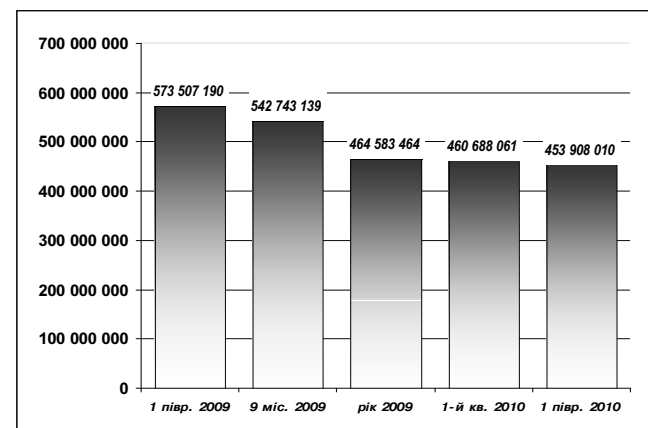
Діаграма 2. Кредитний портфель кредитних спілок (грн.)

Результати діяльності кредитних спілок - членів НАКСУ у другому кварталі засвідчили зменшення кредитного портфеля на 5 млн. гривень порівняно з першим кварталом. Темпи зменшення розміру кредитного портфеля поступово сповільнюються, і за останній квартал склали 0,7 %, що на 0,5 % менше, ніж у першому кварталі 2010 року (1,2 %). Питома вага кредитного портфеля в активах складає 95,2 %.

■ ЗАОЩАДЖЕННЯ

Діаграма 3. ЗАОЩАДЖЕННЯ членів кредитних спілок (грн.)

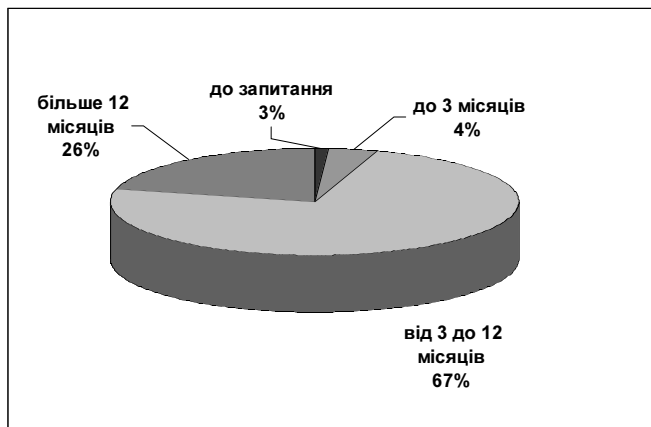
Заощадження членів кредитних спілок порівняно з 1-м кв. 2010 зменшилися на 6,8 мільйона гривень, а протягом 2010 року - на 10 мільйонів гривень, або на 2,3 %.

Причиною зменшення заощаджень у другому кварталі стали, в тому числі, масові відмови Держфінпослуг у наданні кредитним спілкам ліцензій на залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки, що змушує спілки повертати вкладникам внески замість продовження договорів і залучення нових вкладів.

Вклади членів КС на депозитні рахунки залишаються основним джерелом коштів у кредитних спілках - членах НАКСУ. Від процентних ставок за цими вкладами залежать в основному процентні ставки за кредитами.

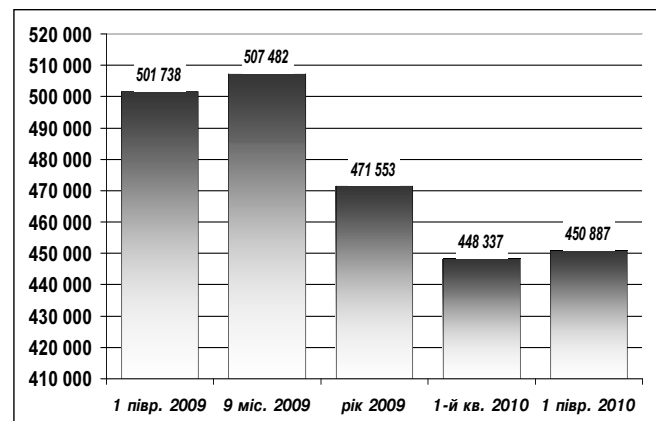
Щодо структури вкладів на депозитні рахунки, то на 67 % депозитний портфель складається з середньострокових вкладів (від 3 до 12 місяців), безстрокові вклади складають майже 3 %, короткострокові вклади складають 4 %, а 26 % депозитного портфеля припадає на довгострокові вклади. Порівняно з попереднім кварталом структура вкладів членів спілок на депозитні рахунки дещо змінилася: зросла частка довгострокових вкладів на 5 %, а середньострокових - зменшилася на 7 %.

Діаграма 4. Структура вкладів на депозитні рахунки

■ КІЛЬКІСТЬ ЧЛЕНІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Діаграма 5. Кількість членів кредитних спілок

За останній квартал зафіксовано збільшення кількості членів кредитних спілок на 2550 осіб, що свідчить про зростання довіри до кредитних спілок та поступовий вихід з кризи.

Наступна таблиця розкриває структуру кредитних спілок - членів НАКСУ за кількістю членів спілок.

Таблиця 2. Структура кредитних спілок за кількістю членів

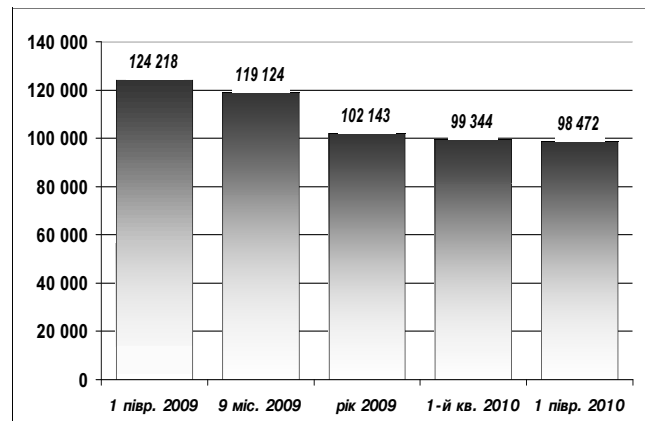
Кількість членів	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Кількість членів КС	% від загальної кількості членів
Менше 100	5	3,38 %	394	0,09 %
від 100 до 500	30	20,27 %	7 689	1,70 %
від 500 до 1000	32	21,62 %	24 495	5,43 %
від 1000 до 2000	31	20,95 %	45 972	10,20 %
від 2000 до 5000	25	16,89 %	77 250	17,13 %
понад 5000	25	16,89 %	295 087	65,45 %
	148	100 %	450 887	100 %

Дані таблиці свідчать про те, що найчисленнішими за кількістю спілок є групи спілок, в яких обслуговується від 500 до 1 000 членів (32 спілки) та від 1 000 до 2 000 членів (31 спілка). При цьому 65,45 % членів обслуговуються у великих кредитних спілках з кількістю членів понад 5 000 осіб. В кредитних спілках з кількістю членів до 1 000 осіб обслуговується лише 7,14 % загальної кількості членства, в той же час, кількість таких спілок складає 45,27 % від загальної кількості КС - членів НАКСУ.

Протягом останніх 12 місяців кількість позичальників продовжувала зменшуватись, що засвідчує наступна діаграма. Кількість позичальників у 2-му кварталі поточного року зменшилась порівняно з першим кварталом на 872 особи (0,8 %), в той же час, за 1-й квартал 2010 року цей показник порівняно з 2009 роком склав 2,7 %, що свідчить про уповільнення темпів падіння.

■ КІЛЬКІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ

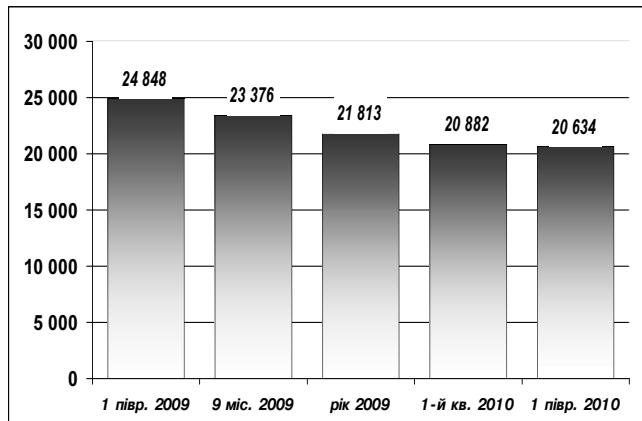
Діаграма 6. Кількість позичальників кредитних спілок

■ КІЛЬКІСТЬ ВКЛАДНИКІВ

На 1.07.2010 року кількість вкладників у кредитних спілках зменшилася на 0,8 % (872 особи), а за останні 6 місяців на - 3,5 % (3 671 особу).

Діаграма 7. Кількість вкладників кредитних спілок

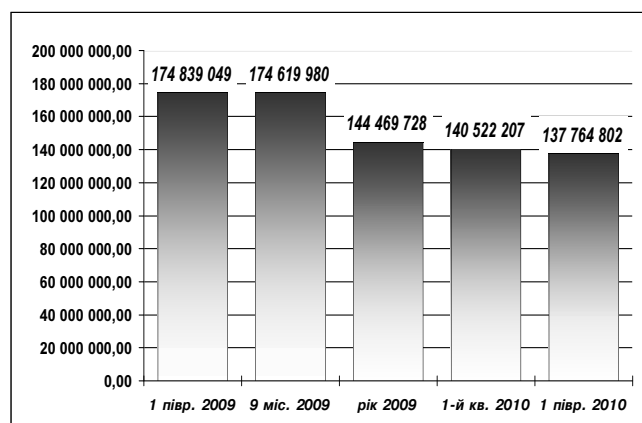

КАПІТАЛ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — ЧЛЕНІВ НАКСУ

■ СУМАРНИЙ КАПІТАЛ

Сумарний капітал кредитних спілок продовжує зменшуватись і за даними 2-го кварталу 2010 року склав 137 764 802 грн., що майже на 3 млн. грн. менше, ніж у 1-му кварталі 2010 року, і на 6,7 млн. менше, ніж на початок року.

Діаграма 8. Сумарний капітал кредитних спілок (грн.)

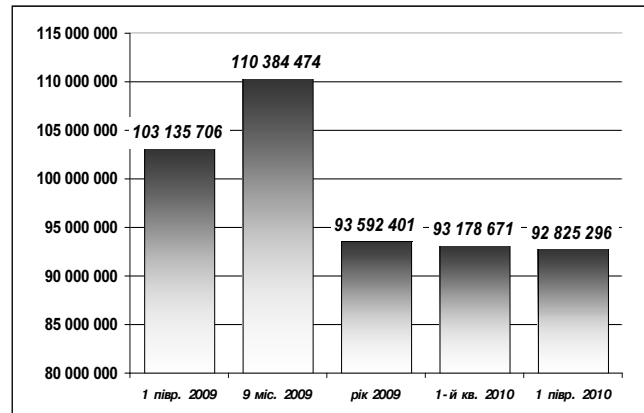
При цьому загальне зменшення капіталу по кредитних спілках системи НАКСУ стало наслідком зменшення з початку року капіталу збиткових КС на суму понад 16 млн. грн.

■ ПАЙОВИЙ КАПІТАЛ

Пайовий капітал є основною складовою капіталу кредитних спілок, питома вага якого у складі загального капіталу дорівнює на

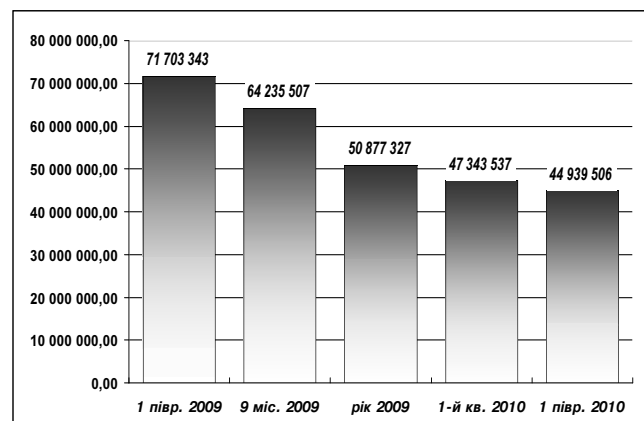
1.07.2010 67,3 %. В другому кварталі 2010 року сумарний пайовий капітал склав 92 825 296 грн., що на 353 тис. грн. менше даних 1-го кварталу.

Діаграма 9. Пайовий капітал кредитних спілок (грн.)

■ ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

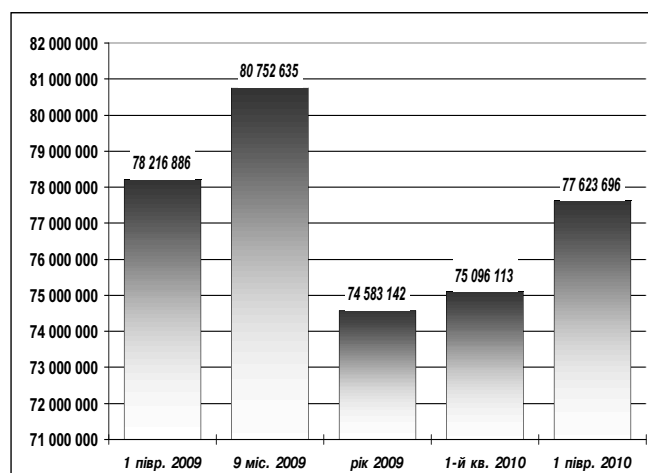
Діаграма 10. Власний капітал кредитних спілок (грн.)

За результатами 2-го кварталу 2010 року власний капітал кредитних спілок - членів НАКСУ склав майже 45 млн. грн., отже, він зменшився протягом другого кварталу 2010 року на 5 %, а з початку року - на 11 %.

■ РЕЗЕРВНИЙ КАПІТАЛ

Діаграма 11. Резервний капітал кредитних спілок (грн.)

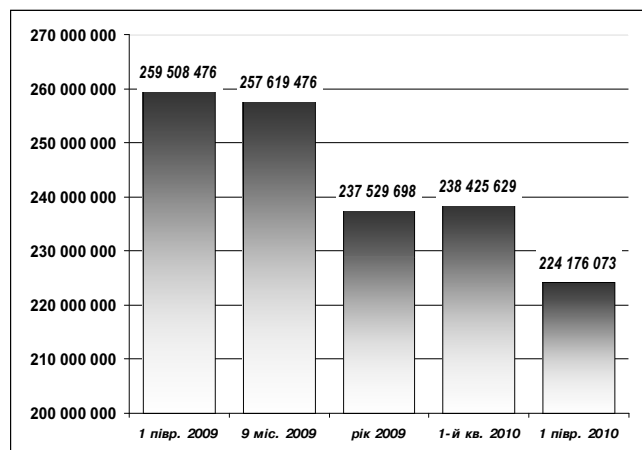
Резервний капітал системи кредитних спілок - членів НАКСУ у другому кварталі 2010 року продовжував збільшуватись і на 1.07.2010 склав 77,6 млн. грн.; порівняно з першим кварталом він збільшився на 3,4 %, а порівняно з початком року - на 4,1 %. Отже, кредитні спілки у другому кварталі продовжували компенсувати використання резервного капіталу на покриття збитків, здійснене у четвертому кварталі 2009 року.

ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

■ СУМА ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ

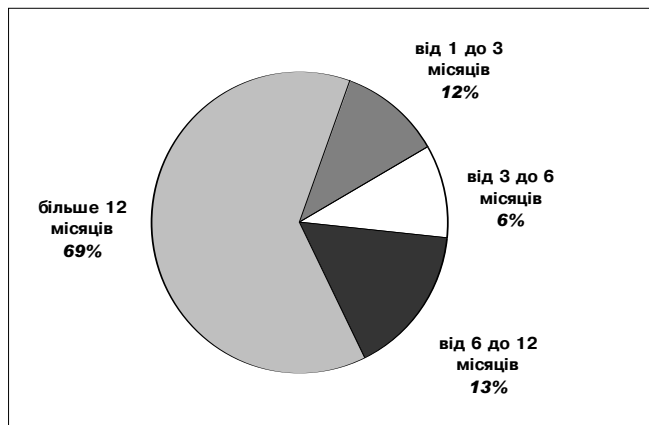
У другому кварталі загальна сума прострочених кредитів зменшилася порівняно з результатами 2009 року на 5,9 % і склала 224 мільйони гривень. Протягом останніх 3 місяців простроченість зменшилася на 14,2 млн. грн.

Діаграма 12. Сума прострочених кредитів (грн.)

Наступна діаграма дає уявлення про структуру прострочених кредитів.

Діаграма 13. Структура прострочених кредитів

Структура прострочених кредитів порівняно з першим кварталом 2010 року дещо змінилася, продовжують переважати кредити з

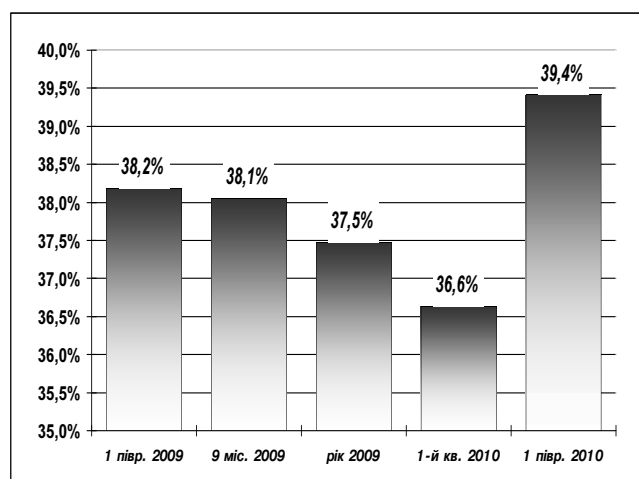
простроченістю більше 12 місяців, але, порівняно з минулим кварталом, їх питома вага у загальній простроченості збільшилась на 6 %. Структура простроченості змінилася в бік зменшення на 3 % питомої ваги кредитів, прострочених від 6 до 12 місяців. Також слід зазначити тенденцію щодо зменшення питомої ваги прострочених кредитів 1-го рівня на 1 % порівняно з першим кварталом. Така зміна структури прострочення вимагає від кредитних спілок додаткових витрат на формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (РЗПВ).

Подальші діаграми відображають динаміку співвідношень РЗПВ до нормативного значення, простроченості до власного капіталу, а також співвідношення суми прострочених кредитів, не покритих РЗПВ, до кредитного портфеля по системі в цілому.

■ ДОСТАТНІСТЬ РЗПВ

Вперше з докризового періоду зафіксовано зростання співвідношення фактично сформованого РЗПВ до його нормативного значення, на 1.07.2010 достатність РЗПВ в процентах до нормативного значення склала 39,4%.

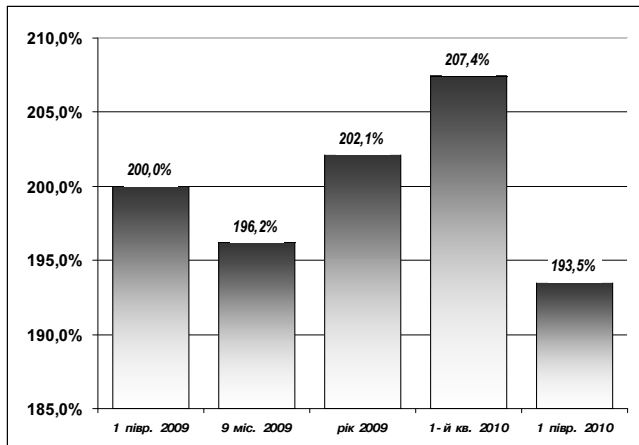
Діаграма 14. Достатність резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (в процентах до нормативного значення)

■ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ ДО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу у другому кварталі значно зменшилось і склало 193,5 %, що на 13,9 % менше, ніж станом на 1 квітня 2010 року.

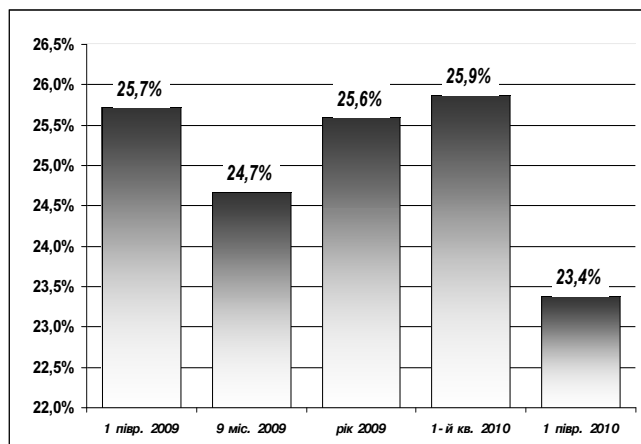
Діаграма 15. Співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу

■ ПРОСТРОЧЕНІ КРЕДИТИ, НЕ ПЕРЕКРИТІ СФОРМОВАНИМ РЗПВ, ДО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ

Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 березня 2009 року № 200, дію якого продовжено на 2010 рік, було внесено зміни до порядку розрахунку нормативу 3.1.2. Під час розрахунку нормативу не враховуються пролонговані кредити, а також його значення не поділяється на групи режимів регулювання кредитних спілок і визначається, як відношення загальної суми заборгованості за простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами, не покритими сформованим резервом забезпечення покриття втрат від неповернених позичок, до загальної суми заборгованості за наданими кредитами та не може перевищувати 12 відсотків для всіх кредитних спілок.

Діаграма 16. Співвідношення прострочених кредитів, не покритих сформованим РЗПВ, до кредитного портфеля (нормативне значення — 10%)

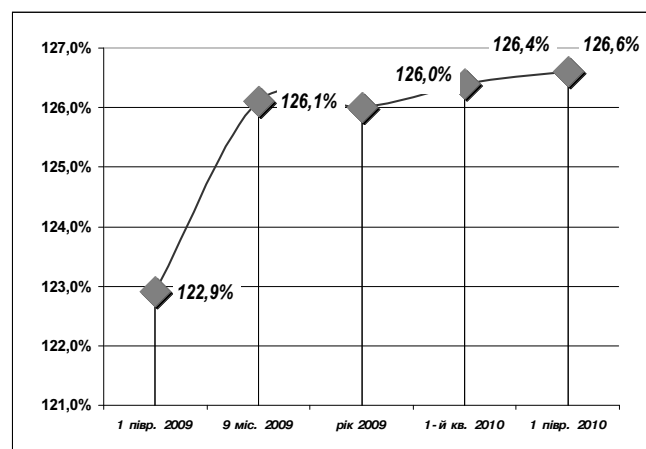
Невиконання кредитними спілками нормативу співвідношення суми прострочених, непо-

вернених, безнадійних та пролонгованих кредитів, не покритих сформованим РЗПВ, до загальної суми кредитного портфеля зменшилося за останній квартал на 2,5 % і складає на останню звітну дату 23,4 % від загального кредитного портфеля.

▶ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

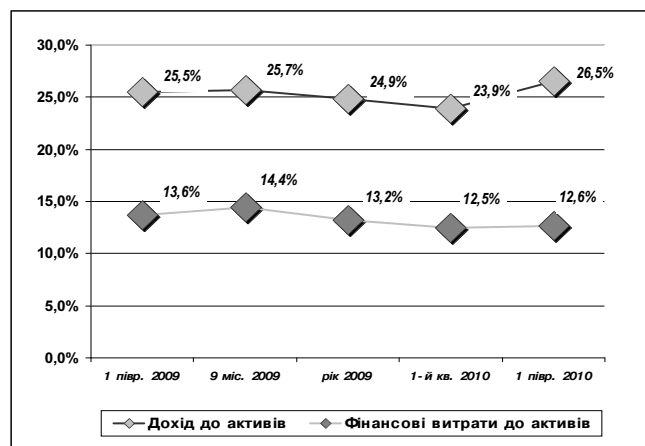
■ ДОХОДНІ АКТИВИ ДО ПЛАТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Діаграма 17. Співвідношення доходних активів до платних зобов'язань (нормативне значення: не менше 100%)

■ ДОХІД ДО АКТИВІВ, ФІНАНСОВІ ВИТРАТИ ДО АКТИВІВ

Діаграма 18. Співвідношення доходу до активів та фінансових витрат до активів

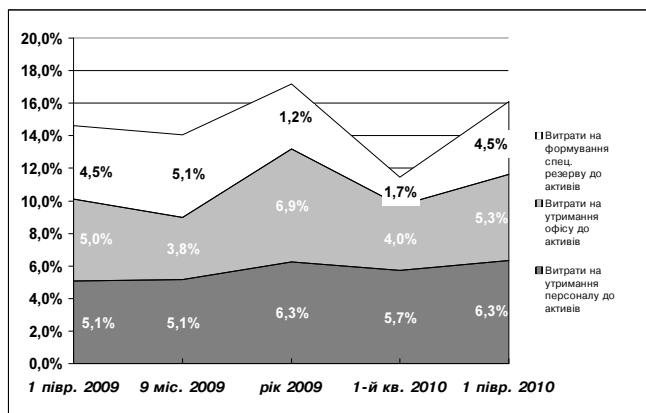

■ РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ВИТРАТ

Витрати на утримання персоналу у другому кварталі 2010 року продовжують переважати порівняно з витратами на формування РЗПВ та витратами на утримання офісу, і на 1.07.2010 склали 6,3 % від активів, що на 0,6 % більше, ніж аналогіч-

ні витрати за перший квартал 2010 року, і досягли суми витрат четвертого кварталу 2009 року. Витрати на утримання персоналу на 1,8 % більше витрат на формування РЗПВ, які, слід зазначити, значно зросли порівняно з 1 кварталом 2010 року і складають 4,5 % від активів.

Діаграма 19. Розподіл за видами витрат кредитних спілок

Втім, для різних категорій кредитних спілок як структура витрат в цілому, так і структура операційних витрат має певні особливості, про що свідчать дані наступних таблиць.

Таблиця 3. Загальна структура витрат кредитних спілок

Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Процентні витрати разом	9,32 %	20,74 %	27,29 %	35,59 %	40,57 %	52,10 %	45,55 %
Операційні витрати разом	74,20 %	71,14 %	59,71 %	48,49 %	36,55 %	36,82 %	38,64 %
Витрати на формування РЗПВ	16,21 %	4,57 %	7,78 %	14,04 %	17,82 %	6,27 %	11,19 %
Витрати на формування резервного капіталу	0,27 %	0,49 %	1,27 %	1,11 %	2,82 %	1,33 %	1,84 %
Витрати на проценти на паї	0,00 %	3,06 %	3,95 %	0,77 %	2,24 %	3,48 %	2,78 %

Питома вага процентних витрат в цілому пропорційна розміру активів кредитних спілок. Співвідношення операційних витрат до загальних активів спілок зворотно пропорційне розміру активів, за виключенням кредитних спілок з активами понад 5 мільйонів гривень. Найбільший відсоток витрат на формування РЗПВ притаманний спілкам з активами від 2 млн. грн. до

5 млн. грн., ці ж самі спілки найбільше витрачають на формування резервного капіталу.

Розмір активів кредитних спілок впливає також і на структуру операційних витрат. Мінімальна питома вага витрат на оплату праці в складі операційних витрат притаманна кредитним спілкам з активами до 100 тис. грн. Ці ж спілки мають найбільшу питому вагу витрат на утримання офісу. Найбільший відсоток витрат на нарахування заробітної плати та обов'язкових платежів притаманний кредитним спілкам з активами від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.

В цілому уявлення про структуру операційних витрат для різних груп кредитних спілок дає наступна таблиця:

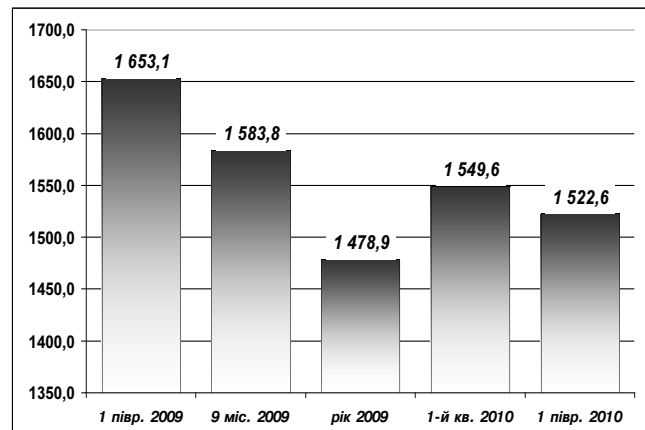
Таблиця 4. Структура операційних витрат кредитних спілок

Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Витрати на страхування кредитів та депозитів	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Зарплата	26,1 %	55,9 %	59,8 %	54,9 %	56,8 %	56,6 %	56,4 %
Офісні витрати	66,6 %	40,0 %	38,6 %	43,7 %	41,7 %	42,3 %	42,2 %
Витрати на формування спільних фінансових фондів	3,1 %	0,5 %	0,6 %	0,4 %	0,2 %	0,1 %	0,2 %
Інші витрати	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %

ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПО ЧЛЕНАХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

■ АКТИВИ НА ОДНОГО ЧЛЕНА СПІЛКИ

Діаграма 20. Активи на одного члена спілки (грн.)

■ Середній розмір кредиту, грн.
 ■ Середній розмір простроченого кредиту, грн.
 ■ Середній розмір безнадійного кредиту, грн.

Period	Average Monthly Wage (UAH)
1 півр. 2009	23 080,6
9 міс. 2009	23 218,0
3-й кв. 2009	21 298,5
1-й кв. 2010	22 061,5
1 півр. 2010	21 998,1

Period	Volume (million U.S. dollars)
1 півр. 2009	348,5
9 міс. 2009	344,1
рік 2009	306,4
1-й кв. 2010	313,4
1 півр. 2010	305,5

Тип житла	Відсоток
Споживчі	35,7%
Житлові	15,0%
Інші	23,1%
Комерційні	21,8%
Фермерські	2,3%
Особисті селянські	2,1%

Тип майна	Відсоток
Споживчі	43%
Інші	34%
Житлові	13%
Комерційні	7%
Особисті селянські	2%
Фермерські	1%

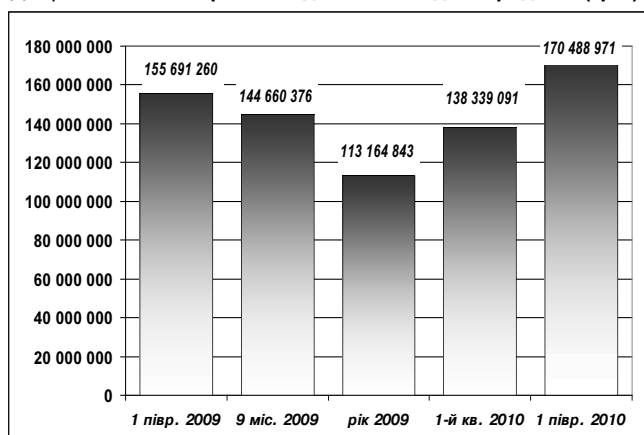
A pie chart illustrating the structure of the turnover of the 'Ukrainian Gas' company by type of transaction. The chart is divided into five segments: 'Споживчі' (Consumer) at 45.6%, 'Інші' (Other) at 24.1%, 'Житлові' (Residential) at 13.0%, 'Комерційні' (Commercial) at 15.3%, and 'Фермерські' (Farmer) at 0.9%. The 'Особисті селянські' (Personal farmer) segment is not visible in the chart, indicating a value of 1.0%.

Тип угоди	Відсоток
Споживчі	45,6%
Інші	24,1%
Житлові	13,0%
Комерційні	15,3%
Фермерські	0,9%
Особисті селянські	1,0%

Наведені діаграми свідчать про подальшу орієнтацію кредитних спілок на споживче кредитування. Саме споживчі кредити забезпечують спілкам 45,6 % доходності. Найнижчою доходністю характеризуються фермерські (0,9 % доходу від 2,3 % портфеля) та особисті селянські кредити (1,0 % доходу від 2,1 % портфеля). Такий підхід є цілком зрозумілим, в той же час для забезпечення необхідного рівня доходності кредитного портфеля та його відповідності строкам залучення коштів кредитним спілкам необхідна його диверсифікація.

Поквартальна динаміка видачі кредитів представлена наступною діаграмою:

Діаграма 27. Поквартальна динаміка видачі кредитів (грн.)

Результати другого кварталу свідчать про те, що порівняно з першим кварталом 2010 року сума виданих кредитів зросла на 32 млн. грн.

Наступна таблиця дає уявлення про річну динаміку видачі кредитів за цільовим призначенням. Дані представлені наростаючим підсумком з початку року.

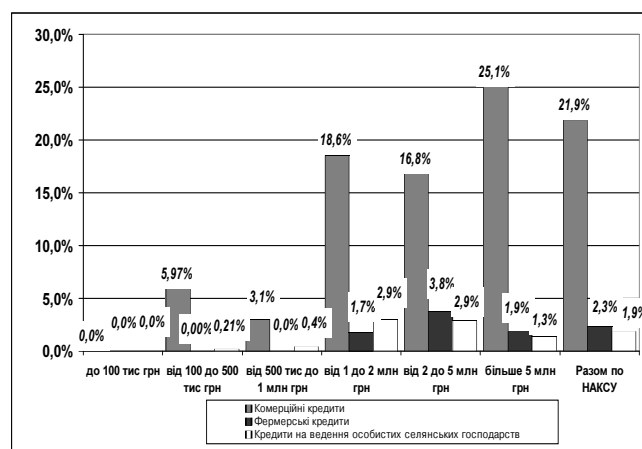
Таблиця 5. Річна динаміка видачі кредитів за цільовим призначенням

	6 міс. 2009	9 міс. 2009	рік 2009	3 міс. 2010	6 міс. 2010
Надано кредитів	307 892 887	452 553 262	565 718 106	138 339 091	308 828 062
кількість	49 619	73 986	95 467	21 430	46 877
Комерційні	31 168 341	42 545 832	50 930 805	8 414 372	22 570 268
кількість	1 494	1 957	2 494	446	964
Фермерські	6 852 280	7 683 182	7 928 028	2 646 220	4 582 635
кількість	310	389	365	88	156
Особисті	6 979 152	9 562 470	11 563 558	3 282 092	6 977 912
кількість	991	1 304	1 548	574	1 075
Житлові	36 069 427	55 299 591	72 406 276	19 855 509	41 454 953
кількість	8 035	10 734	13 582	2 638	5 568
Споживчі	126 045 248	191 068 255	239 837 112	56 542 546	128 890 436
кількість	26 968	41 802	52 955	12 091	27 354
Інші	100 778 439	146 393 934	183 052 327	47 568 351	104 351 857
кількість	11 821	17 800	24 523	5 593	11 760

Середній розмір кредитів, що видавалися кредитними спілками - членами НАКСУ на 1.07.2010 р., складає 6 588 грн., а у першому кварталі 2009 року - 6 455 грн. Структура виданих кредитів у другому кварталі не змінилася. Найбільшу кількість мали споживчі кредити.

Загальна картина буде неповною, якщо не представити відсоток комерційних, фермерських та особистих селянських кредитів в кредитних портфелях спілок різних категорій:

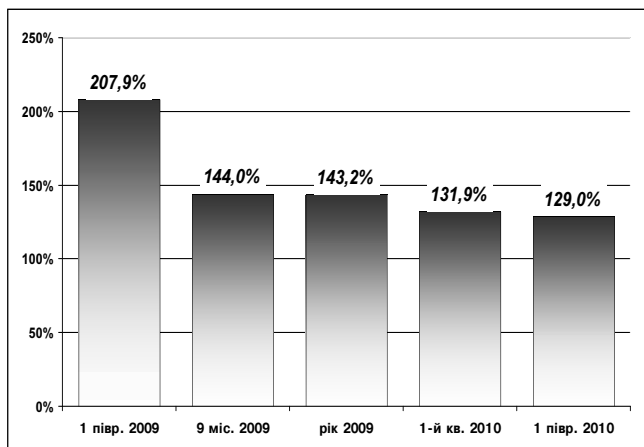
Діаграма 28. Структура кредитних портфелів кредитних спілок різних категорій

На 1 липня 2010 року питома вага бізнес-кредитів в кредитному портфелі всіх кредитних спілок - членів НАКСУ складала 26,1 %, у першому кварталі цей показник дорівнював 22,2 %. Найбільшою питомаю вагою бізнес-кредитів характеризуються кредитні портфелі кредитних спілок з активами понад 5 млн. грн. (28,3 %), а найменшою (0 %) - кредитні портфелі кредитних спілок з активами до 100 тис. грн. Найбільша питома вага кредитів, наданих на ведення фермерських господарств, - 3,8% - притаманна кредитним спілкам з активами від 2 до 5 млн. грн., а на ведення особистих селянських господарств - 2,9 % - кредитним спілкам з активами від 1 до 2 млн. грн.

Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 березня 2009 року № 200, дію якого продовжено на 2010 рік, було внесено зміни до порядку розрахунку нормативу 3.1.1. Наразі норматив 3.1.1. не враховує пролонговані кредити і включає в себе загальну суму заборгованості за простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами, **не перекриті** сформованим резервом забезпечення покриття втрат від неповернених позичок, та не має перевищувати 100 відсотків від суми регулятивного капіталу кредитної спілки.

Діаграма 29. Дотримання нормативу 3.1.1.

Аналізуючи представлену діаграму, на якій відображене дотримання кредитними спілками нормативу 3.1.1, можемо зробити висновок, що порушення нормативу на 1.07.2010 зменшилося на 2,9 %, що є наслідком поліпшення фінансового стану кредитних спілок в частині зменшення рівня простроченості у другому кварталі на 13,9 %. Якщо станом на перший квартал 2010 року порушення нормативу складало 31,9%, станом на перший квартал 2010 року це порушення складає 29%.

Говорячи про зменшення капіталу, ми звертали увагу на те, що таке зменшення стало наслідком подальшого погіршення ситуації у збиткових кредитних спілках. Аналогічний вплив мають дані цих спілок і на інші загальні показники. В той же час з початку року активи збільшилися у **85** КС, а кредитний портфель - у **90** спілок. Необхідно зазначити, що загальна сума заборгованості за простроченими кредитами зменшилася у **70** кредитних спілок, при цьому лише **32** з них зменшили раніше сформований резерв. Прибутковою за результатами 6 місяців була діяльність **115** спілок, які мають 73 % від загальних активів системи, що супроводжувалося зростанням капіталу. При цьому, якщо практично 100 % спілок за цей період збільшили резервний капітал, то пайовий капітал збільшився лише у 89 кредитних спілок, які мають 45 % від загальних активів системи, що пов'язано з негативними податковими очікуваннями.

Катерина Калустова,
Директор фінансового департаменту НАКСУ,
Віце-президент з питань саморегулювання

КРЕДИТНА СПІЛКА «ГОСПОДАР»: «ШЛЯХ ДО ЗБІЛЬШЕННЯ КІЛЬКОСТІ ЗА РАХУНОК ЯКОСТІ — НЕ НАШ ШЛЯХ!»

«Бюлетень кредитних спілок України» продовжує вітати кредитні спілки — члени НАКСУ зі святковими подіями у їхньому житті. 8 серпня виповнилося 10 років від дня держреєстрації кредитної спілки «Господар» з Макарова Київської області. До вашої уваги — інтерв'ю з Головою правління цієї кредитної спілки Оксаною Булаєнко.

— Оксано Миколаївно, розкажіть, будь ласка, коли і як було започатковано КС «Господар».

— Кредитну спілку «Господар» було засновано в серпні 2000 року як сільську кредитну спілку. Ініціативною групою при її створенні були працівники сільського обслуговуючого кооперативу «Макарівський сільський сервісний центр». Вони їздили по селах району, проводили серед людей роз'яснювальну роботу, збирали підписи. Тоді членами кредитної спілки могли стати лише власники особистих підсобних господарств, члени сільських громад району, члени сільськогосподарського кооперативу «Макарівський сільський сервісний центр» та члени їх сімей. З квітня 2004 року ми розширили ознаку членства в кредитній спілці, у результаті чого членами спілки могли стати особи, які проживають в Київській області.

Велику допомогу у створенні та розвитку нашої кредитівки на початковому етапі надавали ТОВ «Київська обласна аграрна служба» та проект «Підвищення рівня життя сільського населення в Україні» за підтримки Міністерства Великої Британії у справах міжнародного розвитку. Їх програма розвитку сільських кредитних спілок у Київській області передбачала, насамперед, фінансову підтримку, навчання працівників, а також проведення інформаційних заходів — виступи по радіо та телебаченню, статті в обласних та районних газетах, участь у зборах сільських громад, нарадах та семінарах, що проводилися органами місцевої влади.

— Що сьогодні являє кредитна спілка «Господар»?

— На сьогодні наша спілка являє собою фінансову установу, яка об'єднує близько 1650 членів та має у активах понад 2 млн. 400 тис. грн. За роки свого існування спілка стала справжнім рятувальним колом для жителів району та області. Завдяки своїй порядності та надійності, оперативності та індивідуальному підходу до кожного члена спілка завоювала повагу та довіру людей. Ми будемо свою роботу за відомим серед спілчан гаслом «Свій до свого по своє».

— Кілька слів про членство КС «Господар» у НАКСУ.

— З серпня 2003 року КС «Господар» є членом НАКСУ та Стабілізаційного фонду. Завдяки кваліфікованій підтримці фахівців Асоціації наша спілка одна з перших пройшла перереєстрацію в Держфінпослуг, з першого разу отримала ліцензії в 2007 та 2008 роках терміном на п'ять років. Крім того, КС «Господар» має стабільну добру рейтингову оцінку НАКСУ.

— Чи користуєтесь послугами ОК НАКСУ?

— У разі необхідності. Минулого та позаминого року ми активно кредитувалися в ОК НАКСУ. У жовтні 2009 року ми повністю розра-

хувалися за зобов'язаннями перед юридичними особами і достроково повернули всі кредити ОКСу. У липні цього року ми знову звернулися в Об'єднану кредитну спілку і отримали кредит.

— Які види кредитів існують у вашій кредитній спілці, на які цілі?

— Продовжуючи традиції, які було закладено при створенні нашої кредитної спілки, кредити видаються для ведення особистих господарств, підтримки розвитку малого підприємництва, навчання, лікування, споживчі та житлові. Чимало кредитів ми надаємо пенсіонерам, які не мають змоги одержувати позики в банках. Утворився контингент постійних членів спілки, які регулярно користуються нашими послугами.

На сьогодні у кредитному портфелі КС «Господар» лівову частку (75 %) складають кредити на ремонт та реконструкцію житла та споживчі кредити.

— Чи є конкуренція з іншими кредитними спілками та банками?

— Наш районний центр Макарів зовсім невеличкий, з населенням близько 12 тисяч жителів, в якому діє ще одна кредитна спілка та шість філій банків. Конкуренції між нами немає, ми обмінюємося інформацією щодо деяких позичальників. Банки в період заборони на видачу кредитів частенько направляли до нас кредитоспроможних позичальників, та й самі працівники банків іноді користуються нашими послугами.

— Поділіться, будь ласка, позитивним досвідом роботи протягом усього періоду діяльності вашої кредитної спілки.

— За час свого існування кредитною спілкою «Господар» надано кредитів більше ніж на 15 мільйонів гривень та залучено на депозитні рахунки понад 4,5 мільйона гривень.

Якщо в перші два роки нашої діяльності кредитний портфель кредитівки становив 68,3 тис. грн., то на кінець 2004 року він зріс майже у 5,5 рази і становив 376,2 тис. грн. Пік видачі кредитів нашою кредитною спілкою зафіксовано у 2008 році, тоді обсяги кредитування становили понад 4 млн. грн. а залишок на кінець року склав 2541,3 тис. грн.

Незважаючи на всі об'єктивні проблеми, пов'язані з економічною кризою, наша кредитна спілка продовжувала працювати стабільно, у пов-

ному обсязі виконуючи свої зобов'язання. На відміну від банків, ми безперервно надавали кредити членам спілки та повертали депозитні вклади.

У 2009 році було надано кредитів на суму 2821,1 тис. грн., що на 1353 тис. грн. менше, ніж у попередньому. Це пояснюється тим, що при видачі кредитів 2009 року спілка підходила більш виважено. По-перше, обов'язковою умовою отримання кредиту для всіх без винятку позичальників, крім застави майна, потрібна була порука іншої особи, а іноді і двох. По-друге, максимальна сума кредиту не перевищувала 10 тис. грн.

На сьогоднішній день ми збільшили свої активи більше ніж на 140 тис. грн. за рахунок власних коштів.

Завдяки довірі наших вкладників, дострокового розірвання депозитних договорів майже не відбувалося. Після закінчення терміну дії депозитних договорів члени спілки у більшості випадків продовжували співпрацю з нами.

Так, залишки на депозитних рахунках протягом минулого року виросли на 179,5 тис. грн., а за 6 місяців цього року — на 42,4 тис. грн.

— Якою бачите роботу вашої кредитівки наступні 5 років? На чому робитимете акценти в діяльності?

— Пріоритетними цілями на майбутнє на перше місце ставимо надійність, стабільність, зростання кредитної спілки за умови створення сприятливої атмосфери як для кредитування, так і залучення внесків членів кредитної спілки. Не менш важливим напрямком діяльності є зменшення простроченої заборгованості по кредитах до мінімуму.

Але основний акцент у нашій роботі ми ставитимемо на якості, а не на кількості. Насамперед мова йде про якість кредитного портфеля. Ми вважаємо, що шлях до збільшення кількості за рахунок якості — це не наш шлях.

— **З якими основними проблемами у роботі ви стикаєтеся сьогодні?**

— Однією з основних проблем на сьогоднішній день є повернення кредитів по діючих судових справах. Питома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі нашої кредитної спілки на 01.07.2010 р. складала 3,7 %. З простроченою заборгованістю, в основному, ми працюємо самостійно. Правда, був досвід співпраці з колекторською фірмою, проте він не мав жодного результату. Тож, після рішення суду, коли справа потрапляє до виконавчої служби, ми наполегливо працюємо разом із державними виконавцями.

— **Природно, що у вашій діяльності існують об'єктивні труднощі. Впевнені, що ваша кредитівка успішно їх долатиме і у майбутньому. А закінчити розмову пропонуємо на позитивній ноті. Кредитні спілки — члени НАКСУ залюбки діляться з «Бюлетенем» відгуками людей про свою роботу. Які слова у адресу КС «Господар» чуєте Ви?**

— Результатом діяльності нашої кредитної спілки є добрі слова та відгуки членів спілки, які своєю щирою вдячністю підкреслюють потребу в її існуванні. Ось, наприклад: *«Кредитна спілка — це як «паличка-стукалочка» для різних верств населення, в тому числі і безробітних. У 2001 ро-*

ці я відвідала семінар «Як розпочати та вдало вести власний бізнес». Одержавши певні знання, взяла в кредитній спілці «Господар» кредити під невисокі на той час відсотки на розвиток підприємницької діяльності. Відкрила власний магазин.

Хочу запевнити, без цих грошей і знань я б не змогла розпочати свій бізнес. До моїх слів приєднуються і інші члени спілки, які хоч раз отримали допомогу в кредитній спілці.

Особисто я звертаюся в КС «Господар» уже всьоме і у першу чергу тому, що я довіряю цій установі», — говорить один із членів кредитної спілки, приватний підприємець Надія Марченко.

Погодьтеся, такі слова є незаперечним свідченням зростання довіри до КС «Господар» з боку населення.

Підсумовуючи роботу кредитної спілки «Господар» за весь період, хочу зазначити, що в нашій діяльності є ще чимало проблем як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Та, незважаючи на всі негаразди, спілка приносить користь своїм членам, надаючи фінансову підтримку в потрібний час і в можливих розмірах, а вкладникам коштів — певну суму прибутку.

— **Щиро вдячні за спілкування. Ми вітаємо кредитну спілку «Господар», увесь її колектив та членство з 10-річним ювілеєм, зичимо успіху, зростання і досягнення нових професійних горизонтів. Хай вам щастить!**

ПРАЦІВНИК КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ МАЄ БУТИ ТРОХИ ПСИХОЛОГОМ

«Бюлетень кредитних спілок України» вітає на своїх шпальтах вересневих ювілярів — кредитну спілку з доброю українською назвою «Грицева калитка». Це невелика фінансова установа, що трудиться у смт. Гриців Шепетівського району Хмельницької області, проте, як свідчить практика, вона здатна на рішучі справедливі кроки. Пропонуємо вашій увазі інтерв'ю з Головою правління КС «Грицева калитка» Євгенією Миколаївною Бондар.

— Цьогорічного вересня вашій кредитній спілці виповнилося 10 років від дня заснування. Розкажіть, будь ласка, про шлях, який ви подолали за цей час.

— 20 вересня 2000 року в селищі Гриців було зареєстровано кредитну спілку «Грицева калитка». Ось уже 10 років ми працюємо на фінансовому ринку Хмельницької області. Зазначу, що це були роки становлення, самоутвердження. Іноді нам не вистачало знань і досвіду.

У 2003 році ми стали членами НАКСУ. Працівники НАКСУ всіляко нам допомагали: порадами, консультаціями, навчали на семінарах, за що ми їм дуже вдячні.

— Минулого року Ваша кредитна спілка виграла судовий процес у податкової інспекції Хмельницької області. Розкажіть, будь ласка, читачам про це стисло.

— Ще у 2006 році кредитна спілка «Грицева калитка» однією із перших «відчула» на собі позицію Шепетівської державної податкової інспекції щодо оподаткування доходів на додаткові пайові внески.

Наша спілка невеличка, ми не маємо професійних юристів, але відстояти інтереси та права більш ніж 800 членів кредитної спілки в усіх судових інстанціях (Хмельницький господарський суд, Житомирський апеляційний суд і врешті решт Вищий адміністративний суд України у м. Києві) і виграти судовий процес у Шепетівської податкової інспекції Хмельницької області нам вдалося завдяки допомозі працівників НАКСУ на чолі з Президентом Петром Козинцем. Від членів кредитної спілки та від себе особисто ми дуже дякуємо за допомогу та підтримку.

— Як протягом усієї історії КС «Грицева калитка» змінювалися активи, кількість членів, обсяги кредитування, хто щодня працює разом з Вами?

— На сьогоднішній день у нас працюють Голова правління, бухгалтер-касир та кредитний інспектор. Активи складають 860 070 гривень, кількість членів становить 1002 особи. Членство, активи та обсяги кредитування поступово збільшувалися з кожним роком, одночасно зі зростанням довіри людей.

Рік	Кількість членів, осіб	Активи, грн.
2005	509	262 847
2006	629	323 518
2007	779	326 343
2008	837	529 847
2009	918	694 127

— Які види кредитів сьогодні переважають у кредитному портфелі вашої кредитної спілки і чи змінилося їх призначення останнім часом?

— У кредитному портфелі нашої кредитівки переважають споживчі кредити. Незважаючи на фінансові труднощі, ми вживаємо різних заходів та методів впливу для нормалізації фінансового стану нашої установи.

— Як працюєте з неплатниками?

— Неплатників у нас мало, але якщо вже виникає неприємна ситуація, то ми повертаємо борги через суд і державну виконавчу службу.

— На Вашу думку, які риси мають бути притаманні людям, що присвятили себе справі кредитної кооперації?

— Для кожної кредитної спілки важливо, щоб працівники були освічені, чемні, ввічливі, мудрі і навіть трошки психологи. Саме такі риси притаманні нашим працівникам, які спрямовують свою діяльність на задоволення фінансових потреб своїх клієнтів.

— Дякуємо за спілкування. Нехай усі ваші зусилля приносять очікувані результати, впевнено зростають активи, а буденна робота дарує моральне та матеріальне задоволення!

«МОЇ КОЛЕГИ — ДЖЕРЕЛО МОГО НАТХНЕННЯ»

Рубрика «Дискусійний клуб» набирає серед читачів усе більшу популярність. Тішить факт, що учасники вітчизняного ринку кредитних спілок, незалежно від членства в асоціаціях, з повагою ставляться до нашого видання і не лишаються осторонь нагальних проблем, що хвилюють увесь кооперативний рух. Сьогодні ми публікуємо лист* Голови правління КС «Одісей» із АР Крим Людмили Кирпи, до написання якого читачку спонукали попередні публікації даної рубрики.

«Здравствуйте, уважаемая редакция журнала!

В первых же строках благодарю за очередной номер «Бюлетеня кредитних спілок України», очень объемный, насыщенный и лицеприятный от множества фотографий, а также лично Екатерину Калустову за комментарий к моей статье (див. «Бюлетень кредитних спілок України», № 3-4 (2010), с. 73) и профессиональную консультацию по бухгалтерскому учету денежных средств и имущества, полученного на безвозвратной и безоплатной основе. Это глубокое освещение темы, разложенной «по полочкам».

В этом номере журнала я с удовольствием изучила юбилейные интервью с Председателями кредитных союзов «Єдність», «Добробут», «Снятинська», «Самопоміч» и от всей души поздравляю их с праздничными вехами успешного развития. Я люблю «знакомиться» с коллегами из других кредитных союзов, беру себе на заметку их опыт, радуюсь их успехам, мне запоминаются их лица, имена, они — источник моей энергии и вдохновения.

В юбилейной статье Анатолий Нециленко размышляет о становлении своего рядового кредитного союза и сегодняшнем этапе развития кредитной кооперации в целом. Вступлю и я в разговор, взглянув на некоторые проблемы изнутри союза, такого же рядового, как и большинство кредитных союзов Украины, преимущественно соглашаясь с Анатолием Алексеевичем, а где-то имея иное мнение.

* Мову оригіналу збережено.

Я смею думать, что и в нашем кредитном союзе мы исповедуем христианско-кооперативные ценности в финансовом обслуживании простых граждан, коими являются жители нашего крымского степного района. Мы принимаем в члены кредитного союза достойного, честного человека-труженика, который знает, что «долг платежом красен», знает цену деньгам, которому близки кооперативные принципы. Наш контингент — граждане с невысокими доходами, не имеющие альтернативной возможности получать заемы на сумму до 10 тыс. грн. на покупку крупного скота или кормов для него, на газификацию, водоснабжение или ремонт дома, покупку одежды для детей к школе, развитие малого бизнеса, весенние работы на собственном земельном участке и т. д. Рост членства не слишком активен, поскольку у постоянных членов нашего кредитного союза — преимущества в получении кредитов, а оборот денежных средств небольшой, так как 75 % составляют кредиты, выдаваемые на 24 месяца (кредитный портфель составляет 750 тыс. грн.).

Я согласна, что процентные ставки по кредитам в 60 % годовых — это ростовщические ставки. В этом случае сложно говорить о братстве союзников. Наши процентные ставки по кредитам сейчас составляют от 27 до 42 % годовых и зависят не от вида кредита (фермерский или потребительский), а от соотношения денежных средств, вложенных в кооператив, к сумме выдаваемого кредита. Допустим, вклад на депозитном счете «Накопительный» составляет 100 грн., тогда кредит в 1000 грн. будет самым дорогим — 42 % годо-

вых (а вклад блокируется полностью, т. е. до возврата кредита на него не начисляются проценты); при вкладе в 200 грн., т. е. 20 % — от запрашиваемого кредита в 1000 грн., кредит будет стоить уже 39 % годовых (но 100 грн. по-прежнему сформируют блокировочный счет), а при вкладе 30 % от кредита — 36 % годовых и т. д. Данная схема стимулирует членов нашего кредитного союза делать хотя бы небольшие накопления «на жизнь», которые дают весомую льготу в процентах при необходимости получения кредита.

А теперь выскажу свое мнение, не совпадающее с мнением уважаемого Алексея Недиленко, о работе в кредитном союзе только на паявых взносах. Мы четыре года работали только с паями, выплачивая проценты ежеквартально и по результатам года. Но решили взять на себя обязательства по вкладам на депозитные счета и за пять лет работы не усомнились в правильности решения, хотя оно более ответственно для кредитного союза. Зачем укорять людей за то, что они хотят жить не призрачными доходами, которые союз получит в конце года, а желают планировать свой доход от вкладов в КС. Например, кто-то продал свою «хатинку» и хочет жить как рантье, ежемесячно получая к своей минимальной пенсии средства из КС (без депозитов — такую услугу оказать невозможно).

В то же время, начисление процентов по вкладам на депозитные счета более соответствует принципу кооперации, чем работа просто с паями, как это ни странно на первый взгляд. Например, по моему мнению, несправедливо, что на суммы дополнительного пая менее 100 грн. и более 10 тыс. грн. и на сумму пая в 50 тыс. грн., «пролежавшего» в кредитном союзе весь год, и на те же 50 тыс. грн., внесенные в последнем квартале уже просматриваемого успешного финансового года, начисления одинаковы (конечно, в каком банке вообще примут вклад до 100 грн., а на трехмесячный вклад дадут 27 % годовых?!). Другая ситуация: дополнительный пай у одного члена почти равен сумме выплачиваемого им целый год кредита, а у другого — такая же сумма пая — «бескредитная», а начисления на пай — одинаковые.

Справедливость устанавливается «процентным вознаграждением», зависящим от суммы вклада на депозитный счет и срока его вложения. Кроме того, если член кредитного союза хочет накопить средства, то проценты и доволожения в сумме от 500 грн. можно «плюсовать» к своему основному вкладу на тех же договорных условиях и получить все деньги в день оконча-

ния срока основного вклада. А в случае если вкладчику понадобилась сумма не более 1/4 от вклада, то лучше взять кредит на год: тогда эффективная процентная ставка по нему составит 15 % от суммы кредита, а по депозиту — 21-24 % (в зависимости от суммы вклада).

При досрочном расторжении договора по инициативе члена КС по вкладу на депозитный счет мы не наказываем его за это штрафом, понимая, что у вкладчика есть на то веские причины, раз он предупредил нас об изъятии вклада. Такая ситуация упреждается в договоре (выплата процентов осуществляется по таблице процентных ставок в зависимости от фактического срока пользования вкладом члена КС). И зачем нашим вкладчикам, как сетует Анатолий, уходить куда-то при таких условиях и при выполнении нами всех обязательств?

Еще мы исходим из того, что члены нашего кредитного союза, получившие кредиты, могут нарушить кредитный договор только в силу сложившихся неблагоприятных для них обстоятельств, поэтому не насчитываем большие штрафные санкции, а лишь «дисциплинирующие» — 3 % годовых. Мы учим своих членов честным, деловым, партнерским отношениям, тому, что вместе мы можем решить возникшие денежные затруднения. Да, есть небольшой процент нарушителей, в отношении которых мы вынуждены были обращаться в суд и из-за которых «расцветает» РЗПВ, но это не является методом «устрашения» для большинства наших членов.

Желающий получить кредит в нашем кредитном союзе должен написать заявление заранее, за полтора-два месяца, потому что (повторюсь) денежный оборот небольшой, поэтому количество членов увеличивается в месяц всего на 3-4 человека. Мы также выдаем кредиты на развитие личного подсобного хозяйства, бизнеса, личных сельских хозяйств, хотя Крым — зона рискованного земледелия. Поэтому мы не считаем, что наши финансовые услуги способствуют экономическому развитию края. Однако мы служим делу кооперативного единства и готовы выступать «пилотом» любых проектов, помогающих развитию села и создающих новые рабочие места в районе.

В заключение хочу выразить свое абсолютное согласие с Олегом Арсеновым, Председателем правления КС «Єдність»: наша миссия состоит в улучшении уровня жизни населения путем его кооперации в кредитных союзах.

**Людмила Кирпа, Председатель правления
КС «Одиссей», пос. Советский, АР Крым»**

ЗАКОНОТВОРЧА ЛІТНЯ СПЕКА

Протягом 2010 року доволі часто вносилися зміни до чинного законодавства України. Особливо продуктивним було, як не дивно, літо. Ці зміни стосуються кредитних спілок не як фінансових установ, а як суб'єктів господарювання, на деякі з них хотілося б звернути увагу персоналу кредитних спілок.

Наказом Міністерства фінансів України від 7 червня 2010 року № 372 були затверджені зміни до Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку (набули чинності з 24 липня 2010 року). В основному вони мають на меті приведення його у відповідність до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг». Важливою здається, зокрема, заборона використання факсиміле для підпису первинних документів, яка міститься у оновленому підпункті 2.5. Якщо раніше перше речення цього підпункту було викладено наступним чином: *«Документ може бути підписаний особисто, із застосуванням факсиміле, штампу, символу або іншим механічним чи електронним способом посвідчення»*, з **24.07.2010** року підписання первинних документів має відповідати наступним вимогам:

*«2.5. Документ має бути **підписаний особисто**, а підпис може бути скріплений печаткою. Електронний підпис накладається відповідно до законодавства про електронні документи та електронний документообіг.*

Використання при оформленні первинних документів факсимільного відтворення підпису допускається у порядку, встановленому законом, іншими актами цивільного законодавства». Використання при вчиненні правочинів факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, електронно-цифрового підпису або іншого аналога власноручного підпису, відповідно до частини третьої статті 207 Цивільного кодексу України, допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства або за письмовою угодою сторін, в якій повинні міститися зразки відповідного аналога їх власноручних підписів». В той же час, Міністерство фінансів України ще у

2009 році листом від 03.08.2009 р. № 31-34000-20-16/20991 висловило позицію щодо застосування факсимільного підпису керівника на довіреності: *«Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» застосування факсиміле для підпису первинних документів не передбачено. Зазначені документи підписуються особисто та/або із застосуванням електронного підпису відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закону України «Про електронний цифровий підпис».*

Таким чином, вищезазначені зміни поставили крапку у питанні застосування факсиміле — позбавили права застосовувати факсиміле для підпису первинних документів.

Також зміни були внесені до п. 2.7 Положення, в частині вимог до бланків, що виготовляються самостійно (наприклад роздруковані касові ордери). Фразу *«які повинні обов'язково містити реквізити типових або спеціалізованих форм»* було змінено на *«які повинні містити обов'язкові реквізити чи реквізити типових або спеціалізованих форм»*.

Крім того, змін зазнав підпункт 4.3 — додано вимогу щодо змісту бухгалтерських довідок: *«... Довідка має наводити причину помилки, посилання на документи та облікові регістри, в яких допущено помилку, і підписується працівником, який склав довідку, та після її перевірки — головним бухгалтером».*

Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2010 № 382 (набув чинності з 16.07.2010 року) внесено зміни до порядку складання фінансової звітності, а саме — до Звіту про рух грошових коштів.

Міністерство фінансів України дійшло висновку, що стара форма Звіту про рух грошових коштів була непрозора та «непрямий метод» її складання не забезпечував отримання належної інформації користувачами бухгалтерської звітності, тому за 2010 рік Звіт про рух грошових коштів буде складатися повністю прямим методом, включаючи рух коштів у результаті операційної діяльності. Отже, в процесі підготовки до складання річної фінансової звітності бухгалтерам кредитних спілок необхідно ознайомитися зі змінами у стандарті № 4 та відвідати спеціалізовані семінари.

З 01.01.2011 р. з набуттям чинності змін до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» змінюється порядок подачі звітності по податку з доходів фізичних осіб. Відповідно до Закону, «... 8.1.5. Податковий агент зобов'язаний подавати органу державної податкової служби за місцем його реєстрації **податкову декларацію з податку з доходів фізичних осіб за базовий податковий період, що дорівнює календарному місяцю за формою**, встановленою центральним податковим органом, про загальні суми доходів, які нараховані на користь платників податку, і загальні суми податку з доходів фізичних осіб, які утримані з цих доходів, а також обсяги перерахованого податку до бюджету».

Отже, з 2011 року мінімальна вартість неправильної та/або несвоєчасної подачі форми 1ДФ або іншої форми, яку затвердить центральний податковий орган, буде складати 170 грн. Інфляція, шановні.

З 01.01.2011 р. набуває чинності Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яким принципово змінюється порядок нарахування та утримання обов'язкових «соціальних» внесків на заробітну плату. Законом передбачено об'єднання внесків на соціальне страхування в один «єдиний внесок», при цьому фонди соціального страхування, що існують сьогодні, не ліквідуються, а продовжують виконувати свої функції відповідно до цього Закону та інших чинних на момент набуття чинності цим Законом нормативних актів. Законом передбачено приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом та прийняття актів, необхідних для його реалізації, у шестимісячний строк з дня його опублікування, тому, до повного формування необхідного нормативного середовища для забезпечення первісного розуміння, пропонуємо звернути увагу на наступну інформацію.

1. Платники Єдиного внеску

Відповідно до статті 4 цього Закону, платниками єдиного внеску є юридичні особи (в нашому випадку — кредитні спілки як роботодавці) та фізичні особи, які класифікуються в залежності від свого статусу (працівник, самозайнята особа, підприємець і т. ін.), а також виділені особи, що отримують дохід за договорами цивільно-правового характеру.

По суті, залишився принцип «нарахування» та «утримання» податків при нарахуванні заробітної плати, але називається все це тепер більш розумно, більш докладно та доступно для розуміння, наприклад:

«... 9. Обчислення і сплата єдиного внеску за платників, зазначених у пунктах 2, 3, 6, 7, 8, 9 та 11 частини першої статті 4 цього Закону, здійснюються платниками, зазначеними у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, за рахунок сум, на які внесок нарахований».

Малось на увазі, що «утриманий» з доходу працівника єдиний внесок сплачується працедавцем.

2. База нарахування

Відповідно до пункту 1 ст. 7, єдиний внесок нараховується:

«1) для платників, зазначених у пунктах 1 (крім абзацу сьомого), 2, 3, 6, 7 і 8 частини першої статті 4 цього Закону, — на суму нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці», та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами».

Законом встановлено такі поняття, як мінімальний страховий внесок та максимальна величина бази нарахування єдиного внеску.

3. Розмір єдиного внеску

Для «Нарахування» єдиний внесок встановлюється як відсоток до бази оподаткування відповідно до класів професійного ризику виробництва. Відповідно до Порядку визначення страхових тарифів для підприємств, установ та організацій на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, кредитні спілки відносяться до 5 класу професійного ризику виробництва.

Тобто розмір єдиного внеску для кредитних спілок дорівнюватиме 36,8 відсотка до бази нарахування. Але при нарахуванні єдиного внеску за договорами цивільно-правового характеру розмір внеску складатиме 34,7 % до бази нарахування.

Для «Утримання» єдиний внесок для звичайних працівників складає 3,6 %, для винагороди за договорами цивільно-правового характеру — 2,6 %.

При нарахуванні єдиного внеску на дохід інвалідів розмір внеску для «Нарахування» складатиме 8,41 %, а при утриманні — як у звичайного працівника.

Єдиний внесок не є об'єктом оподаткування ПДФО, тобто принцип розрахунку ПДФО не змінено.

4. Порядок сплати єдиного внеску

Перше правило, встановлене Законом — сплачувати єдиний внесок не пізніше 20 числа місяця, що настає за базовим звітним періодом (базовий звітний період — місяць). Але це у разі, якщо не виплачувати заробітну плату до 20 числа. Якщо дохід виплачується до 20 числа, єдиний внесок має бути сплачений одночасно з видачею цього доходу.

5. Штрафні санкції

Відповідно до ст. 11, територіальний орган Пенсійного фонду застосовує до платника єдиного внеску такі штрафні санкції:

1) у разі ухилення від взяття на облік або несвоєчасного подання заяви про взяття на облік платниками єдиного внеску, на яких не поширюється дія Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців», накладається штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) єдиного внеску накладається штраф у розмірі 10 відсотків своєчасно не сплачених сум;

3) за donарахування територіальним органом Пенсійного фонду або платником своєчасно не нарахованого єдиного внеску накладається штраф у розмірі 5 відсотків зазначеної суми за кожний повний або неповний базовий звітний період, за який donараховано таку суму, але не більш як 50 відсотків суми donарахованого єдиного внеску;

4) за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності, передбаченої цим Законом, територіальним органом Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

5) за неналежне ведення бухгалтерської документації, на підставі якої нараховується єдиний внесок, накладається штраф у розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6) за несплату, неповну сплату або несвоєчас-

ну сплату суми єдиного внеску одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується єдиний внесок (авансових платежів), накладається штраф у розмірі 10 відсотків таких несплачених або несвоєчасно сплачених сум.

6. Держнагляд

Функція забезпечення збору єдиного внеску, ведення обліку надходжень від його сплати та здійснення контролю за сплатою єдиного внеску покладається цим Законом на Пенсійний фонд України. Йому надається право проводити перевірки, стягувати з платників несплачені суми та накладати фінансові санкції, передбачені цим законом, а у разі виявлення фактів порушення порядку нарахування, обчислення і сплати єдиного внеску звертатися в установленому законом порядку до відповідних правоохоронних органів.

До того ж, Пенсійний фонд встановлює форми, строки і порядок прийняття та обробки звітності, зокрема, в електронній формі, від платників щодо нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску.

З 01.01.2011 року Пенсійний фонд зобов'язаний надавати безоплатно платникам єдиного внеску в усній та письмовій формі консультації з питань застосування законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, роз'яснювати їхні права і обов'язки.

7. Бухгалтерський облік

Для обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском можна використовувати субрахунок третього порядку рахунку 65 (наприклад, 659). Для обліку витрат можна використовувати відповідно субрахунок третього порядку (бажано з таким же номером) рахунку 82 (наприклад 829). Тобто проведення по нарахуванню внеску буде, наприклад, Дт 829 Кт 659, проведення по перерахуванню внеску — Дт 659 Кт 311.

Відкритим залишається питання залишків по рахунках 652, 653, 656 (654) та, звісно, 651. З метою полегшення процесу звіряння вхідних залишків з Пенсійним фондом по єдиному внеску (якщо взагалі такий процес буде), кредитним спілкам з невеликим фондом оплати праці в грудні 2010 року доцільно виплатити заробітну плату за грудень 2010 року та сплатити податки так, щоб залишки по рахунку 65 були нульовими. Також необхідно до 1 квітня 2011 року адаптувати програмне забезпечення в частині автоматичного формування звітних даних, що пода-

ються до ДФП, враховуючи появу нових рахунків та типових проведення.

І насамкінець — деякі цитати з Закону про єдиний внесок:

- ♦ Перелік видів виплат, на які не нараховується єдиний внесок, затверджується Кабінетом Міністрів України.

- ♦ Єдиний внесок не входить до системи оподаткування. Податкове законодавство не регулює порядок нарахування, обчислення і сплати єдиного внеску.

- ♦ Пропозиції щодо змін розміру єдиного внеску та пропорцій його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування вносяться Кабінетом Міністрів України одночасно з проектом закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Отже, напередодні введення єдиного соціального внеску вкрай необхідно не тільки відслідковувати зміни в законодавстві, а й відвідувати відповідні семінари, що будуть проводитися працівниками Територіальних відділень Пенсійного фонду, оскільки саме ці працівники будуть з 1 січня приймати звіти та застосовувати штрафні санкції до платників.

Окрім прийнятих нормативних документів, протягом 2010 року листами різних органів влади було зроблено акценти на:

- ♦ обов'язковості складання графіку відпусток та табелів обліку робочого часу та адміністративній відповідальності роботодавців за нескладання таких документів;

- ♦ обов'язковості сплати ПДФО до місцевого бюджету за місцем розташування відокремленого підрозділу;

- ♦ можливості присутності під час проведення інвентаризації активів та зобов'язань уповноважених представників органів податкової служби у випадку ініціювання такого проведення інвентаризації під час планових та позапланових перевірок;

- ♦ необхідності сплати ПДФО зі ставкою 15 % з сум, виплачених приватним нотаріусам, у якості обов'язку податкового агента, незалежно від того, чи сплачується нотаріусом податок самос-

тійно;

- ♦ обов'язковості ведення обліку нематеріальних активів відповідно до ПсБО 8 та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327;

- ♦ завданнях та обов'язках головних бухгалтерів, визначених законодавством України;

- ♦ законності посади головного бухгалтера без створення бухгалтерської служби;

- ♦ розмірі НМДГ для норм адміністративного та кримінального законодавства.

Вищезазначені зміни є далеко не виключними за період з 01.01.2010 р. по 7.10.2010 р. В сучасних законодавчих умовах дуже важливо своєчасно відслідковувати зміни в законодавстві для отримання повної інформації, для чого доцільно користуватися порталом **www.rada.gov.ua**, іноді заглядати на сайт Мінфіну — **www.minfin.gov.ua**, а також отримувати відповіді на цікаві питання на сайті податкової — **www.sta.gov.ua**, і, звичайно, друкованими періодичними виданнями.

Наталія Аксьонова, директор аудиторської фірми «ПП «АФ «Наталія Аксьонова-Аудит»

КРЕДИТНІ ДОГОВОРИ: ПРАВИЛЬНІСТЬ ОФОРМЛЕННЯ ЯК ГАРАНТІЯ ЇХ ВИКОНАННЯ

(важливі моменти оформлення відносин з позичальником)

Правильне оформлення кредитних договорів — це гарантія того, що обов'язки сторін будуть виконуватись добросовісно та вчасно. Крім того, це унеможливує Позичальника ухилятися від виконання Договору такими відомими способами, як оскарження їх дійсності в судовому порядку.

Кредитні правовідносини, що виникають між позичальником та кредитною спілкою, регулюються наступними нормативно-правовими актами:

1) Цивільним Кодексом України (статті 1054–1057);

2) Законом України «Про кредитні спілки» (стаття 21);

3) Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (ст. 6);

3) Законом України «Про захист прав споживачів» (ст. 11).

За своєю юридичною природою, на відміну від договору позики, кредитний договір є консенсуальним, тобто набуває чинності після досягнення між сторонами згоди щодо всіх істотних умов. Договір позики має реальний характер, він не може створити у позичальника певності в отриманні грошей у потрібний йому час, оскільки неможливо примусити позикодавця надавати позику. Договір кредиту є двостороннім, оскільки на фінансову установу покладається обов'язок надати кошти позичальникові, а на позичальника — повернути кредит та сплатити проценти, і завжди є відплатним — плата за кредит визначається у процентах, які встановлюються у договорі.

Фінансові послуги, відповідно до статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III, надаються на підставі договору.

Договір, якщо інше не передбачено законом, повинен містити:

1) назву документа;

2) назву, адресу та реквізити суб'єкта підприємницької діяльності;

3) прізвище, ім'я і по батькові фізичної особи, яка отримує фінансові послуги, та її адресу;

4) найменування, місцезнаходження юридичної особи;

5) найменування фінансової операції;

6) розмір фінансового активу, зазначений у грошовому виразі, строки його внесення та умови взаєморозрахунків;

7) строк дії договору;

8) порядок зміни і припинення дії договору;

9) права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;

10) інші умови за згодою сторін;

11) підписи сторін.

Згідно з п.п. 3.10 Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг» від 02.12.2003 р. № 146, кредитна спілка зобов'язана здійснювати діяльність з надання фінансових послуг, зазначену у відповідній ліцензії, на підставі договору, який має відповідати вимогам статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», статті 11 Закону України «Про захист прав споживачів», а також містити:

— умови, які не суперечать одна одній та не містять положень з неоднозначним трактуванням;

— порядок нарахування та виплати процентів (методи нарахування процентів, періодичність виплати процентів та форму розрахунку тощо), у тому числі при достроковому розірванні договору (стосується діяльності по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки);

— порядок нарахування та сплати процентів (методи нарахування процентів, періодичність сплати процентів та форму розрахунку, інше) (стосується діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки);

— положення про необхідність підписання додаткового договору в разі зміни умов цього договору;

— порядок зміни і припинення дії договору, а також порядок здійснення розрахунків між сторонами;

— положення про необхідність письмового повідомлення сторін договору щодо зміни свого місцезнаходження (адреси) однією із сторін;

— інформацію про забезпечення кредиту (стосується діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки);

— строк, протягом якого кредитна спілка зобов'язана надати кредит позичальнику, графік повернення основної суми кредиту та погашення процентів за ним (стосується діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки);

— номер та дату укладання договору.

Зміст договору з надання фінансових послуг кредитною спілкою повинен відповідати предмету цього договору.

Кредити на споживчі цілі

Вважаю за доцільне розглянути у рамках теми положення Закону України «Про захист прав споживачів» (далі по тексту — Закон), вимогам якого повинні відповідати кредитні договори спілок, що надають кредити на споживчі цілі.

Відповідно до п. 23 ст. 1 Закону, споживчий кредит — це кошти, що надаються кредитодавцем (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції.

При цьому, споживач, відповідно до п. 22 ст. 1 Закону, — це фізична особа, яка купує, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, **безпосередньо не пов'язаних із підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.**

Головною ознакою у набутті статусу споживача є спосіб витрачання коштів для власних потреб. Договір про надання споживчого кредиту укладається між кредитодавцем і споживачем, відповідно до якого кредитодавець надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом із нарахованими відсотками.

У Законі чітко прописана процедура укладання договору, яка включає питання щодо надання інформації кредитодавцеві та споживачеві

ві один про одного та щодо умов кредитування: мету, для якої споживчий кредит може бути витрачений, форми його забезпечення, тип відсоткової ставки, сукупну вартість кредиту та вартість послуги з оформлення договору про надання кредиту, строк, на який кредит може бути одержаний, та варіанти його повернення. Розглянемо цю процедуру докладніше.

Отже, відповідно до статті 11 Закону «Про захист прав споживачів»:

1. Договір про надання споживчого кредиту укладається між кредитодавцем та споживачем, відповідно до якого кредитодавець надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом з нарахованими відсотками.

Не вважається пропонуванням споживчого кредиту застереження про можливість надання його під час придбання продукції.

2. Перед укладенням договору про надання споживчого кредиту кредитодавець зобов'язаний повідомити споживача у письмовій формі про:

- 1) особу та місцезнаходження кредитодавця;
- 2) кредитні умови, зокрема:
 - а) мету, для якої споживчий кредит може бути витрачений;
 - б) форми його забезпечення;
 - в) наявні форми кредитування з коротким описом відмінностей між ними, в тому числі між зобов'язаннями споживача;
 - г) тип відсоткової ставки;
 - г) суму, на яку кредит може бути виданий;
 - д) орієнтовну сукупну вартість кредиту та вартість послуги з оформлення договору про надання кредиту (перелік усіх витрат, пов'язаних з одержанням кредиту, його обслуговуванням та поверненням, зокрема таких, як адміністративні витрати, витрати на страхування, юридичне оформлення тощо);
 - е) строк, на який кредит може бути одержаний;
 - є) варіанти повернення кредиту, включаючи кількість платежів, їх частоту та обсяги;
 - ж) можливість дострокового повернення кредиту та його умови;
 - з) необхідність здійснення оцінки майна та, якщо така оцінка є необхідною, ким вона здійснюється;
 - и) податковий режим сплати відсотків та про державні субсидії, на які споживач має право,

або відомості про те, від кого споживач може одержати докладнішу інформацію;

і) переваги та недоліки пропонованих схем кредитування.

У разі ненадання зазначеної інформації суб'єкт господарювання, який повинен її надати, несе відповідальність, встановлену статтями 15 і 23 цього Закону.

Надання такої інформації можливе наступними шляхами:

— *Безпосередньо перед укладанням кредитного договору надати у письмовому вигляді інформацію члену КС з відомостями, переліченими вище, під підпис. Такий документ повинен зберігатися у кредитній справі.*

— *Другий вихід — це зазначення про повідомлення члену КС такої інформації у самому тексті кредитного договору. Текст такого пункту в договорі може бути наступним: «Позичальник підтверджує, що зміст частини другої статті 11 Закону України «Про захист прав споживачів» йому відомий, а Кредитодавець повідомив Позичальнику у письмовій формі зазначену у вказаній нормі інформацію».*

3. Кредитодавець не має права вимагати від споживача відомостей, які не стосуються визначення його платоспроможності та не є необхідними для надання споживчого кредиту.

Персональні дані, одержані від споживача або іншої особи у зв'язку з укладенням та виконанням договору про надання споживчого кредиту, можуть використовуватися виключно для оцінки фінансового стану споживача та його спроможності виконати зобов'язання за таким договором.

Не є порушенням положень абзацу другого цієї частини повідомлення кредитодавцем відомостей про споживача Бюро кредитних історій, яке займається збиранням, обробленням, зберіганням, захистом і використанням інформації відповідно до законодавства про формування і ведення кредитних історій.

Фінансові установи несуть відповідальність за порушення прав споживачів у сфері захисту персональних даних згідно із законом.

4. Договір про надання споживчого кредиту укладається у письмовій формі, один з оригіналів якого передається споживачеві. Обов'язок доведення того, що один з оригіналів договору був переданий споживачеві, покладається на кредитодавця.

Забезпечити доказ того, що один з оригіналів кредитного договору був переданий члену КС,

можна, зробивши про це відмітку у своєму екземплярі. При цьому член КС своєю рукою повинен написати, наприклад, «оригінал кредитного договору отримав», поставити свій підпис та вказати дату.

Споживач не зобов'язаний сплачувати кредитодавцеві будь-які збори, відсотки або інші вартісні елементи кредиту, що не були зазначені у договорі.

У договорі про надання споживчого кредиту зазначаються:

- 1) сума кредиту;
- 2) детальний розпис загальної вартості кредиту для споживача;
- 3) дата видачі кредиту або, якщо кредит видаватиметься частинами, дати і суми надання таких частин кредиту та інші умови надання кредиту;
- 4) право дострокового повернення кредиту;
- 5) річна відсоткова ставка за кредитом;
- 6) інші умови, визначені законодавством.

У договорі про надання споживчого кредиту може зазначатися, що відсоткова ставка за кредитом може змінюватися залежно від зміни облікової ставки Національного банку України або в інших випадках. Про зміну відсоткової ставки за споживчим кредитом споживач повідомляється кредитодавцем письмово протягом семи календарних днів з дати її зміни. Без такого повідомлення будь-яка зміна відсоткової ставки є недійсною.

Тут необхідно звернути увагу на положення пунктів 2, 3 статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», у яких вказано наступне:

2. Фінансовим установам забороняється в односторонньому порядку збільшувати розмір процентної ставки або інших платежів, передбачених кредитним договором або графіком погашення боргу, за винятком випадків, встановлених законом.

3. Фінансовим установам забороняється вимагати дострокового погашення несплаченої частини боргу за кредитом та розривати в односторонньому порядку укладені кредитні договори у разі незгоди позичальника із пропозицією фінансової установи збільшити процентну ставку або інший платіж, передбачений кредитним договором або графіком погашення боргу.

Звідси випливає такий висновок: абзац 5 пункту 4 статті 11 Закону «Про захист прав споживачів» не розповсюджує свою дію на кредитні договори, укладені кредитними спілками зі своїми членами.

5. До договорів із споживачами про надання спо-

живчого кредиту застосовуються положення цього Закону про несправедливі умови в договорах.

Відповідно до ч. 2 ст. 18 Закону, умови договору є несправедливими, якщо, всупереч принципу добросовісності, його наслідком є істотний дисбаланс договірних прав та обов'язків на шкоду споживача, зокрема, встановлення жорстких обов'язків споживача, тоді як надання послуги обумовлене лише власним розсудом виконавця.

6. Споживач має право протягом чотирнадцяти календарних днів відкликати свою згоду на укладення договору про надання споживчого кредиту без пояснення причин. Перебіг цього строку розпочинається з моменту передачі споживачеві примірника укладеного договору.

Відкликання згоди оформлюється письмовим повідомленням, яке споживач зобов'язаний подати особисто чи через уповноваженого представника або надіслати кредитодавцю до закінчення строку, зазначеного в абзаці першому цієї частини.

З відкликанням згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту споживач повинен одночасно повернути кредитодавцю кошти або товари, одержані згідно з договором.

Споживач також сплачує відсотки за період між моментом одержання коштів та моментом їх повернення за ставкою, встановленою в договорі.

Споживач не зобов'язаний сплачувати будь-які інші збори у зв'язку з відкликанням згоди.

Кредитодавець зобов'язаний повернути споживачеві кошти, сплачені ним згідно з договором про надання споживчого кредиту, але не пізніше ніж протягом семи днів. За кожний день затримки повернення споживачу коштів, сплачених ним згідно з договором про надання споживчого кредиту понад установлений строк (сім днів), споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка суми, належної до повернення кредитодавцем.

7. Право відкликання згоди не застосовується щодо:

- 1) споживчих кредитів, забезпечених іпотекою;
- 2) споживчих кредитів на придбання житла;
- 3) споживчих кредитів, наданих на купівлю послуги, виконання якої відбулося до закінчення строку відкликання згоди.

8. Споживач має право достроково повернути споживчий кредит, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних виплат.

Якщо споживач скористався правом повернення споживчого кредиту шляхом збільшення

суми періодичних виплат, встановлених в абзаці першому цієї частини, кредитодавець зобов'язаний здійснити відповідне коригування кредитних зобов'язань споживача у бік їх зменшення.

9. У разі реалізації споживачем своїх прав, передбачених статтями 8 і 10 цього Закону, ці права діють і стосовно кредитодавця, що надав йому споживчий кредит для придбання продукції. Кредитодавець у такому випадку зобов'язаний повернути споживачеві суму вже здійснених ним виплат при розірванні договору купівлі-продажу (виконання роботи, надання послуги) або здійснити відповідне коригування кредитних зобов'язань споживача.

10. Якщо кредитодавець, згідно з договором про надання споживчого кредиту, одержує внаслідок порушення споживачем умов договору право на вимогу повернення споживчого кредиту, строк виплати якого ще не настав, або на вилучення продукції чи застосування іншої санкції, він може використати таке право лише у разі:

- 1) затримання сплати частини кредиту та/або відсотків щонайменше на один календарний місяць; або
- 2) перевищення сумою заборгованості суми кредиту більш як на десять відсотків; або
- 3) несплати споживачем більше однієї виплати, яка перевищує п'ять відсотків суми кредиту; або
- 4) іншого істотного порушення умов договору про надання споживчого кредиту.

Якщо кредитодавець на основі умов договору про надання споживчого кредиту вимагає здійснення внесків, строк сплати яких не настав, або повернення споживчого кредиту, такі внески або повернення споживчого кредиту можуть бути здійснені споживачем протягом тридцяти календарних днів з дати одержання повідомлення про таку вимогу від кредитодавця. Якщо протягом цього періоду споживач усуне порушення умов договору про надання споживчого кредиту, вимога кредитодавця втрачає чинність.

11. Якщо кредитодавець у позасудовому порядку або до судового провадження звертається з вимогою про повернення споживчого кредиту або погашення іншого боргового зобов'язання споживача, кредитодавець не може у будь-який спосіб вимагати будь-якої плати або винагороди від споживача за таке звернення.

При цьому кредитодавцю забороняється:

- 1) надавати неправдиву інформацію про наслідки несплати споживчого кредиту;
- 2) вилучати продукцію у споживача без його

згоди або без одержання відповідного судового рішення;

3) зазначати на конвертах з поштовими повідомленнями інформацію про те, що вони стосуються несплати боргу або споживчого кредиту;

4) вимагати стягнення будь-яких сум, не зазначених у договорі про надання споживчого кредиту;

5) звертатися без згоди споживача за інформацією про його фінансовий стан до третіх осіб, які пов'язані зі споживачем родинними, особистими, діловими, професійними або іншими стосунками у соціальному бутті споживача;

6) вчиняти дії, що вважаються нечесною підприємницькою практикою;

7) вимагати повернення споживчого кредиту, строк давності якого минув.

Інші види кредитів

Хочу звернути вашу увагу на те, що існують певні особливості і щодо надання інших видів кредитів.

Наприклад, до комерційного кредиту застосовуються положення відповідних статей ЦК України, що регулюють відносини за кредитним договором та договором позики, якщо інше не встановлено положеннями про договір, з якого виникло відповідне зобов'язання, і не суперечить суті такого зобов'язання. Частиною 2 ст. 1057 ЦК встановлюється правило про те, що надання комерційного кредиту можливе лише у зв'язку з виконанням певного зобов'язання.

Визнання кредитних договорів судами недійсними

Необхідно вказати на причини визнання кредитних договорів судами недійсними для того, щоб попередити такі випадки під час укладання договорів. Існують певні правила, яких необхідно дотримуватись при укладанні кредитних договорів, та недотримання яких може тягнути визнання таких договорів недійсними. Але спочатку вкажу на правові наслідки, що тягне за собою визнання недійсним кредитного договору.

Визнання кредитного договору недійсним як наслідок має двосторонню реституцію, передбачену ст. 216 Цивільного кодексу України, тобто, у разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема, тоді, коли одержане полягає у користуван-

ні майном, виконаній роботі, наданій послугі, — відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

Отже, у разі визнання кредитного договору недійсним, боржник зобов'язаний повернути кредитній спілці лише суму тіла кредиту без виплати відсотків. Натомість спілка зобов'язана повернути всю суму сплачених боржником відсотків за договором кредиту.

Наслідком визнання кредитного договору недійсним є також недійсність договору застави чи іпотеки, адже, відповідно до ч. 2 ст. 548 ЦК України, недійсність основного зобов'язання спричиняє недійсність правочину щодо його забезпечення.

Отже, недійсність кредитного договору спричиняє недійсність договору застави чи договору іпотеки, які зазвичай укладаються з метою забезпечення виконання кредитного договору, і, як наслідок, кредитна спілка повинна повернути позичальникові предмет застави, що передавався у володіння спілці.

Відповідно до ч. 1 ст. 215 ЦК України, підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою–третьою, п'ятою та шостою статті 203 ЦК України.

Розглянемо положення ст. 203 ЦК України детальніше.

Частина 2 ст. 203 ЦК України: «Особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності».

Вчиняти правочини мають право суб'єкти цивільних прав. Таке право становить елемент їх правового статусу. Як відомо, дієздатність суб'єктів цивільного права не завжди є абсолютною (повною). Так, повна дієздатність фізичних осіб настає з 18 років. Дієздатність юридичних осіб у певних сферах підприємницької діяльності виникає лише після отримання у встановленому порядку відповідної ліцензії. Дієздатність юридичних осіб може обмежуватися законом (наприклад, юридичних осіб, утворених об'єднаннями громадян, політичними партіями) або засновниками юридичних осіб відповідно до установчих документів. Відсутність у учасника правочину достатньої дієздатності може перешкодити настанню за правочином очікуваного правового результату, в тому числі призвести до визнання його недійсним.

Частина 3 ст. 203 ЦК України: «Волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі».

Будь-який правочин реалізується суб'єктом через його відповідне зовнішнє волевиявлення. Однак форма зовнішнього волевиявлення може виявитися неадекватною внутрішній волі суб'єкта правочину внаслідок неправомірних дій контрагента чи третіх осіб, внаслідок юридично значущої помилки у сприйнятті суб'єктом правочину його очікуваного юридичного результату. За таких обставин дії особи не можуть об'єктивно відображати внутрішню волю суб'єкта цивільних правовідносин досягти бажаного юридичного результату. Тому в ч. 3 ст. 203 ЦК законодавець прямо передбачає, що волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі. Правові наслідки недотримання цієї вимоги закону передбачені статтями 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235 ЦК.

Частина 5 ст. 203 ЦК України: «Правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним».

Оскільки правочин є дією особи, спрямованою на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, то завідомо на момент вчинення правочину об'єктивна неможливість настання правового результату не породжує у сторін тих чи інших прав та обов'язків. Однак не є такими правочини, за якими реальність настання правових наслідків поставлено в залежність від поведінки учасників чи інших обставин (наприклад, договір поставки щодо продукції, яка виготовлятиметься в майбутньому, заповіт як щодо наявного в заповідача майна, так і щодо такого, яке набуватиметься до моменту смерті спадкодавця).

Частина 6 ст. 203 ЦК України: «Правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей».

Законодавець встановлює підвищену правову охорону прав та інтересів соціально вразливої категорії фізичних осіб. При цьому положення ч. 6 ст. 203 ЦК забороняє батькам (усиновлювачам) вчиняти правочини, що стосуються як конкретного суб'єктивного права, належного малолітнім, неповнолітнім чи непрацездатним дітям (наприклад, права власності на житловий будинок), так і тих їхніх інтересів, що обумовлюють їх особливий правовий статус (наприклад, неправомірними мають вважатися правочини батьків, що перешкоджають належному вихованню та навчанню дітей). При вчиненні таких правочинів батьки (усиновлювачі) мають дотримуватися як відповідних положень ЦК, так і інших законодавчих актів, наприклад, СК України, ЗУ

«Про охорону дитинства».

Оскільки батьки (усиновлювачі), відповідно до ст. 242 ЦК, є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей, то вони мають вчиняти правочини в інтересах останніх з урахуванням правил про представництво.

Відповідно до статей 180, 198 СК України, батьки зобов'язані утримувати своїх неповнолітніх дітей до досягнення ними повноліття, а також неповнолітніх непрацездатних дітей, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони можуть таку допомогу надавати. Тому правочини батьків, спрямовані на ухилення від виконання цих обов'язків, також мають вважатися неправомірними.

Є ще одна підстава, на якій кредитні договори останнім часом дуже часто визнаються недійсними.

Відповідно до ч. 2 ст. 65 СК України, при укладанні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина/чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її/його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.

Згода іншого з подружжя на укладення кредитного договору має бути отримана у формі, у якій укладений кредитний договір, тобто у письмовій формі. Якщо договір виходить за межі дрібного побутового та не було надано згоди іншого з подружжя на його укладення, другий з подружжя має право в судовому порядку оскаржити дійсність цього договору як укладеного без його (її) згоди.

Це правило розповсюджується і на осіб, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою чи в будь-якому іншому шлюбі і які набули майно за час їх сумісного проживання.

Прикладом є рішення Заводського районного суду м. Запоріжжя від 14.08.2009 р у справі № 2-1059/2009. Відповідно до цього рішення, було визнано недійсним кредитний договір, укладений без письмової згоди іншого з подружжя, що порушує норми чинного законодавства.

(Далі буде)

**Ольга Савинова,
юрист НАКСУ**

Під час написання матеріалу було використано інформацію порталу «Ліга:Закон».

З ЖИТТЯ ГРОШЕЙ

Як монети отримали свою назву?

У світі грошей і монет існує безліч захоплюючих історій про те, як гроші отримали свої імена. Ось декілька таких історій.

Як виникло саме слово «монета»? За часів Стародавнього Риму богиня Юнона часто попереджала римлян про всілякі небезпеки. Вдячні римляни помістили монетний двір у храмі Юнони і тим самим зробили її хранителькою фінансів. Римляни називали богиню Юнона Монета, оскільки латинське слова «монео» означало «попереджати». Пройшло багато років, але сучасне слово «монета» має той же корінь.

А англійське слово «койн», що означає металеві гроші, походить від латинського «кунеус», що означає «клин». Штамп, за допомогою якого виготовляли дрібні монети, був схожий на клин.

Слово «дайм», яке означає десять центів, походить від латинського «децимус», що означає «десятий».

Назва **американського цента** запозичена з французької мови: там воно означало «сто». Адже сто центів складають долар. Французи ж запозичили його з латинської, де воно читалося «сентум».

Англійський фунт походить від латинського слова «пондо» і означає фунт або міру ваги. **Іспанське песо і італійська ліра** також були мірою ваги в давнину.

А назва **французьких франків** походить від двох латинських слів: «Франкорум Рекс», що означає «король франків». Два цих слова було вибито на перших французьких монетах. А в Перу є монета, яка називається сіль, — іспанською це слово означає «сонце»: стародавні інки і перуанці молилися богові-Сонцю.

Назви «крона» і «соверен» означають, що для того, щоб відлити ці монети, треба було отримати спеціальний дозвіл коронованої персони.

Грошова одиниця Панами «**бальбоа**» названа так на честь великого дослідника, а «**боливар**» у Венесуелі — на честь національного героя.

Цікаві факти про борги

10 місце. У Давній Греції на землі боржника кредитор встановлював табличку, яка означала, що в разі невиплати боргу земля перейде у власність кредитора. Ця табличка називалася іпотека.

9 місце. У селах стародавніх слов'ян селяни

користувалися паличками замість розписок. Наприклад, узяв селянин у сусіда у борг 4 мішки зерна. Тоді він мав обстругати невелику паличку і зробити на ній чотири відмітки. Щоб додати такій розписці закінчений вигляд, він повинен був її розколоти на дві половинки. Одну віддати сусідові, іншу залишити собі.

8 місце. Уїнстон Черчилль говорив, що репутація держави найточніше визначається тією сумою, яку ця держава може узяти у борг.

7 місце. Олександр Дюма-батько був людиною вельми щедрою. Недивно, що він постійно перебував у боргах. Дюма любив говорити: «Я ніколи і нікому не відмовляв у грошах, за винятком своїх кредиторів».

6 місце. Якби ви жили в Англії XVI століття і були б боржником, то, щоб уникнути арешту за те, що ви не сплатили борги, вам слід було б не виходити з дому: боржника не можна було заарештовувати у його власному будинку.

5 місце: Знаменитий перехід в Юріїв день (26 листопада за старим стилем, 9 грудня за новим стилем) — святкування Російської Православної Церкви на честь освячення церкви великомученика Георгія в Києві у 1051 р. 26 листопада — дата, з якою в Росії пов'язувалося здійснення права переходу селян від феодала до феодала, оскільки саме тоді завершувався річний цикл сільськогосподарських робіт і відбувався розрахунок по грошових і натуральних обов'язках селян на користь їх власників і по державних податках. («Ось тобі, бабцю, і Юріїв день!» — приказка, що з'явилася після знищення цього права при Борисі Годунові). Такий перехід заборонявся так званим «срібникам» (боржникам). Для того, щоб повернути собі право переходу, селянам слід було виплатити свої борги.

До речі, за тих часів на Русі був ще один цікавий звичай: неспроможного боржника нещадно сікли на торгівельній площі при великому скупченні публіки. При покаранні прагнули до того, щоб боржник волав якомога голосніше, щоб будь-хто з його друзів або родичів, які стоять у натовпі, відчув співчуття і сплатив його борги.

4 місце. Изгоями на Русі ставали: син попа, якщо не виучувався грамоті (і який, таким чином, не міг зайнятися батьківською професією), князь, що усиротів раніше, ніж став князем його батько, а також купець, що не повернув вчасно борг.

3 місце. Середньовічним арабам було заборо-

нено давати гроші під відсотки. Але спосіб обійти закон був. Наприклад, у присутності свідків покупець підписував з продавцем договір про купівлю раба за 1200 динарів, які він зобов'язувався повернути через рік. Колишній покупець одразу продавав цього ж раба старому господареві за 1000 динарів готівкою.

2 місце. Покаранням за борги в період розквіту Римської Республіки (якщо борг не виплачувався протягом 60 днів) була конфіскація майна, причому боржник позбавлявся не лише всього свого майна, але і честі. До речі, жителі Стародавнього Риму виплачували свої борги щомісячно. Щоб не запізнитися з платежами, вони носили з собою спеціальні боргові книжки-календарі.

1 місце. У індійців племені квакутл існує такий звичай. Якщо хто-небудь бере у борг гроші, то повинен залишити в заставу своє ім'я. До тих пір, поки ця людина не поверне борг, до нього звертатимуться лише невиразними звуками і кликатимуть жестами.

Десять найбожевільніших витрат в історії

Ще у IV столітті до н.е. Аристотель казав: «Витрачати на те, що потрібно, стільки, скільки потрібно, коли, заради чого і як слід здатен не будь-хто, і це непросто».

10 місце. У Римі було стільки багатих людей, скільки ніколи більше не було в інших столицях. Вони всіляко прагнули перевершити один одного в марнотратстві. «Переможцями» нерідко виявлялися володарі трону. Так, імператор Вітеллій цілі ночі проводив на бенкетах, приймаючи блювотне упереміш із їжею. Одного разу для бенкету йому знадобилося 2000 птахів і 6000 делікатесних риб. Кухарі постійно сушили голову, винаходячи нові блюда. Одне з них коштувало 100000 сестерціїв і було приготоване з солодкого м'яса, печених птахів, фазанових і павиних мізків, язиків папуг тощо.

9 місце. Божевільний імператор Геліогабал, що уявляв себе живим богом, їв зелений горошок, змішаний з крупицями золота, і рис із перлами. Чи залишилася неперевершеною фантазія римлян в гастрономії, сказати важко, проте деякі їхні традиції перейняли наступні покоління.

8 місце. У 1172 р. в Бекері при блискучому дворі графа Тулузького зібралося ще блискучіше товариство з королів Англії і Арагонії, щоб обговорити політичні проблеми. У ті часи думати про витрати вважалося поганим тоном. Учас-

ник форуму Вільгельм Мартель, наприклад, привіз із собою 300 лицарів. Крім того, що ці «хлопчики» прославилися в посиденьках, вони були знамениті і своїм апетитом. Щоб якнайкраще їх пригостити, господар заборонив топити печі на кухнях звичайними дровами. Для благородних лицарських шлунків наказано було готувати їжу на вогні воскових факелів, що коштувало зовсім недешево — за тих часів вони замінювали люстри.

7 місце. Були великі оригінали і в Росії. Одного разу на знаменитому Нижньогородському ярмарку в трактирі купці обмивали вдалу операцію. Один з гуляк, які вже добряче захмеліли, звернув увагу на солов'я, що співав у клітці. Підізвався господаря. Той підбіг і догідливо уклонився. «Що ти за нього береш?» — питає купчина. «Сто рублів, вашество!» — «Зажар!» Господар забрав клітку з пташкою на кухню, а через деякий час повернувся з солов'єм на срібному блюді. Купець, суплячись, довго намагався зрозуміти, що йому принесли, аж потім велів: «Відріж на копійку».

А мати Нерона Агрипина одного разу заплатила величезну суму за співочого солов'я: їй захотілося дізнатися, який на смак язик цього птаха. З легкої руки імператриці прикрасою столу у багатих римлян став паштет із солов'їних язиків.

6 місце. Але всіх перевершив Бертран де Рамбо. Він віддав розпорядження зорати землю навколо замку господаря. Коли оранку закінчили, люди з торбами через плече «посяли» по борознах в землю тридцять тисяч важких монет з чистого срібла. Люди остовпіли, а Рамбо саяв, як начищений п'ятак.

5 місце. Коханець королеви Ганни Австрійської герцог Бекінгем, відомий за романом Дюма «Три мушкетери», одного разу з'явився на балу в наряді, рясно розшитому перлами. Проте перлини були пришиті абияк і раз у раз відривалися. Забувши про танці, учасники балу кинулися їх збирати. Коли перлини підносили Бекінгему, той чемно просив залишити знахідку собі на згадку про нього.

4 місце. А посол Франції герцог Рішель'є (нащадок кардинала) у Відні «смітив» срібними підковами, які спеціально погано прибивали до копит його коней.

3 місце. Мачо, що уміє оригінально тринькати гроші, справляє незабутнє враження на жінок. Це знає кожен донжуан. Але не кожен з них зважиться на те, що зробив герцог де Конті. Незадовго до Великої французької революції в бесі-

ді з ним придворна дама де Болт зізналася, що хотіла б мати мініатюрне зображення пташки. Через декілька днів вона отримала від герцога золоте кільце з бажаним малюнком... який знаходився під плоским діамантом величезної вартості. Де Болт була задоволена, але діамант відіслала назад, бо не вважала, що заслуговує на такий коштовний подарунок. Герцог де Конті надіслав їй у відповідь листа, де повідомив, що глибоко шкодує про її відмову. І наостанок додав: пісок для просушування чорнил, якими було написано цей лист, виготовлено з того самого діаманта.

2 місце. Всі чули про бенкети римського політичного діяча Лукулла (106-56 рр. до н.е.). Цей багач уславився своєю «вишуканою обжерливістю». Ось як описує типовий лукуллів бенкет письменник Гай Петроній Арбітр (Лукулла тут описано під ім'ям Трімальхіона). «Увійшовши до будинку Трімальхіона, кожен із запрошених мив руки у воді, поданий йому рабом, потім йому омивали ноги, і він лягав на приготоване йому ложе, а рабині вносили великий стіл, посередині якого стояла дерев'яна курка із золотими крилами; біля неї лежали павині яйця. Господар, посміхаючись, казав: «Друзі мої, я наказав покласти павині яйця під цю курку. Подивимося, чи висиділа вона їх?» Гості брали по яйцю, розбивали і в кожному знаходили смаженого жирного бекаса. Після цього блюда наповнювали келихи фалернським вином. Потім з'являлося нове блюдо: кухар ліпив з фаршу карти різних країн, що належали Римській імперії. Далі на стіл подався величезних розмірів кабан. Люб'язний господар, неначе злякавшись, кричав: «Кухар забув випатрати кабана, спробуємо зробити це самі!» І ось зі шлунку величезного кабана починали сипатися різні страви: сосиски, смажені птахи, горіхи, фрукти та інше. З грудей кабана лилося в келихи фалернське вино. З інших частин тіла вилітали живі птахи і сипалися коштовні подарунки, призначені присутнім. Наступним на стіл подавалося величезне смажене теля. З його туші також діставали на стіл різні страви і багаті дарунки. Потім гостям пропонувалася курка, начинена рибою, устрицями, качиними яйцями, різними ласощами».

1 місце. У XVI сторіччі найбагатшими банкірами в Європі вважалися Фуггери. Одного разу їм довелося приймати у себе імператора Карла V Габсбурга. Радість з нагоди візиту високого гостя господар виразив тим, що наказав опалювати його спальню не звичайними дровами, а корою коричневого дерева. Навіть зараз така кора коштує

великих грошей, а в ті часи вона була ще дорожча. Але це ще не все. Розпалити почесний вогонь в каміні господар узявся сам. Ставши на коліна, Фуггер попросив дозволу зробити це папером з підписом Його Величності. Імператор виявив бажання ознайомитися з текстом документа. Прочитавши, найясніший кивнув на знак схвалення. Ще б пак! Розтопити камін банкір збирався зобов'язанням Карла V повернути Фуггерам неабиякий борг в 50 тисяч талерів.

Найнезвичайніші заповіти

Найнепристойніший в історії заповіт залишив швець з Марселя. Із 123 написаних у ньому слів 94 неможливо вимовити навіть у відносно пристойному суспільстві.

Найкоротший заповіт написав банкір з Лондона. Він містив три слова: «Я повністю розорений».

Найдовший заповіт склав один з батьків-засновників Сполучених Штатів Томас Джефферсон. Вказівки щодо майна перемежались в документі з міркуваннями про історію Америки. По цьому заповіту спадкоємці Джефферсона отримували свої долі спадку тільки за умови, що відпустять на волю всіх своїх рабів.

Найобразливіший заповіт. Один середньовічний фермер залишав 100 ліврів своїй дружині, але наказав, якщо вона вийде заміж, додати ще 100 ліврів, мотивуючи тим, що бідоласі, який стане її чоловіком, ці гроші знадобляться. На жаль, в ті часи розлучення були заборонені.

Самий історично корисний заповіт залишив Вільям Шекспір. Він виявився досить дріб'язковим дядьком і зробив розпорядження щодо всього свого майна, починаючи від меблів і закінчуючи взуттям. Заповіт — це мало не єдиний незаперечний документ, який доводить існування Шекспіра.

Найскладніший для розуміння заповіт був складений лаборантом знаменитого фізика Нільса Бора. У заповіті було так багато спеціальних термінів і складних зворотів-фразеологізмів, що для його розшифровки довелося викликати експертів-лінгвістів.

Найкрупніша наявна сума, коли-небудь заповідана однією людиною. Генрі Форд заповідав розподілити 500 мільйонів доларів серед 4157 учбових і добродійних закладів.

Найвідоміший заповіт залишив Альфред Нобель. Документ був оспорений родичами. Вони отримували лише півмільйона крон, а залишок — 30 мільйонів — було віддано на організацію

знаменитої Нобелівської премії.

Найсекретніший заповіт залишив мільярдер Мішель Ротшильд. У ньому, зокрема, мовиться: «...Категорично і однозначно забороняю будь-який опис мого спадку, будь-яке судове втручання і оприлюднення мого статку...» Отже, реальний розмір його статку досі невідомий.

Гроші та хвороби

Гроші є переносниками мікроорганізмів, здатних викликати серйозні хвороби. У деяких країнах туристам рекомендують частіше дезинфікувати руки, щоб уникнути можливості зараження. Найчастіше джерелом зарази виступають паперові гроші, на монетах бацили довго не затримуються. Євросоюз активно бореться з грошовими мікробами, наносячи на євровалюту спеціальний антибактеріальний склад, а японці винайшли спеціальні банкомати, які стерилізують банкноти.

Грошові прикмети

З давніх часів у всьому світі намагалися притягнути гроші за допомогою різних магічних дій і ритуалів. Так, на сході в зоні багатства встановлювали акваріум із золотими рибками, фонтан або зображення грошової жаби. На Русі було прийнято класти дрібні монети під поріг або у фундамент будівлі, показувати гроші молодому місяцю і тримати віник у квартирі помелом догори.

Грошові забобони

Вважається, що в день зарплати не можна витратити жодної гривні. Уся сума повинна переночувати вдома.

Гроші, отримані від першого покупця, потрібно поцілувати, потім плюнути на них і заховати у свій гаманець, щоб вони притягнули до себе інші гроші. Вважається, що цей звичай цей пішов від лондонських «м'ясницьких дружин» — жінок, які торгували на ринках курями, маслом і яйцями.

Щасливою монетою у росіян вважається нерозмінний п'ятак, а у американців — перший зароблений доллар. Німці тримають в кишені або в гаманці зігнуту або просвердлену монету.

Російські купці, почувши повесні голос першої зозулі, побрязкували в кишені грошиками. Вважалося, що це притягує нові гроші.

У китайців грошовий амулет — три юані, сполучені через дірочки червоною шовковою стрічкою. Як талісман, так і самі гроші належить час від часу ласкаво погладжувати і берегти.

Будь-які знайдені гроші — річ небезпечна. У Японії ніхто ніколи не підніме втрачений гаманець (хіба що для того, щоб віднести в поліцейський відділок). Японці вважають, що за такий несподіваний подарунок доля незабаром запитає дуже суворо, віднявши щось цінніше.

Ще одним грошовим забобоном людство зобов'язане легендарній цариці Савській. Легенда стверджує, що у неї були дуже волохаті ноги. Тому в Середземномор'ї дівчат з волохатими ногами вважають щасливими: адже вони напевно вийдуть заміж за багатців.

Найщасливішими канадським купюрами вважаються «голови диявола» — долари із зображенням молодої Єлизавети II. При уважному розгляді в кокетливій зачісці королеви можна помітити обличчя диявола. Їх залишилося дуже мало, оскільки канадський банк зразу ж випустив нову партію з відретушованою зачіскою. Вважається, що «голова диявола» приносить щастя.

Російські паперові гроші при випуску в обіг зазвичай підписувалися керуючим Державним банком та одним із касирів банку. У числі касирів царської епохи був такий собі Брут, який почав підписувати грошові знаки у 1887 році. Деякий час опісля, якщо вірити чуткам, з неясних причин касир Брут повісився. Та існує повір'я, ніби мотузка повішеного обіцяє удачу тому, хто її отримає. Звичайно, мотузкою Брута ніхто не цікавився, але підписані ним банкноти почали вважатися щасливими. Досі в деяких колекціях можна зустріти «брутовські» рублі в дуже гарному стані.

Грошові заборони

Якщо хочете, щоб у вас постійно водилися гроші, дотримуйтеся декількох правил:

- ♦ не свистіть у будинку;
- ♦ не перераховуйте дрібні гроші в гаманці;
- ♦ не виносьте сміття після заходу сонця;
- ♦ не давайте ввечері у позику гроші або сіль;
- ♦ не кладіть гроші на стіл;
- ♦ не метіть у квартирі різними віниками;
- ♦ не змійте крихти зі столу рукою;
- ♦ не залишайте гаманець порожнім;
- ♦ не рахуйте гроші ввечері;
- ♦ не тримайте разом гроші різної валюти.

Матеріал підготовлено за матеріалами всесвітньої мережі Інтернет.

ПРО ТЕ, ЯК ОДНА СПІЛКА СЕЛО КРЕДИТУВАЛА

БАЙКИ ВІД МАРЧКИ ЗОЗУЛІ

Була собі одна спілка. Працювала з ранку до ночі, вклади приймала, проценти за кредитами отримувала, проценти за вкладами сплачувала, а на те, що лишалося, себе годувала, і нібито непогано.

Одного разу приходить до спілки позичальник:

— Люба моя спілочко-голубонько, допоможи. Хочу собі тракторець придбати. А грошей не вистачає. Позич мені, будь ласка, тисяч із 50.

Спілка і каже:

— Тракторець — то справа добра, чом би й не позичити.

І позичила. Умови встановила пільгові — а як інакше: сільське господарство підтримувати треба. Зателефонувала до Києва, взяла грошей подешевше і видала позичальникові кредит під 24 % річних терміном на два роки, та ще й перший платіж відстрочила аж на чотири місяці — до врожаю.

Позичальник гроші взяв, тракторця придбав — і подався у поле працювати.

Проходить чотири місяці, необхідно платіж вносити, а він все у полі. Прошло ще два тижні, і відчуває спілка якесь занепокоєння. Поїхала позичальника шукати. Знайшла, до себе викликала. А той приїхав і каже:

— Спілочко-матінко, зачекай, будь ласочка! Не можу я тобі зараз гроші повернути — на пшеницю ще ціни немає. Зачекай ще місяців зо два, ціна підніметься, я все проплачу!

— Як це так? — дивується спілка. — У мене ж всі показники впадуть, не можу я чекати.

А позичальник той хитромудрий і каже:

— А давай ми з тобою, моя любонько, так зробимо: ти мені ще один кредит даси, а я за рахунок цього кредиту все, що винен, погашу.

Замислилася спілка: гроші нібито не з'являються, але ж з показниками все добре і грошей зараз купа. Хоча вкладники переважно пенсіонери, а ти диви — несуть. Бабця помідори виростила, на базарі вторгувала, а гроші — до спілки.

— Добре, — каже спілка, — але як я тобі

ще один кредит видам, коли ти зі мною за цим не розрахувався?

— А давай ми його на дружину мою оформимо!

— А вона погодиться?

— Як не погодитися — це ж для нас! Тільки вона в мене у полі, її сюди везти не з руки. Дай мені всі документи, я поїду до неї, підпишу і все владнаємо.

— Гаразд, — мовила спілка.

І дала позичальнику заяву на вступ, заяву на кредит та ще й кредитний договір та видатковий дала — чого людину двічі ганяти?

Приїхав позичальник, документи привіз та ще на подяку півкабанчика. Обіцяв надалі все справно платити.

Підійшов час чергового платежу, спілка на позичальника чекає, а той вже на порозі.

— Спілочко-матінко, допоможи! Корова не доїться, свиня не пороситься, кури не несуться, а пшениця на елеваторі погоріла. Як не даси мені грошей, щоб озимину посіяти, — то чи з жебрацькою торбою світом піду, чи з сокирою на битий шлях. Дай мені грошей на пальне та насіння, бо як не засію — з голоду помру! А зберу озимину — все тобі віддам, що завинив.

— Зачекай, шановний, — відповідає спілка, — а як же твій кредит? А твоєї дружини?

— А я, — позичальник відповідає, — чув від одного знайомого банкіра, що є така штукенція — «кредитна лінія» називається. Я тобі нібито все віддав і знову взяв, але взяв стільки, скільки потрібно, а договір оформимо на більшу суму. Коли настане час платити, ти, спілко, собі напишеш, наче я проплатив і знову взяв. А як буде врожай — я все до останньої копійки тобі поверну.

Знову замислилася спілка — ніби і діло каже, але чомусь душа не лежить. З іншого боку, не абихто так робить, а банкіри... І знову-таки нормативи ці кляті... Якщо не виконаєш — ще й ліцензію відберуть. Як тоді вкладникам в очі дивитися?

— Добре, — каже спілка, — домовилися. Дам тобі грошей, але щоб із врожаю одразу все погасив.

І оформила йому кредитну лінію на 150

тисяч: 50 тисяч позичальник ніби вніс, 100 тисяч спілка ніби видала.

Минув місяць. Спілка проценти нарахувала і до основної суми додала. Ще місяць — знову те ж саме.

Час іде — борг росте. Вже до 150 тисяч дійшло. Спілка — до позичальника:

— А коли ж Ви, шановний, розраховуватися будете?

— А скільки боргу?

— Та більше 150 тисяч набігло.

— Ах ви такі-сякі, шахраї! Я на землі працюю, вас годую, а з мене такі гроші вимагаєте! Не буду вам платити!

Здивувалася спілка: що ж це робиться? Як гроші позичати — так спілочко-матінко, а як повертати — шахраями стали. Зажурилася спілка і звернулася з позовом до суду.

А позичальник зі скаргою до прокуратури побіг. «Обдурила мене, — пише, — спілка, змусила підписатися під кабальним договором, а я тих грошей і до рук не брав». Та ще й до жінки моєї чіпляється, яка взагалі і адреси тої спілки не знає, і все літо у полі працювала, жодного разу звідти не виїжджала, і все це будь-хто підтвердити може».

А в прокуратурі на той час план по фінансових шахраях був не виконаний, от вони і вчепилися. Скаргу прийняли, справу відкрили...

Ось настав день суду. Суддя поважний до спілки звертається:

— Чи маєте ще щось до свого позову додати?

— Та ні, — відповідає спілка, — все написано.

До позичальника звертаються:

— Чи погоджуєтеся з позовом?

— Ні в якому разі, — відповідає, — я вже до прокуратури скаргу написав: обдурила мене спілка! У мене і документ є про те, що в прокуратурі її прийняли, прошу копію моєї скарги долучити до справи.

Помізував суддя і розгляд справи відклав.

А позичальник хутко майно на родичів переписав і сидить собі тихесенько.

Приходить до спілки поважний прокурорський:

— Що це тут за махінації? Чом ти, такасяка, позичальників ображаєш, людям на землі працювати заважаєш? Грошей не даєш, а від людей вимагаєш? Кабальні до-

говори укладаєш, людей до суми доводиш? Зараз я всі твої махінації викрию, а тебе прикрию!

— Та які ж махінації? Я до чоловіка полюдськи. Він на тракторець попросив — дала. Заплатити не зміг — ще один кредит оформила. А йому, щоб мені проценти за місяць сплатити, лише півкабанчика було б продати — з лишком би стало! Він мене майже навколішках благав ту клятву кредитну лінію оформити! Я, дурна, погодилася, а тепер мене — до шахраїв? Та що ж це коїться?!

— Хто ж тобі, шановна, винен? — каже прокурорський. — Треба було по закону діяти. Тоді б не він на тебе, а ти на нього скарги писала. А ти кредит переоформила, от і маєш на свою голову клопіт. Пиши пояснення.

Минув час, від прокуратури кредитна спілка відкараскалася, хоча крівці з неї попили чимало, і суд все ж таки виграла. Але з позичальника їй так нічого взяти не вдалося: виявилось, в нього майна немає, тож державний виконавець виконавчий лист спілці і повернув «у зв'язку з відсутністю майна боржника, на яке може бути звернено стягнення».

Сумно? Ще б пак! Але **таке може статися з кожною спілкою, яка переоформлює кредити.**

Марічка Зозуля

